

Leo Trotskij: Vart går Storbritannien? Del 1.

Innehållsförteckning

Leo Trotskij:

Vart går Storbritannien? Del 1.....	1
Redaktionell not.....	1
Trotskijs inledning till den amerikanska utgåvan.....	2
Förord.....	4
Kapitel 1. Englands nedgång.....	5
Kapitel 2. Herr Baldwin och ”gradvishet”.....	12
Kapitel 3. Vissa säregenheter hos de engelska Labourledarna.....	22
Kapitel 4. Fabiansällskapets ”teori” om socialism.....	29
Kapitel 5. Frågan om revolutionärt våld.....	39
Kapitel 6. Två traditioner: det stora upproret och chartismen.....	55
Kapitel 7. Fackföreningarna och bolsjevismen.....	61
Kapitel 8. En framtidsförutsägelse.....	68

Redaktionell not.

Trotskijs bok *Kuda idet Anglija? (Vart går Storbritannien?)* utgavs för första gången på ryska av det statliga förlaget, Moskva-Leningrad, 1925. Inledningen är daterad 24 maj 1925. Den amerikanska utgåvan, av International Publishers, kom senare samma år under titeln *Whither England?*

Den första brittiska upplagan, *Where is Britain Going?* gavs ut i februari 1926 av George Allen and Unwin Ltd, med en inledning av H N Brailsford. Den trycktes på nytt i oktober 1926, samma månad som Storbritanniens kommunistiska parti gav ut sin egen upplaga av boken. De behöll samma översättning och titel, men strök Brailsfords inledning och ersatte den med Trotskij förord till den andra tyska upplagan från 6 maj 1926.

De amerikanska och brittiska översättningarna skilde sig åt. Föreliggande svenska översättning grundar sig på den amerikanska översättningen. Delar ur kapitel 4, ”Fabiansällskapets ’teori’ om socialism”, har tidigare funnits i svensk översättning av Kenth-Åke Andersson i *Den permanenta revolutionens epok*. För översättning av resterande delar svarar Göran Källqvist.

Trotskijs inledning till den amerikanska utgåvan

Föreliggande verk ägnas åt en betraktelse över Englands senaste öden, ett ämne som kan vara av intresse för amerikanska läsare av två skäl: för det första därför att England intar en mycket framträdande ställning i världen, och för det andra därför att USA och Storbritannien kan betraktas som tvillingstjärnor, där den ena blir svagare ju snabbare den andras glans ökar.

Min studie fick mig att dra slutsatsen att England snabbt går mot en period av mäktiga revolutionära omvälvningar. Den engelska underrättelsetjänsten och deras amerikanska anhängare kommer naturligtvis att förkunna att jag bedriver propaganda för en proletär revolution, som om det vore möjligt för en utböling att med hjälp av pamfletter förändra riktningen på en stor nations utveckling! I själva verket försöker jag bara analysera de viktigaste faktorerna i Englands historiska utveckling för att förklara längs vilken historisk väg detta land kommer att bli tvunget att möta både inhemska och yttre hinder för sin fortsatta existens. Att på basis av sådana uttalanden anklaga mig för att på ett revolutionärt sätt lägga mig i främmande länders angelägenheter är nästan som att anklaga en astronom för att orsaka en solförmörkelse på grund av att han hade förutsagt att den skulle uppstå.

Men missförstå mig inte, astronomiska fenomen är inte jämförbara med samhällseliga fenomen. De förra uppstår utanför oss, de senare genom vår förmedling. Men det betyder inte att det går att åstadkomma historiska händelser bara genom att man önskar det eller att de kan styras med hjälp av pamfletter. Det har givits ut och ges fortfarande ut betydligt fler böcker och tidningar med det uttalade syftet att försvara och upprätthålla kapitalismen – inklusive den brittiska kapitalismen – än vad som någonsin har publicerats för att angripa den. Teorier av vilken sort det vara må kan bara bli verkningsfulla när de grundas på den sociala utvecklingens materiella förutsättningar. England går mot revolution eftersom hon redan har inlett ett stadium av kapitalistiskt förfall. Om vi måste hitta en skyldig, om vi måste fråga oss vad som påskyndar Englands framryckning längs revolutionens väg, så är inte svaret Moskva utan New York.

Detta svar kan verka vara paradoxalt, ändå är det rena rama sanningen. USA:s starka och ständigt ökande inflytande på världens angelägenheter gör den brittiska industrins, handelns, finansernas och diplomatins situation alltmer omöjlig och hopplös.

USA är tvunget att expandera på världsmarknaden, annars kommer dess egen industri att hotas av slaganfall på grund av att dess blod är för tjockt. USA kan bara expandera på bekostnad av de andra exportländerna, i synnerhet England. Med tanke på Dawes' patenterade metod att exploatera och sätta en hel mäktig nation i selen under övervakning av amerikanerna,¹ ler man nästan när man hör folk prata om den ena eller andra "Moskva"-pamflettens revolutionära betydelse. Under täckmantel av en så kallad pacificering och återuppbyggnad av Europa förbereds enorma revolutionära och militära konflikter för framtiden. Herr Julius Barnes² åtnjuter handelsdepartementets förtroende i Washington och föreslår att USA:s europeiska gäldenärer bara ska få möjlighet att exploatera så stora delar av världsmarknaden att de utfattiga och skuldsatta europeiska kusinerna inte konkurrerar med sin långivares expansion utomlands. När USA hjälper till att återställa det europeiska valuta-systemet så sticker de helt enkelt hål på den ena uppblåsta illusionen efter den andra, genom att ge européerna möjlighet att uttrycka sin fattigdom och sitt beroende i termer av en fast valuta. Genom att utöva påtryckningar mot sina gäldenärer, eller ge dem ytterligare anstånd, genom att bevilja eller vägra de europeiska länderna krediter, ställer USA dem i ett gradvis allt starkare ekonomiskt beroende. Och när det kommer till kritan är det en ofrånkomlig situation som är ett nödvändigt villkor för oundvikliga sociala och revolutionära oroligheter. I ljuset av denna kunskap kan

1 **Charles Dawes** (1865-1951), amerikansk republikansk vicepresident 1925-29. Utarbetade Dawesplanen, USA:s förslag för att hjälpa den tyska kapitalismen att hämta sig efter Första världskriget och undvika en revolution.

2 **Julius Barnes** var en inflytelserik finansman.

Kommunistiska internationalesen¹ nästan betraktas som en konservativ institution i jämförelse med Wall Street, Morgan,² Dawes, Julius Barnes – som befinner sig bland skaparna av den annalkande europeiska revolutionen.

Under sitt arbete i Europa och på andra ställen agerar USA i allmänhet i samarbete med England, via Englands försorg. Men för England leder detta samarbete till ett allt större beroende. England så att säga leder USA till att bli dominerande. Englands diplomater och magnater överlåter sitt världsherravälde och rekommenderar sina tidigare skyddslingar att vända sig till världens nya herre. USA:s och Englands gemensamma aktioner döljer den djupgående världsomfattande fiendskap som existerar mellan dessa två makter, en fiendskap som förbereder hotande konflikter i en kanske inte alltför avlägsen framtid.

I detta korta förord finns inte utrymme att tala om Amerikas eget öde. Utan tvivel känner sig inte kapitalet någonstans så starkt som i Amerika. Den amerikanska kapitalismen växte förbluffande snabbt, till en början i huvudsak på bekostnad av de europeiska krigförande makterna, nu på grund av deras ”återgång till fred”, deras ”rehabilitering”. Men trots all sin enorma makt är den amerikanska kapitalismen inte en självständig faktor utan en del av världsekonomin. Och ju mäktigare USA:s industri blir ju närmare och mer djupgående blir dess beroende av världsmarknaden. Genom att tvinga länderna i Europa allt längre in i återvändsgränd lägger den amerikanska kapitalismen grunden för krig och revolutionära omvälvningar, vars fruktansvärda återverkningar också kommer att drabba USA:s ekonomiska system. Sådana är Amerikas framtidsutsikter. Amerika står inte först i den revolutionära utvecklingen. Den amerikanska borgarklassen kan fortfarande få privilegiet att bevittna krossandet av sin äldre europeiska syster.³ Men klockan kommer att klämta även för den amerikanska kapitalismen: de amerikanska olje- och stål magnaterna, trust- och exportledarna, mångmiljonärerna i New York, Chicago och San Francisco utför – om än omedvetet – sin förutbestämda revolutionära uppgift. Och det amerikanska proletariatet kommer till sist att fullgöra sina.

L Trotskij, Moskva, 24 maj 1925.

1 **Tredje (kommunistiska) internationalesen** organiserades under Lenins ledning som revolutionär efterträdare till Andra internationalesen. På Lenins tid hölls världskongresser en gång per år. Trotskij betraktade teserna från Kominterns fyra första kongresser som en programmatisk hörnsten för Vänsteroppositionen och senare Fjärde internationalesen. 1924 kontrollerade redan Stalins apparat, i block med Zinovjev och Kamenev, Komintern. 1943 förkunnade Stalin att Komintern var upplöst, som en gest till sina allierade under kriget.

2 **J Pierpoint Morgan** (1887-1943) var en betydelsefull amerikansk finanskapitalist som var de allierade regeringarnas representant för att lägga upp stora lån i USA under Första världskriget.

3 Senare reviderade Trotskij sin ståndpunkt en aning. I ett brev till den amerikanska oppositionen från mars 1929 skrev han exempelvis: ”... när det kommer till kritan kommer vår planets samtliga frågor att historiskt avgöras på amerikansk mark. Det finns mycket som talar för teorin att Europas och Österns revolution kommer före USA:s. Men det är möjligt med en händelseutveckling där denna ordning kan brytas till förmån för USA:s proletariat.” (”Den amerikanska oppositionens uppgifter”, i *Writings of Leon Trotsky (1929)*, s 131.)

Förord

England står för närvarande inför en kris som kanske är svårare än för något annat kapitalistiskt land. Och i stor utsträckning innebär Englands kris att fyra kontinenter kommer att drabbas av kris och att den åtminstone börjar på den femte för närvarande mäktigaste kontinenten, Amerika. Men Englands politiska utveckling har en del anmärkningsvärda särigheter som är ett resultat av hela dess tidigare historia, och som nu ligger direkt i vägen för hennes framtida tillväxt. Utan att tynga ner vår genomgång med siffror och detaljer som läsaren med lätthet kan hitta i referensverk och specialarbeten om Englands ekonomiska politik, har vi satt oss för att isolera och beskriva de historiska faktorer och omständigheter som måste avgöra Englands historia under vår epok. Vi talar bara om England, inte det brittiska imperiet, om hemlandet och inte kolonierna och medlemmarna i det brittiska samväldet. De senare har sin egen utveckling som alltmer skiljer sig från hemlandets.

Till största delen kommer vår framställning att vara kritisk och polemisk till sin natur. Människor skapar historien. En utvärdering av de levande krafter som skapar den nuvarande historien kan inte vara annat än aktiv. För att ta reda på vilka klasser, partier och partiledare som är indragna i kampen och vad morgondagen kommer att medföra för dem, så måste vi arbeta oss igenom en hel mängd politiska förvecklingar, lögn, hyckleri och de överallt förhärskande parlamentariska "flosklerna".¹ Under dessa omständigheter krävs det polemiska metoder för att göra en politisk analys. Den fråga vi ställer oss själva, och som vi försöker besvara, är helt och hållet objektiv: "Vart går England?"

¹ Floskler: en speciell sorts vedertagen lögn som i tysthet erkänns av alla genom att ta hänsyn till ett socialt hyckleri. Enligt Carlyle är floskler den konst "med vilken en person talar öppet om det han inte menar". I det parlamentariskt protestantiska Storbritannien har denna konst höjts till extraordinära höjder – eller djup. - Trotskijs anmärkning.

Kapitel 1. Englands nedgång

Det kapitalistiska England uppstod under den politiska revolutionen på 1600-talet och den så kallade industriella revolutionen i slutet av 1700-talet. England var efter inbördeskriget och Cromwells diktatur¹ ett litet land med knappt 1,5 miljoner familjer. Det gick med i det imperialistiska kriget 1914 som ett imperium som inom sina gränser omfattade en femtedel av mänskligheten.

Den puritanska skolans² engelska revolution på 1600-talet, Cromwells hårda skola, förberedde det engelska folket och speciellt dess medelklasser för deras förestående funktion i världen. Efter mitten av 1700-talet var Englands världsmakt odiskutabel. England härskade på haven och på den världsmarknad som den hade skapat.

1826 skildrade en engelsk konservativ skribent industriepoken på detta sätt:

Den tidsålder som nu yppar sig för våra ögon förebådar industrins tidsålder... Med hjälp av industrin ska allianser föreskrivas och nationella vänskapsband skapas... De framtidsutsikter som nu öppnar sig för England överskrider nästan ens tankeförmåga, och går inte att mäta med någon tidigare historisk norm... Englands tillverkningsindustri kan helt klart beräknas vara fyra gånger större än alla andra kontinenter sammantagna, och 16 kontinenter som England skulle inte kunna tillverka lika mycket bomull som England... [Citerat av Max Beer, *History of British Socialism*, vol I, s 283.]

Englands enorma industriella överlägsenhet över resten av Europa och resten av världen var grunden för dess välstånd och dess aldrig tidigare skådade ställning i världen. Industrins århundrade var på samma gång ett århundrade av brittisk världsdominans.

Mellan 1850 och 1880 var England en industriell skola för Europa och Amerika. Men just detta faktum undergrävde dess monopolställning. Från och med 1880-talet började England märkbart att försvagas. Nya länder, i synnerhet Tyskland, steg fram på världsscenen. Samtidigt började Englands kapitalistiska överlägsenhet för första gången uppvisa sina ogynnsamma och konservativa sidor. Den tyska konkurrensen riktade mäktiga slag mot teorin om frihandel.

Så tidigt som under 1800-talets sista kvartssekel började således England tydligt trängas undan från sin ställning som världshärskare, och det gav under det nuvarande seklet upphov till osäkerhet och oro inom de övre klasserna, och djupgående molekyllära, i grunden revolutionära processer inom arbetarklassen. Den viktigaste rollen i dessa processer spelades av mäktiga konflikter mellan arbete och kapital. Det var inte bara den engelska industrins aristokratiska position som skakades, utan också den engelska arbetararistokratins privilegierade ställning.

Åren mellan 1911-1913 var en period av aldrig tidigare skådade klasstrider av gruvarbetare, järnvägsarbetare och transportarbetare. I augusti 1911 uppstod en generalstrejk bland järnvägsarbetarna. På den tiden svävade revolutionens dunkla spöke över England. Ledarna gjorde allt de förmådde för

1 **Karl I** (1600-1649) hade upplöst tre brittiska parlament på 4 år därför att de inte gick med på hans krav på försvarsanslag och han hade härskat under 11 år utan något parlament. Då bildade parlamentet sin egen armé och inbördeskriget inleddes 1642. Det slutade 3 år senare med ett förkrossande nederlag för de rojalistiska styrkorna mot den parlamentariska armén under Cromwells befäl. Karl halshöggs som nationens fiende.

Oliver Cromwell (1599-1658), som vid den tiden var ledamot i parlamentet, hade tagit på sig uppgiften att smida samman en antiroyalistisk armé. Sedan de rojalistiska styrkorna hade besegrats vägrade den parlamentariska armén att upplösa sig, och krävde val till en nytt parlament på basis av allmän rösträtt. Cromwell kväste den revolutionära agitationen. 1653 tog han sig titeln protektor [för samväldet].

Två år efter Cromwells död återupprättades monarkin under **Karl II** (1630-1685) som till den avrättade Karl I.

2 Brittiska protestanter på 1500- och 1600-talen som ansåg att Elisabeths kyrkoreform var ofullständig kallades **puritaner**. De som inte emigrerade till kolonierna i Amerika fick en kraftfullt politisk ställning i samväldet (1649-59).

att förlama rörelsen under parollen ”patriotism”. Detta var tiden för händelserna i Agadir,¹ och krig med Tyskland hotade. Vi känner nu till att premiärministern kallade samman en hemlig konferens med arbetarledarna och uppmanade dem att rädda fosterlandet. Och ledarna gjorde allt för att stärka borgarklassen och på så sätt förbereda det imperialistiska kriget.

Kriget 1914-18 avbröt den revolutionära processen och bromsade strejkvågen. I och med att kriget slutade med Tysklands krossande, så verkade det återge England rollen som världshärskare. Men det blev snart uppenbart att kriget istället för att bromsa Englands nedgång, i själva verket hade påskyndat den.

Under åren 1917-1920 gick den engelska arbetarrörelsen in i en ytterst stormig period. Strejkerna antog enorma proportioner. MacDonald skrev under manifest som han nu tar avstånd från med en rysning.² Först efter 1920 slutade denna period med den Svarta fredagen, då ledarna för Trippelalliansen mellan gruvarbetare, järnvägsarbetare och transportarbetare förrådde generalstrejken.³ När massornas energi hade hindrats på det ekonomiska området vände den sig till det politiska området. Labourpartiet verkade uppstå över en natt.⁴

Vad är orsaken till denna förändring av den inre och yttre situationen i Storbritannien?

Under kriget utvecklades och visade sig USA:s enorma ekonomiska övermakt i hela sin omfattning. När detta land lämnade stadiet som utländsk landsbygdsregion så hamnade Storbritannien plötsligt på andra plats.

”Samarbetet” mellan USA och Storbritannien är ett för tillfället fredligt uttryck för att England alltså har blivit omsprunget av USA. Detta ”samarbete” kan i vilket ögonblick som helst riktas mot en tredje part, men icke desto mindre går den grundläggande motsättningen i världen mellan England och USA, och även om alla andra motsättningar kanske för tillfället kan verka hårdare och mer omedelbart hotande, så går de bara att förstå och bedöma på grundval av motsättningarna mellan England och USA. Det engelsk-amerikanska ”samarbetet” är således en förberedelse för krig, precis som en period av reformer förbereder de revolutionära epokerna. Själva det faktum att England har slagit in på en väg av ”reformer”, det vill säga eftergifter som USA har påtvingat henne, kommer att klargöra situationen och övergå från samarbete till motstånd.

Englands produktivkrafter, i synnerhet dess levande produktivkraft, proletariatet, motsvarar inte längre Englands ställning på världsmarknaden. Därav den kroniska arbetslösheten.

Tidigare hade Englands handels-, industriella och flotthegemoni nästan automatiskt garanterat banden mellan imperiets olika delar. Före 1900 skrev Nya Zealands minister Reeves: ”Två saker bibehåller koloniernas nuvarande relationer till England: för det första deras förtröstan på Englands övergripande fredliga avsikter, och för det andra deras tilltro till Englands makt på haven.” Den

-
- 1 I juli 1911 utbröt en konflikt mellan Tyskland och Frankrike om ”politiska rättigheter” i Marocko. En bomb exploderade i **Agadir** och en tysk kanonbåt anlände dit. Ett krig mellan de två länderna verkade överhängande, och England ställde sig på Frankrikes sida. I ett fördrag som undertecknades ett år senare gjorde båda sidor eftergifter.
 - 2 **James Ramsay MacDonald** (1866-1937) var mot att Storbritannien skulle gå med i Första världskriget, och fick 1914 följaktligen lämna Labourpartiets ledning. Men 1924 blev han premiärminister i Storbritanniens första Labour-regering, och 1929 för den andra Labourregeringen. 1931 lämnade han Labourpartiet för att bilda en ”nationell” regering i koalition med Tories.
 - 3 Efter de brittiska gruvarbetarnas krav efter kriget på högre löner och återgången av gruvorna i privat ägo, förkunnade gruvägarna lönesänkningar och inledde en lockout. Gruvarbetarna sökte hjälp hos sina fackföreningskamrater i **Trippelalliansen**, men när gruvarbetarna vägrade gå med på en förödmjukande kompromiss avblåste generalsekreteraren för järnvägsarbetarnas fackförening J H Thomas generalstrejken som hade inletts till stöd för gruvarbetarna. Inom två månader efter detta tillkännagivande (”Svarta fredagen”, 15 april 1921) hade gruvarbetarna tvingats till underkastelse genom svält.
 - 4 **Det brittiska Labourpartiet** grundades 1906. Det utvecklades ur Arbetarnas representationskommitté som hade bildats 1899 för att garantera att medlemmar ur arbetarklassen valdes till parlamentet. Enskilda medlemmar godtog inte förrän 1918.

avgörande faktorn är naturligtvis den andra. Förlusten av makten över haven förlöper parallellt med utvecklingen av de sönderslitande krafterna inom imperiet. Imperiets sammanhållning hotas alltmer av besittningarnas olika intressen och koloniernas kamp.

Militärteknologins framsteg verkar speciellt motverka Storbritanniens säkerhet. Flygets utveckling och de kemiska stridsmedlen har fullständigt tillintetgjort den oerhörda historiska fördel som Englands läge som örike har varit. Amerika, denna stora ö som omges av hav på båda sidor, är fortfarande otillgänglig. Men Englands viktigaste centra, i synnerhet London, kan inom loppet av några timmar krossas med hjälp av mordiska flygbombningar i händerna på makterna på fastlandet.

Efter att ha förlorat fördelarna av en otillgänglig isolering har den engelska regeringen alltmer tvingats engagera sig i rent europeiska frågor och europeiska militäröverenskommelser. Englands utländska besittningar, medlemmarna i det brittiska samväldet, är inte det minsta intresserade av denna politik. De bryr sig om Stilla havet, Indiska oceanen, delvis Atlanten, men ingalunda Engelska kanalen. Vid första bästa sammandrabbning kommer dessa olika intressen att vidgas till en avgrund som kommer att svälja förbindelserna inom imperiet. De brittiska politikerna inser dessa förhållanden men är förlamade av inre slitningar som leder till en i huvudsak passiv inställning, och följaktligen till att imperiets problem över hela världen blir allt värre.

På samma gång sväljer militärutgifterna en allt större del av Englands krympande nationalinkomst.

Ett av villkoren för "samarbetet" mellan England och USA är att Storbritannien betalar tillbaka sin gigantiska krigsskuld till USA. Men det finns inget hopp om att England någonsin får tillbaka de skulder som länderna på kontinenten har. De ekonomiska styrkeförhållandena förskjuts således ännu mer till USA:s fördel.

5 mars 1925 höjde Bank of England diskonteringsräntan från 4 till 5% och följde därmed centralbanken i New York som hade höjt räntan från 3 till 3½ %. I City [Londons finansdistrikt] fungerade detta som en hård påminnelse om dess finansiella beroende av sin transatlantiska kusin. Men vad annat kunde de göra? De amerikanska guldreserverna uppgår till 4½ miljarder dollar, medan de engelska är högst 750 miljoner dollar, alltså ungefär en sjättedel så stora. USA har guldmyntfot medan England bara gör desperata ansträngningar att återupprätta den. Det är därför naturligt att England tvingas följa efter med en räntehöjning från 4 till 5% när USA höjer sin diskonteringsränta. Denna åtgärd är till nackdel för den engelska handeln och industrin genom att göra dess nödvändiga leveranser dyrare. På detta sätt sätter USA hela tiden England på plats: å ena sidan med hjälp av diplomatiska påtryckningar, å den andra genom åtgärder av finansiell karaktär, alltid och överallt ett tryck från USA:s enorma ekonomiska överlägsenhet.¹

1 Sedan dessa rader skrevs har den engelska regeringen tagit till ett antal åtgärder av juridisk och finansiell karaktär för att säkra övergången till guldmyntfot, vilket framställs som en "stor seger" för den engelska kapitalismen. I själva verket finns det inget som visar Englands nedgång tydligare än denna finansiella bedrift. England har tvingats genomföra denna kostsamma åtgärd under trycket från en stark amerikansk dollar och sina egna besittningars ekonomiska politik, som alltmer grundade sina transaktioner på dollar och struntade i pundet. England kunde inte övergå till guldmyntfot utan ett betydande ekonomiskt stöd från USA, och det innebär att pundets öde blir direkt beroende av New York. USA får sålunda ett verktyg för kraftfulla ekonomiska repressalier. England måste betala en hög ränta för detta beroende, en ränta som måste påtvingas hennes redan drabbade industri. För att hindra export av sitt guld tvingas England minska exporten av varor. Hon kan för närvarande inte övergå till guldmyntfot utan att påskynda sin egen nedgång på den finansiella världsmarknaden. Denna katastrofala kombination av omständigheter skapar en ytterst orolig stämning bland de härskande kretsarna i England, vilken uttrycks i bittra men kraftlösa klagomål i den konservativa pressen. *Daily Mail* skriver: "När den engelska regeringen övergår till guldmyntfot så ger den Federal Bank (som i praktiken står under inflytande av USA:s regering) möjlighet att närsohelst åstadkomma en valutakris... Den engelska regeringen underordnar hela landets ekonomiska politik under en annan nation... Det engelska imperiet sätts i pant hos USA." "Tack vare Churchill", skriver den konservativa *Daily Express*, "hamnar England under de amerikanska bankirernas stövlar." *Daily Chronicle* framställer det hela ännu starkare: "England förpassas i själva verket till en ställning som USA:s fyrtionioende stat." Det går inte att framställa det klarare! Alla dessa barska avslöjanden visar att det inte finns något hopp och ingen framtid, men de besvaras av finansminister Churchill med uttalanden att England inte har någon annan utväg än att anpassa sitt

Samtidigt noterar den engelska pressen med oro ”enorma framsteg” inom olika tyska industri-branscher, speciellt den tyska varvsindustrin. 10 mars [1925] skrev *Times* i London:

En av de faktorer som gör det möjligt för de tyska varven att konkurrera är troligtvis den fullständiga ”trustbildningen” av materialet, från gruvor till monteringsplåt, från bank-finansiering till försäljning av biljetter. Detta system är inte utan effekt på löner och levnads-omkostnader. När alla dessa krafter verkar i samma riktning blir marginalerna för att minska kostnaderna ytterst betydande.

Med andra ord noterar *Times* att den modernare tyska industrins organiska fördelar visar sig med all sin kraft så fort Tysklands industri får möjlighet att ge ifrån sig livstecken utåt.

Det finns naturligtvis orsak att tro att varven i Hamburg fick order på skepp i det speciella syftet att skrämna fackföreningarna och på så sätt bereda marken för att pressa dem att sänka lönerna och förlänga arbetsdagen. Det är knappast nödvändigt att påpeka att en sådan manöver är mer än rimlig, men det försvagar inte på något sätt våra allmänna observationer om den engelska industrins ineffektiva organisering och de stora omkostnader som det orsakar.

I fyra år har antalet officiellt registrerade arbetslösa i England inte legat under 1.135.000. Antalet svänger i själva verket oftast mellan 1.250.000 och 1.500.000. Kronisk arbetslöshet är det tydligaste tecknet på ett dåligt fungerande system, och det är dessutom dess akilleshäla. Den arbetslöshets-försäkring som infördes 1920 betraktades vid den tiden som en helt tillfällig åtgärd. Men arbets-lösheten har legat konstant, försäkringen har upphört att vara enbart en försäkring. Arbetslöshets-understödet täcks på inget sätt av de summor som betalas ut i detta syfte. Arbetslösheten i England är inte längre den ”normala” reservarmén som minskar och ökar och hela tiden byter ut sina medlemmar. Den är nu ett permanent socialt skikt som uppstod när industrin blomstrade och har tappat fotfästet när den börjat förfalla. Den är en uppsvälld förhårdnad på samhällsorganismen och beror på dålig ämnesomsättning.

Ordföranden för det brittiska industriförbundet, överste Willey, förkunnade i början av april att industrikapitalets förtjänster under de senaste två åren hade varit så låga att industriägarna inte uppmuntrades att utveckla sina industrier. Fabrikerna ger inte högre avkastningar än värdepapper med fast ränta (statliga lån, etc). ”Vårt lands problem är inte ett produktionsproblem utan ett försäljningsproblem.” Men hur ska då försäljningsproblemet lösas? Givetvis genom att producera billigare än de andra. Men det kräver en radikal omorganisering av industrin, eller skattesänkningar, eller sänkta löner, eller en kombination av alla tre. Lönesänkningar, som knappast skulle leda till någon betydande minskning av produktionskostnaderna, skulle mötas av ett envist motstånd eftersom arbetarna redan kämpar för högre lön. Det går inte att sänka skatterna eftersom skulderna måste betalas, guldmyntfoten återinföras, imperiets apparat bibehållas, och dessutom måste 1½ miljon arbetslösa få understöd. Allt detta ingår i varornas priser. Vad gäller omorganiseringen av industrin så är den bara möjlig genom att införa nytt kapital. Men de låga profiterna tvingar in det fria kapitalet i regerings- och andra lån.

Ordföranden för den brittiska handelskammaren, Stanley Machin, förkunnade nyligen att lösningen på arbetslöshetsproblemet kunde vara utvandring. Det älskvärda fosterlandet uppmanar en miljon eller mer av sina arbetare, som tillsammans med sina familjer utgör flera miljoner medborgare, att gå med på att buntas ihop i båtar och forslas iväg till andra länder. Utan omsvep medger man här det kapitalistiska systemets fullständiga bankrott.

finansiella system ”till verkligheten”. Churchills ord betyder: vi har blivit oändligt mycket fattigare och USA oändligt mycket rikare. Vi måste antingen kämpa mot USA eller underkasta oss henne. När vi gör pundets öde beroende av de amerikanska bankerna ger vi bara uttryck för vårt övergripande ekonomiska fiasko i termer av guldmyntfoten. Vattnet kommer inte att stiga högre än sin nivå. Vi måste ”anpassa oss till verkligheten.” - Trotskijs anmärkning.

I anknytning till den ovan beskrivna framtidsutsikten att Storbritanniens roll i världen kommer att minska kraftigt måste vi ta Englands inhemska liv i betraktande. Ty även om landets besittningar, apparat och traditioner som världshärskare fortfarande är intakta, så tvingas landet i själva verket hela tiden ner mot andra plats.

Det liberala partiets undergång kröner den kapitalistiska ekonomins och det borgerliga samhällets sekellånga utveckling.¹ När England förlorade sin dominerande roll i världen innebar det att hela industribranscher hamnade i en återvändsgränd, och ett dödligt slag utdelades mot de oberoende industrier och små handelskapital som utgör liberalismens bas. Frihandeln har tvingats in i en återvändsgränd.

Samtidigt berodde det kapitalistiska systemets inre stabilitet till stor del på arbetsdelningen och fördelningen av ansvaret mellan konservativa och liberaler. Liberalismens sammanbrott är också ett uttryck för all de andra motsättningarna i det borgerliga Englands världssituation, och likaså källan till systemets inre instabilitet. Labourpartiets övre kretsar står politiskt mycket nära liberalerna men är oförmögat att återge den engelska parlamentarismen sin tidigare stabilitet, ty i sin nuvarande form är partiet bara ett tillfälligt stadium i arbetarklassens revolutionära utveckling. MacDonalds ledarskap är inte säkrare än Lloyd Georges.²

I början av 1850-talet räknade Karl Marx med att det konservativa partiet skulle försvinna inom kort,³ och att den fortsatta politiska utvecklingen skulle ta formen av en kamp mellan liberalism och socialism. Denna förutsägelse grundades på antagandet att den revolutionära rörelsen i Europa och England skulle växa snabbt. Precis som exempelvis i Ryssland, där det konstitutionellt-demokratiska partiet⁴ under trycket från revolutionen blev godsägarnas och borgarklassens enda parti, skulle den engelska liberalismen ha uppslukat det konservativa partiet och på så sätt ha blivit de besuttnas enda parti, om proletariats revolutionära framstöt hade utvidgats under 1800-talets andra hälft. Men Marx gjorde sin förutsägelse strax innan en ny period av enorm kapitalistisk utveckling (1851-1873). Chartismen försvann fullständigt.⁵ Arbetarrörelsen antog formen av fackföreningar. De härskande klasserna lyckades uttrycka sina motsättningar i form av en kamp mellan liberaler och konservativa. Med hjälp av en parlamentarisk pendel som svängde från höger till vänster och från vänster till höger kunde borgarklassen ge arbetarmassornas motsatta tendenser en möjlighet att uttrycka sig.

Konkurrensen från Tyskland var det första allvarliga hotet mot Storbritanniens världsdominans och det första som tillfogade allvarlig skada. Frihandeln drabbade samman med en överlägsen tysk teknik och organisering. Den engelska liberalismen var bara en politisk generalisering av frihandeln. Manchesterskolan hade haft en dominerande ställning sedan tiden för de borgerliga valreformerna 1832 och avskaffandet av spannmålstullarna 1846.⁶ Under ett halvt sekel efter denna

1 **Liberalerna** var en koalition av reformivrare som uppstod ur whigpartiet i mitten av 1800-talet.

2 **David Lloyd George** (1863-1945) var liberal premiärminister mellan 1916 och 1922. Efter kriget hade han varit medförfattare till Versaillesfördraget.

3 **Karl Marx** (1818-1883) grundade tillsammans med Friedrich Engels den vetenskapliga socialismen och ledde den Första internationalen (1864-76).

Det konservativa partiet, eller Tories, uppstod på 1700-talet ur inbördeskrigets gamla rojalistiska parti, kavaljererna. De var tidigare aristokratins parti men är i Storbritannien idag den nuvarande härskande klassens, borgarklassens, parti.

4 **De konstitutionella demokraterna** eller kadeterna i Ryssland var ett borgerligt parti som stödde en konstitutionell monarki och en moderat liberalism. De dominerade den provisoriska regeringen mellan februari och oktober 1917.

5 **Chartismen** (1838-50) var en rörelse av revolutionär agitation kring "folkets rättigheter", en petition i sex punkter som utarbetades 1837 av Londons arbetarassociation som svar på den bedrägliga parlamentsreformen 1832, som delvis utvidgade rösträtten även om den förblev begränsad till medelklasserna. Deklarationen föreslog bland annat allmän rösträtt och avskaffande av kraven på ägande. Trots hot om generalstrejk avvisade underhuset deklarationen 1839. Först 1867 och 1884 antogs slutligen en lagstiftning som uppfyllde chartisternas viktigaste krav.

6 **Vallagarna 1832** utvidgade rösträtten och omfördelade valkretsarna för att undvika det mest uppenbara valfusket. Men de flesta arbetare och alla kvinnor saknade fortfarande rösträtt.

tidpunkt var frihandel ett oföränderligt program. Följaktligen tog liberalerna ledningen med arbetarna i sitt släptåg. I mitten av 1870-talet försämrades affärerna, frihandeln misskrediterades och den protektionistiska rörelsen inleddes. Borgarklassen blev alltmer dominerad av imperialistiska strömningar.

Redan under Gladstone blev tecknen på det liberala partiets förfall uppenbara, när gruppen liberaler och radikaler med Chamberlain i spetsen höjde protektionismens fana och gick samman med de konservativa.¹ Med början 1895 förbättrades affärerna och Englands politiska omvandling fördröjdes, och i början av 1900-talet var liberalismen i egenskap av mellanbourgeoisens parti redan knäckt. Dess ledare lord Rosebery stödde öppet imperialismen.² Men innan det slutligen gick under var det liberala partiet ämnat för ännu en period vid makten. Under inflytande från å ena sidan det brittiska kapitalets uppenbart minskande makt och å den andra den mäktiga revolutionära rörelsen i Ryssland, stärktes arbetarklassen i England politiskt och genom sitt envisa krav att bilda ett parlamentariskt arbetarparti gav de liberalerna vatten på sin kvarn just när de behövde det. Liberalismen kom åter till makten 1906. Men själva framgångens natur gjorde att den inte kunde bli långvarig. Proletariatets politiska aktioner ledde till att Labourpartiet växte ännu mer. Före 1906 hade Labourpartiets representanter ökat ungefär lika fort som liberalernas. Efter 1906 började Labourpartiet helt tydligt växa på liberalernas bekostnad.

Det var formellt det liberala partiet som förklarade krig, via Lloyd George. Men i själva verket var det imperialistiska kriget, under vilket inte England kunde rädda det ärevördiga frihandelsystemet, förutbestämt att oundvikligen stärka de konservativa som var imperialismens mest konsekventa parti. Det ledde slutligen till de förhållanden som fick Labourpartiet att träda i förgrunden.

Labourpartiets organ *Daily Herald* ältar oupphörligt frågan om arbetslösheten, och drar utifrån de kapitalistiska medgivanden som vi tidigare citerat slutsatsen att eftersom de engelska kapitalisterna föredrar att låna ut pengar till utländska regeringar istället för att utvidga sina egna industrier, så kan inte de engelska arbetarna göra annat än att producera utan kapitalisterna. Allmänt sett är denna slutsats riktig, men den används inte som ett sätt att resa arbetarna för att driva ut kapitalisterna utan bara för att sporra kapitalisterna till ”progressiva ansträngningar”. Vi kommer att se att detta är grunden till Labourpartiets hela politik. I detta syfte skriver makarna Webb sina böcker,³ MacDonald håller sina tal och *Daily Herald*s redaktörer trycker sina dagliga artiklar. Men om dessa fruktansvärda varningar har någon som helst effekt på kapitalisterna så är det i rakt motsatt riktning. Varje förnuftig engelsk borgare vet att det bakom dessa högravande hot från Labourpartiets ledare finns en verklig fara från de djupt missnöjda proletära massornas sida, och av det skälet drar vår förnuftiga borgare slutsatsen att han inte kan binda mer resurser i industrin.

Borgarklassens fruktan för revolutionen är inte alltid och under alla omständigheter en ”progressiv” faktor. Således kan det inte finnas någon tvekan om att det engelska ekonomiska systemet skulle få oerhörda fördelar av ett samarbete mellan England och Ryssland. Men det förutsätter en brett genomtänkt plan, stora krediter, att en stor del av den brittiska industrin anpassar sig till Rysslands behov. Borgarklassens skräck för revolutionen och kapitalisternas osäkerhet om morgondagen förhindrar detta samarbete från att fullbordas.

Spannmålstullarna var en skyddslagstiftning som tvingade vissa briter att svälta för att garantera vissa jordbruksmagnater höga profiler genom att hindra import av konkurrenskraftigt prissatt spannmål.

1 **William E Gladstone** (1809-1898) blev ledare för det liberala partiet 1867 och var premiärminister fyra gånger mellan 1868 och 1894.

Joseph Chamberlain (1836-1914) var liberal och satt med i två av Gladstones regeringar. Han avgick som minister för kolonierna 1895 sedan regeringen vägrat att gå med på tullfördelar för spannmål och livsmedel från kolonierna.

2 **Archibald P Primrose, lord Rosebery**, (1847-1929) var liberal premiärminister mellan 1894-95 och förespråkade en imperialistisk politik under Boerkriget.

3 **Sidney Webb** (1859-1947) var en av Fabiansällskapets grundare [se kapitel 4] och hjälpte att starta *New Statesman*. Han samarbetade med sin hustru och livsledsagarinna **Beatrice Webb** (1858-1943). Båda var motståndare till bolsjevismen men kom på 1930-talet att beundra det stalinistiska Sovjetunionen.

Hittills har rädslan för revolutionen fått de engelska kapitalisterna att göra eftergifter och anpassningar, ty den engelska kapitalismens materiella resurser har alltid var obegränsade eller har åtminstone verkat vara det. Revolutionerna i Europa har alltid haft en tydlig inverkan på Englands sociala utveckling. Så länge den engelska borgarklassen genom sitt ledarskap över världen fortfarande hade tillgång till stora resurser för att manövrera så ledde de alltid till reformer. Den engelska borgarklassen befann sig i en position där den kunde göra fackföreningarna lagliga, avskaffa spannmålstullarna, höja lönerna, utvidga rösträtten, införa sociala reformer, etc, etc. Men i och med Englands avsevärt försvagade ställning i världen kan inte hotet om revolution längre driva borgarklassen framåt. Tvärtom förlamar det de sista resterna av industriella initiativ. Nu behövs inte längre hot om en revolution, utan revolutionen själv.

De faktorer och omständigheter som räknats upp ovan är på intet vis slumpmässiga eller tillfälliga. De går alla i samma riktning, nämligen att systematiskt försämra Storbritanniens internationella och inhemska situation och till att det historiskt inte finns någon utväg ur den. De motsättningar som undergräver Englands samhällsstruktur kommer med nödvändighet att förvärras vart efter tiden går. Vi är inte beredda att förutsäga hur fort denna process kommer att gå, men den kommer hursomhelst att mätas i termer av några år, som mest halva decennier, säkert inte i årtionden. De övergripande framtidsutsikterna tvingar oss att först av allt ställa frågan: kommer det att bli möjligt att organisera ett tillräckligt starkt kommunistiskt parti i England med tillräckligt stora massor bakom sig för att i rätt psykologiskt ögonblick dra alla praktiska slutsatser av denna allt hårdare kris? Denna fråga rör Englands hela öde.

Kapitel 2. Herr Baldwin och "gradvishet"

12 mars 1925 höll herr Baldwin, engelsk premiärminister och ledare för det konservativa partiet,¹ ett långt tal om Englands framtid inför en konservativ publik i Leeds. Precis som många andra av herr Baldwins uttalanden var talet fyllt av nervösa farhågor. Utifrån herr Baldwins partis synpunkt är dessa farhågor välgrundade, även om vi själva närmar oss dessa frågor ur en något annorlunda vinkel. Herr Baldwin är rädd för socialismen och när han försöker bevisa de faror och svårigheter som åtföljer vägen till socialismen försöker han något oväntat åberopa författaren till dessa rader. Detta ger oss, hoppas vi, rätt att svara herr Baldwin utan risk att anklagas för att lägga oss i Storbritanniens inre angelägenheter.

Inte utan anledning anser herr Baldwin att Labourpartiets tillväxt är det största hotet mot det system som han stöder. Det verkar som om herr Baldwin hoppas segra, ty "våra [konservativa] principer är mer i linje med vårt folks karaktär och traditioner än traditionerna eller principerna om våldsamma förändringar." Icke desto mindre påminner den konservativa ledaren lyssnarna om att resultatet i det senaste valet ingalunda var slutgiltigt.

Givetvis är Baldwin övertygad om att socialismen inte går att genomföra. Men eftersom han är nervös och förvirrad, och eftersom han dessutom talar till en publik som redan är övertygad om att socialismen är omöjlig, så karakteriseras inte herr Baldwins bevis i denna fråga av någon större originalitet. Han påminner den konservativa publiken om att människor inte föds fria eller likadana eller som bröder. Han vädjar till varenda närvarande moder, och frågar: var hennes barn likadana när de föddes? Svaret blir ett försynt och belåtet skratt från publiken. Förvisso reagerade herr Baldwins gammalfarfar på samma sätt mot de engelska folkmassornas krav att fritt få utöva sin religion och bygga egna kyrkor. Och samma bevis fördes återigen fram mot kravet på likhet inför lagen, och än en gång för inte så länge sedan mot allmän rösträtt.

Folk föds inte likadana, herr Baldwin. Varför ska de då svara inför samma domstolar och dömas enligt samma lagar? Vi kan också påpeka för herr Baldwin att även om inte människor föds helt lika, så ger mödrar vanligtvis sina olika barn mat vid samma bord och gör allt i sin makt för att se till att vart och ett av dem får ett par skor. En elak styvmor skulle förstås kunna handla annorlunda.

Vi kan också förklara för herr Baldwin att socialismen inte alls tänker sig att skapa fullständig anatomisk, fysiologisk och själslig likhet, utan bara garantera alla människor samma materiella livsvillkor. Men vi ska inte belasta våra läsare med att förklara fler av dessa elementära uppfattningar. Om herr Baldwin är intresserad så kan han vända sig till lämpliga källor, och eftersom han – genom sin allmänna syn på livet – är mer lagd åt gamla och rent brittiska författare, kan vi rekommendera honom Robert Owen, som även om han inte har någon som helst aning om det kapitalistiska samhällets klassdynamik ändå ger ytterst värdefulla övergripande upplysningar om socialismens fördelar.²

Men oavsett hur mycket han har att invända mot det socialistiska målet, så skrämmer det inte herr Baldwin lika mycket som användandet av våld för att uppnå det. Herr Baldwin urskiljer två tendenser inom Labourpartiet. Enligt honom utgörs en av dessa av Sidney Webb, som har insett "gradvishetens oundviklighet". Men det finns också en annan sorts ledare, som Cook och Wheatley (i synnerhet den senare sedan han lämnade posten som minister) som tror på våld.³ I allmänhet, säger herr Baldwin, har regeringsansvar alltid haft ett försonande inflytande över Labourpartiets ledare, och

1 **Stanley Baldwin** (1867-1947) var konservativ premiärminister 1923-29 och 1935-37.

2 **Robert Owen** (1771-1858) var en walesisk filantrop som gjorde samhällseliga experiment. Han grundade flera utopiska samhällen i Storbritannien och USA som alla misslyckades.

3 **Arthur J Cook** (1885-1931) var en stridbar gruvarbetare och sekreterare i gruvfacket 1924. Han skrev den vitt spridda strejkpamfletten *Nio dagar*, som var ett bittert fördömande av General Councils förräderi mot gruvarbetarna. **John Wheatley** (1869-1930) var hälsovårdsminister i den första Labourregeringen 1924.

har precis som i fallet Webbs fått dem att inse det olämpliga med revolutionära metoder och fördelen med gradvisa förändringar. Här gjorde herr Baldwin ett antal själsliga intrång i ryska angelägenheter för att stärka sin ganska magra arsenal av bevis mot den brittiska socialismen.

Vi ska nu citera ordagrant ur *Times'* artikel om hans tal:

Premiärministern citerade Trotskij, som, sa han, under de senaste åren hade upptäckt och skrivit att "ju lättare det ryska proletariatet gick igenom den revolutionära krisen ju svårare blir nu dess uppbyggnadsarbete." Trotskij hade också sagt vad ingen annan av de extremistiska ledarna än så länge hade sagt i England: "Vi måste lära oss att arbeta effektivare." "Jag skulle vilja veta", sa herr Baldwin, "hur många röster revolutionen skulle få i England om folk fick veta att det enda [!?] resultatet skulle bli att de måste arbeta effektivare. [*Skratt och hurrarop.*] Trotskij sa i sin bok: 'I Ryssland fanns det före och efter revolutionen och finns det fortfarande en oförändrad rysk människonatur [?!].' Trotskij, denna handlingsmänniska, studerade verkligheten. Han hade långsamt och motvilligt insett vad herr Webb upptäckte för 2 år sedan, 'det oundvikliga med gradvishet'. [*Skratt och applåder.*]"

Det är förvisso mycket smickrande att bli rekommenderad inför ett konservativt auditorium i Leeds: en vanlig dödlig kan inte önska sig något mer. Det är nästan lika smickrande att nämnas i samma andetag som herr Sidney Webb, gradvishetens profet. Men innan vi godtar denna utmärkelse har vi ingenting emot att få ett antal auktoritativa förklaringar från herr Baldwin.

Det har aldrig slagit varken mina lärare eller mig, inte ens innan "de senaste årens" erfarenheter, att förneka naturens eller det mänskliga samhällets "gradvishet", i dess ekonomi, politik eller moral. Men vi skulle vilja få större klarhet vad gäller karaktären på dessa gradvisa förändringar. För att ta ett exempel som ligger herr Baldwin nära i egenskap av protektionist, är vi således helt beredda att erkänna att Tyskland hade blivit Englands farligaste rival genom att under 1800-talets sista kvartssekel gradvis börja konkurrera på världsmarknaden. Det är välkänt att det var denna väg som ledde till krig. Anser herr Baldwin att kriget var ett uttryck för gradvisa, evolutionära metoder? Under kriget krävde det konservativa partiet att "hunnerna skulle krossas" och att den tyska kejsaren skulle störtas med hjälp av brittiska svärd. Jag antar att en som förespråkar teorin om gradvisa förändringar snarare skulle ha använt ett övergripande uppmjukande av den tyska karaktären och en gradvis förbättring av de ömsesidiga förbindelserna mellan Tyskland och England. Men så vitt vi minns förkastade herr Baldwin under åren 1914-18 kategoriskt metoden att gradvis förändra de engelsk-tyska förbindelserna, och han gjorde allt för att lösa frågan med hjälp av största möjliga mängd sprängämnen. Vi hävdar att dynamit och lignit knappast kan anses vara verktyg för konservativt evolutionära handlingar.

Förkrigstidens Tyskland hade inte heller uppstått en morgon i skinande rustning ur vågornas skum. Det hade utvecklats gradvis ur sin tidigare ekonomiska obetydlighet. Denna gradvisa process hade inte varit utan avbrott: vi har således Preussens krig mot Danmark 1864, mot Österrike 1866, mot Frankrike 1870, vilka spelade en enorm roll för att öka dess makt och gav det möjlighet att framgångsrikt konkurrera med England i världsskala.

Välstånd är ett resultat av mänskligt arbete, och samlas tveklöst ihop med en viss gradvishet. Men kanske herr Baldwin kan hålla med oss om att USA:s ökande välstånd under åren före kriget skedde med enorma stormsteg. Ackumulationens gradvisa karaktär avbröts bryskt av krigskatastrofen, som förpassade Europa till fattigdom och innebar en helt galen ökning av USA:s välstånd.

Herr Baldwin har själv i ett tal i parlamentet angående fackföreningarna berättat om stormsteg i sitt eget privata liv. När herr Baldwin var ung ledde han en fabrik som gick i arv från generation till generation, där arbetare föddes och dog, och som därmed är ett perfekt exempel på principen om patriarkalisk gradvishet. Men det blev strejk bland kolgruvearbetarna, fabriken kunde inte fungera på grund av bristen på kol, och herr Baldwin tvingades stänga den och kasta ut ettusen av "sina"

arbetare på gatan. Förvisso kommer Baldwin att skylla detta på gruvarbetarnas illvilja, som tvingade honom att överge denna ärevördiga konservativa princip. Gruvarbetarna kommer troligen att skylla på sina arbetsgivares illvilja, som tvingade dem att genomföra en stor strejk som innebar ett avbrott i den monotona utsegningsprocessen.

Men när det kommer till kritan är inte subjektiva motiv särskilt viktiga i ett givet fall: det räcker att vi noterar att gradvisa förändringar inom olika av livets områden går sida vid sida med katastrofala förändringar, explosioner, plötsliga hopp uppåt eller neråt. En lång process av avundsjuka mellan två regeringar bereder *gradvis* vägen för ett krig, de utsugna arbetarnas missnöje bereder *gradvis* vägen för en strejk, den dåliga skötseln av en bank bereder *gradvis* vägen för en konkurs.

Den högaktade konservativa ledaren kan förvisso svara att sådana avbrott av den gradvisa processen som krig och konkurs, Europas utarmning och berikandet av USA på Europas bekostnad, är väldigt tragiska och att vi allmänt sett ska göra allt för att kämpa mot sådana plötsliga förändringar. Vi kan besvara detta genom att bara peka på det faktum att ländernas historia i stor utsträckning är historien om krig och att den ekonomiska tillväxtens historia pryds av konkurser. Herr Baldwin skulle troligen svara att den mänskliga naturen är sådan. Det kan vi hålla med om. Men det är samma sak som att säga att den mänskliga "naturen" uppenbarligen innefattar gradvis utveckling och katastrofala förändringar.

Men mänsklighetens historia är inte bara historien om krig utan också historien om revolutioner. De feodala rättigheter som hade rätt under århundraden och innebar att den ekonomiska utvecklingen hölls tillbaka under ännu fler århundraden, sopades i ett enda slag undan i Frankrike den 4 augusti 1789. Den tyska revolutionen 9 november 1918 krossade det tyska enväldet, som hade undergrävt av proletariats kamp och demoraliserats av de allierades militära framgångar. Vi har redan påpekat att en av den brittiska regeringens paroller under kriget, en regering där en av medlemmarna var herr Baldwin, var: "Krig tills den tyska militarismen fullständigt har krossats!" Tror inte herr Baldwin att den militära katastrof som genomfördes med herr Baldwins hjälp beredde vägen för en revolutionär katastrof i Tyskland, och att båda dessa händelser utgjorde en viss störning av den gradvisa historiska förändringsprocessen? Man kan invända att den tyska militarismen och till på köpet den tyska kejsarens ondsinta ärelystnad är skyldiga till allt detta. Vi är beredda att tro, att om herr Baldwin skulle skapa världen så skulle han befolka den med de mest välvilliga kejsare och de mest godmodiga militarister. Men det var inte vad den engelska premiärministern stod inför. Dessutom har vi hört honom säga att folk – inklusive kejsaren – inte föds likadana, eller goda, eller som bröder. Vi måste ta honom på orden. Om krossandet av den tyska militarismen är en god sak så måste vi gå med på att den tyska revolutionen var en god sak, ty den krönte fullbordandet av det militära nederlaget. Därmed var den katastrof som plötsligt störtade något som hade uppstått genom en gradvis process en bra katastrof.

Herr Baldwin kan visserligen svara att allt detta inte har någon direkt betydelse för England, och att det bara är i detta utvalda land som principen om gradvisa förändringar har fått sitt fullständiga uttryck. Men om så vore fallet så skulle inte herr Baldwin haft anledning att återge mina ord om Ryssland och på så sätt ge principen om gradvisa förändringar en allmängiltig, absolut karaktär. Mina politiska erfarenheter ger inte stöd åt ett sådant yttrande. Jag erinrar mig tre revolutioner i Ryssland: 1905, februari 1917 och oktober 1917.¹ Vad gäller februarirevolutionen så gav herr Baldwins inte okända ambassadör Buchanan en viss hjälp till den, eftersom han uppenbarligen, och inte utan sin regerings vetskap, ansåg att Storbritanniens intressen vid detta tillfälle skulle ha mer användning av en liten revolutionär katastrof i Petrograd än av Rasputins gradvisa metoder.²

1 **Rysslands tre revolutioner.** Den första revolutionen 1905 berodde på missnöje med det rysk-japanska kriget. Den krossades visserligen av tsaren men Trotskij kallade den en generalrepetition för senare händelser. I februari 1917 störtades tsaren och en borgerlig provisorisk regering upprättades. Den satt kvar till oktober, då sovjeterna under ledning av bolsjevikerna kom till makten.

2 **Sir George W Buchanan** (1854-1924) var brittisk ambassadör i Ryssland mellan 1910 och 1918, och uppmuntrade

Men är det riktigt sant att ”det engelska folkets karaktär och historia” är så definitivt och ovillkorligt fyllt av konservativa traditioner om gradvisa förändringar? Stämmer det att det engelska folket är så fientligt inställt till ”förändring med hjälp av våld”? I det stora hela är Englands historia en historia om våldsamma förändringar som de engelska härskande klasserna har påtvingat – andra länders liv. Det vore exempelvis intressant att få veta om erövringen av Indien och Egypten ägde rum med hjälp av principen om gradvisitet. De brittiska besuttna klassernas politik visavi Indien uttrycktes allra mest öppenlydande av Lord Salisbury: ”Indien måste skinnas!”¹ Det kan vara lämpligt att här erinra om att Salisbury var ledare för samma parti som nu leds av herr Baldwin. Inom parentes kan vi också tillägga att det engelska folket tack vare den borgerliga pressens utomordentligt väl organiserade sammansvärjning faktiskt inte kände till något om vad som försiggick i Indien (och det kallas demokrati). Kanske vi också med full rätt kan peka på det olyckliga Irlands historia, som är särskilt rikt på yttringar av *de brittiska härskande klassernas fredliga handlingar*. Så vitt vi känner till mötte inte undertryckandet av Sydafrika några protester från herr Baldwins sida, och ändå tyckte inte boerna att general Roberts trupper visade några särskilt övertygande tecken på gradvisitet när de bröt igenom boernas försvarslinjer.²

Förvisso kommer alla dessa exempel från Englands *yttre* historia. Men det är icke desto mindre egendomligt att principen om evolution och gradvisa förändringar som vi rekommenderas som allmän princip inte skulle kunna tillämpas utanför Englands gränser, exempelvis innanför Kinas gränser då man måste ta till krig för att få kineserna att köpa opium, eller i Turkiet när man måste ta Mosul från henne, eller i Persien eller Afghanistan när de måste tvingas att förnedra sig inför England.

Kan vi inte från dessa exempel dra slutsatsen att England har lyckats förverkliga ”gradvisitet” allt bättre innanför sina egna gränser ju mer det har tagit till våld mot andra folk? Just så är det. Under tre sekel har England fört en obruten kedja av expansionskrig med hjälp av sjöröveri och våld mot andra länder, exploatering, genom att stjäla andra rikedomar, mörda utländska handelskonkurrenter, krossa utländska örlogskrafter och på så sätt berika de brittiska härskande klasserna. En verklig analys av fakta och deras inre samband kommer oundvikligen att leda till slutsatsen att de engelska härskande klasserna har lyckats undkomma revolutionära omvälvningar i sitt eget land genom att de har varit framgångsrika i att utvidga sin materiell makt med hjälp av krig och allehanda störningar i andra länder, och på så sätt med hjälp av enkla och tarvliga tillfälliga eftergifter har kunnat dämpa massornas revolutionära glöd. Men denna obestridliga slutsats visar exakt motsatsen till det herr Baldwin försöker bevisa, ty i själva verket vittnar hela Englands historia om att denna ”fredliga utveckling” bara kan garanteras med hjälp av en rad krig, kolonialt förtryck och blodiga omvälvningar. Det är inte särskilt likt gradvisitet.

I sitt utkast till Englands moderna historia skriver Gibbins: ”I allmänhet – även om det naturligtvis finns undantag till denna regel – har den engelska utrikespolitiken väglett av stöd till politisk frihet och konstitutionella regeringar.” Det är i sanning en anmärkningsvärd mening: den uttrycker en halvofficiell, ”nationell”, djupt traditionell uppfattning. Den lämnar inte utrymme för någon hycklande teori om icke-inblandning i andra länders angelägenheter. Den vittnar också om det faktum att England har stött konstitutionella rörelser i andra länder bara i så måtto som de har varit till fördel för hennes handels- och andra intressen. När ett sådant stöd inte har varit till hennes fördel har Gibbins oefterhärmliga ord tillämpats: ”det finns undantag till denna regel”. Som upplysning till sitt

ett brittiskt ingripande mot bolsjevikerna.

Grigorij E Rasputin (1871?-1916) var en icke läskunnig bonde, mystiker och favorit vid det ryska hovet som fick inflytande över Nikolaj II och Alexandra. Hans inblandning i den religiösa och världsliga politiken ledde till ett nationellt tumult. Han mördades av ryska adelsmän.

1 **Robert Gascoyne-Cecil, lord Salisbury** (1830-1903) var minister för Indien 1866-67 och 1874-78. Han var också premiärminister och utrikesminister (1885-92 respektive 1895-1902), införlivade Burma, säkerställde en ”öppen dörr” till Kina och genomförde Boerkriget (1899-1902).

2 **General Frederick Roberts** (1832-1914) förde befälet när britterna besegrade boergerillan i maj 1902.

eget folk framställer han, trots läran om icke-inblandning, Englands hela tidigare historia som ett heligt krig från den brittiska regeringens sida för frihet över hela världen. Varje nytt förräderi eller våldshandling – kriget mot Kina i opiumfrågan, förslavandet av Egypten, Boerkriget, ingripandet till stöd för de ryska tsarerna – tolkas bara som ett tillfälligt undantag till regeln. Allmänt sett upptäcker vi således att det finns anmärkningsvärda avbrott och luckor i den ”gradvisa” processen, både på ”frihetens” och enväldets sida.

Man kan gå så långt som att säga att det är tillåtet och till och med oundvikligt med våld när det gäller internationella relationer, medan det är helt förkastligt i förhållandet mellan klasser. Men varför ska man då tala om en naturlig lag om gradvishet, som sägs dominera inte bara naturens utan också samhällets utveckling? Varför inte helt enkelt säga: den förtryckta klassen måste stöda sitt lands förtryckande klass när den senare använder våld för att gynna sina mål, men den förtryckta klassen har inte rätt att använda våld för att skaffa sig en bättre situation i ett samhälle grundat på förtryck. Det är ingen ”naturlag” utan en lag i den borgerliga brottsbalken.

Men inte ens i Storbritanniens inhemska historia är principen om fredlig och gradvis utveckling alls så dominerande som vissa konservativa filosofer påstår. När det kommer till kritan uppstod hela det moderna England ur revolutionen på 1600-talet. Det stora inbördeskriget vid denna tid skapade Tories och Whigs, som under tre århundraden omväxlande har präglat Englands historia. När herr Baldwin hänvisar till den engelska historiens konservativa traditioner måste vi ta oss friheten att påminna honom om att det konservativa partiets egna traditioner har sin grund i denna revolution vid 1600-talets mitt. Likaså får hans hänvisning till ”det engelska folkets karaktär” oss att minnas att denna karaktär härdades av inbördeskriget mellan rundhuvuden och kavaljerer.¹ De oberoende bestod av småborgerliga handelsmän, hantverkare, fria bönder, ägare till små feodala egendomar, och deras karaktär – flitiga, ärliga, respektabla, sparsamma, hårt arbetande, driftiga – hamnade i hård konflikt med det gamla Englands lata, lättsinniga, arroganta härskande klassers, hovfolkets, den adliga ämbetsmannakårens, det högre prästerskapets karaktär.

Och ändå var alla dessa personer engelsmän! Genom att använda militärens hårda hammare mot inbördeskrigets städ smidde Oliver Cromwell fram en nationalkaraktär som under loppet av två och ett halvt sekel har givit den engelska borgarklassen enorma fördelar i kampen om världsherraväldet, bara för att senare, i slutet av 1800-talet, visa sig vara alltför konservativ till och med utifrån den kapitalistiska utvecklingens synvinkel. Givetvis hade det Långa parlamentets kamp mot Karl I:s envælde² och Cromwells hårda diktatur sin grund i Englands tidigare historia. Men det betyder bara att revolutioner inte kan göras när man vill, utan är ett organiskt resultat av den samhälleliga utvecklingens villkor, stadier i utvecklingen av klassförhållandena som är lika oundvikliga som krig i förhållandena mellan organiserade nationer. Kanske herr Baldwin finner lite teoretisk tröst i att dessa förberedelser är gradvisa?

Gamla konservativa damer – likt fru Snowden som för inte så längesedan avslöjade att den kungliga familjen är den hårdast arbetande klassen i samhället – måste givetvis vakna av skräck på natten när de erinrar sig avrättningen av Karl I.³ Ändå hade till och med den förhållandevis reaktionära för-

1 **Rundhuvuden** kallades så på grund av sitt snaggade hår. De var puritaner och anhängare till Cromwell under det Stora upproret. De kämpade som antiroyalister i den parlamentets armé.

Kavaljererna var royalister som kämpade på Karl I:s sida.

De oberoende var ett förbund mellan sekter och religiösa oliktankande i parlamentets armé under det Stora upproret. De krävde religionsfrihet och att upproret skulle genomföras energiskt.

2 Efter att Karl I hade upplöst det Korta parlamentet (april-maj 1640) på grund av att det inte gick med på hans krav på försvarsanslag så invaderade Skottland England och tvingade honom till en förnedrande vapenvila. Därefter sammankallades det **Långa parlamentet** (november 1640) som tvingade kungen att gå med på dess reformprogram. Inom två år hamnade kungen och parlamentet i militära strider. Det Långa parlamentet sammanträdde från 1640 till 1660.

3 **Ethel Snowden** (1881-1951) var framträdande inom det Oberoende arbetarpartiet och förkämpe för en hel rad ”goda saker”, alltför en förhandlingslösning av det imperialistiska kriget till den brittiska kungliga familjens

fattaren Macaulay en ganska god förståelse för denna situation:

De som hade honom i sitt grepp [säger Macaulay] var inga nattsvarta knivmördare. De gjorde det de gjorde för att det skulle kunna bli ett skådespel för himmel och jord och för att det skulle kunna finnas i ständigt minne. De njöt intensivt av själva den skandal som de orsakade. Att Englands gamla konstitution och allmänna opinion var tydligt mot kungamord gjorde att just kungamord verkade egendomligt fascinerande för ett parti som hade föresatt sig att genomföra en genomgripande politisk och social revolution. För att uppnå sitt syfte måste det först krossa varje del av regeringsapparaten, och denna nödvändighet var mer ett nöje än en plåga för dem... Man inrättade en revolutionär domstol. Denna domstol förkunnade att Karl var en tyrann, en förrädare, en mördare och en samhällsfiende. Han halshöggs inför tusentals åskådare framför bankettsalen på sitt eget slott. [Macaulay, *History of England.*]

Utifrån puritanernas ansträngningar att krossa hela den gamla regeringsapparaten var det av helt sekundär betydelse att Charles Stuart var en tanklös, lögnaktig, feg knöl. Puritanerna utdelade ett dödsdrag mot inte bara Karl I utan mot det kungliga enväldet som sådant, och de som predikar parlamentariska och gradvisa förändringar njuter än idag av frukterna från detta agerande.

Revolutionernas roll i Englands politiska – och överhuvudtaget sociala – utveckling tog inte slut i och med 1600-talet. Man kan i själva verket – även om det kan verka paradoxalt – säga att *hela Englands senaste utveckling har ägt rum på axlarna av den europeiska revolutionen*. Vi ska här bara skissera de viktigaste faktorerna, som kan vara av värde inte bara för herr Baldwin.

Den stora franska revolutionen gav en kraftfull impuls till de demokratiska strömningarna i England och i synnerhet till arbetarrörelsen, som 1799 hade drivits under jorden av de förtryckande lagarna. Det var bara de härskande klasserna i England som stödde kriget mot det revolutionära Frankrike. Folkets massor sympatiserade med den franska revolutionen och var ilskna på Pitts regering.¹ De engelska fackföreningarnas uppkomst var till stor del ett resultat av den franska revolutionens inflytande på Englands arbetarmassor. Reaktionens seger på kontinenten stärkte godsägarnas ställning och ledde 1815 till att Bourbon återkom till makten i Frankrike och till att spannmålstullarna infördes i England.

Julirevolutionen 1830 i Frankrike² drev fram den första valreformen i England 1831. Den borgerliga revolutionen på kontinenten medförde en borgerlig reform i örikets kungadöme.

Den radikala omorganisationen av administrationen i Kanada som ledde till att denna fick mycket större självstyre genomfördes efter upproren 1837-38.³

Den revolutionära chartiströrelsen ledde 1844-47 till att tiotimmarsdagen infördes och till att spannmålstullarna avskaffades 1846. Den revolutionära rörelsens nederlag på kontinenten 1848 innebar inte bara chartiströrelsens undergång utan försenade också demokratiseringen av Englands parlament för lång tid framåt.

Valreformen 1868 föregicks av det amerikanska inbördeskriget. När kriget mellan nordstaterna och sydstaterna bröt ut 1861 gav de engelska arbetarna uttryck för sin sympati för nordstaterna, medan

välgång.

Thomas B Macaulay (1800-1859) var en engelsk författare och medlem av parlamentet (1830-34, 1839-47, 1852-56) och även krigsminister (1839-41). Skrev *Englands historia*, som täcker James II och William III:s regeringstid.

1 **William Pitt** (1759-1806) tog initiativ till Föreningslagen som olagligförklarade den fackliga verksamheten. Lagen avskaffades 1825.

2 **Julirevolutionen 1830** i Frankrike mot kungens odemokratiska och icke konstitutionella handlingar ledde till att kung Charles X byttes ut mot Louis Philippe, en före detta jakobin med en revolutionär historia. Han blickade de upproriska arbetarna med ett utvidgat rösträtten.

3 **William MacKenzie** (1795-1861) var en reformledare i Kanada som ledde ett uppror i Toronto 1837 i syfte att inrätta en provisorisk regering. När det misslyckades flydde han till USA, men arresterades och fängslades fram till 1840.

de härskande klassernas sympati helt och hållet låg på slavägarnas sida. Givetvis sympatiserade liberalen Palmerston, den så kallade brandmanslorden, och många av hans kollegor med sydstaterna och skyndade att erkänna dem som stridande part och inte upprorsmakare.¹ Engelska varv byggde stridsskepp åt sydstaterna. Men nordstaterna segrade och denna revolutionära seger på amerikanskt territorium gav rösträtt åt en del av den engelska arbetarklassen (1867 års lag). I England självt åtföljdes valreformen bokstavligen av en stormig rörelse som ledde till ”julidagarna” 1868, med svåra oroligheter under två dagar och nätter.

Nederlaget för revolutionen 1848 försvagade de engelska arbetarna. Den ryska revolutionen 1905 stärkte dem plötsligt. Som ett resultat av de allmänna valen 1906 blev Labourpartiet för första gången en viktig grupp i parlamentet med 42 medlemmar. Det berodde otvivelaktigt på den ryska revolutionen 1905.

Redan innan kriget tog slut 1918 genomfördes en ny valreform i England som avsevärt ökade antalet arbetare som hade rätt att rösta och för första gången tillät kvinnor att rösta. Herr Baldwin kan knappast förneka att den ryska revolutionen 1917 var det främsta motivet för att genomföra denna reform. Den engelska borgarklassen ansåg att man på så sätt skulle kunna undvika en revolution. Följaktligen räcker inte principen om gradvishet för att få igenom reformåtgärder, det krävs ett verkligt hot om en revolution.

Om vi betraktar Englands historia under de senaste 150 åren utifrån den europeiska och världsutvecklingen så kommer det att framgå att England inte bara har utnyttjat andra länder ekonomiskt utan även politiskt för att minska sina egna ”utgifter” på bekostnad av inbördeskrigen i Europa och USA.

Vad betyder de två frågor som herr Baldwin citerar ur min bok, och som han påstår står i motsättning till den politik som förs av det engelska proletariats revolutionära representanter? Det är inte svårt att visa att mina ord klart och tydligt betyder raka motsatsen till vad herr Baldwin behövde. Ju lättare det var för det ryska proletariats att gripa makten ju större hinder hade det på vägen mot det socialistiska uppbygget. Jag sa verkligen det, och jag upprepar det nu.

Våra gamla härskande klasser var ekonomiskt och politiskt betydelselösa. Vi hade praktiskt taget inga parlamentariska eller demokratiska traditioner. Det gjorde det lättare för oss att befria massorna från borgarklassens inflytande och störta de senares styre. Men just i och med att vår borgarklass hade trätt in på scenen så sent och inte hade åstadkommit särskilt mycket, så fick vi ett magert arv. Vi är nu tvungna att bygga vägar, broar och skolor, lära vuxna att läsa och skriva, etc, det vill säga genomföra huvuddelen av de ekonomiska och kulturella uppgifter som redan har genomförts av det borgerliga systemet i de äldre kapitalistiska länderna. Det var vad jag menade med att säga att ju lättare vi gjorde oss av med vår borgarklass ju svårare var det för oss att genomföra det socialistiska uppbygget.

Men denna lättfattliga politiska sats inbegriper också sin motsats: ju mer välmående och civiliserat ett land är, ju äldre dess parlamentariska traditioner är ju svårare kommer det att bli för det kommunistiska partiet att gripa makten, men *ju snabbare och mer framgångsrikt kommer det socialistiska uppbygget att ske efter maktövertagandet*. För att uttrycka det mer konkret: det är inte lätt att störta den engelska borgarklassen. Det kräver en oundvikligt ”gradvis” process, det vill säga verkliga förberedelser. Men när det engelska proletariats har gripit makten, jorden, de industriella, handels- och bankmekanismerna så kommer det att kunna genomföra omorganiseringen av den kapitalistiska ekonomin till en socialistisk ekonomi med mycket mindre uppoffringar, med mycket större framgång och mycket snabbare. Detta omvända förhållande till min sats, som det inte för ett ögonblick föll mig in att jag skulle behöva utveckla eller förklara, har ett direkt samband med den fråga som intresserar herr Baldwin.

¹ **Henry J Temple, viscount Palmerston** (1784-1865) var premiärminister mellan 1855-1865 och stödde en politik av ”neutralitet” under det amerikanska inbördeskriget.

Men det är inte allt. När jag talade om svårigheterna i det socialistiska uppbygget tänkte jag inte bara på vårt lands efterblivenhet utan också på det enorma yttre motståndet. Herr Baldwin vet säkert att den brittiska regeringen som han var medlem av gjorde av med omkring 100 miljoner pund på militär invasion och blockad mot Sovjetryssland. Vi kan påpeka att målet för dessa dyra operationer var att störta sovjetmakten. De engelska konservativa och liberalerna avvisade åtminstone under denna period bestämt principen om ”gradvishet” i förhållande till arbetar- och bonderepubliken och gjorde allt för att lösa denna historiska fråga med hjälp av katastrofmetoder. Det räcker att påminna om denna situation för att visa att hela filosofin om gradvisa förändringar vid denna tidpunkt var väldigt lik den moral som munkarna i Heines dikt hade, när de rådde sin församling att dricka vatten men själv drack vin.¹

Det må vara hur det vill med det, men i och med att de ryska arbetarna var de första att gripa makten, så ställdes de mot först Tyskland, därefter de allierade länderna under ledning av England och Frankrike. När det engelska proletarietet griper makten kommer det varken att ställas mot den ryska tsaren eller den ryska borgarklassen. Tvärtom kan det lita till Sovjetunionens enorma materiella och mänskliga resurser, ty – vi vill inte dölja detta faktum för herr Baldwin – det engelska proletarietets sak är vår lika mycket som den ryska borgarklassens sak var och fortfarande är de engelska konservativas sak.

Mina ord angående svårigheterna under vårt socialistiska uppbygge tolkas av den brittiska premiärministern som att säga att det inte var värt mödan. Men min tanke var den rakt motsatta: våra svårigheter beror på en ogynnsam internationell situation som orsakas av att vi är socialismens pionjärer. Genom att besegra dessa svårigheter förändrar vi dessa omständigheter till förmån för proletarietet i andra länder. När det gäller den internationella maktbalansen har således inte en enda av våra revolutionära ansträngningar varit eller är förgäves.

Som herr Baldwin påpekar finns det inget tvivel om att vi siktar på att öka arbetsproduktiviteten. Det finns inget annat sätt att öka vårt folks välbefinnande och kultur, och det är naturligtvis kommunismens grundläggande uppgift. Men nu arbetar de ryska arbetarna för sig själva. Efter att ha bemäktigat sig landets ekonomiska liv, som hade desorganiserats av först det imperialistiska kriget, därefter inbördeskriget, sedan invasionen och blockaden, har de ryska arbetarna trots allt lyckats öka produktiviteten i sina industrier – som nästan hade gått förlorade 1920-21 – till 60% av nivån före kriget.

Trots att denna bedrift är blygsam om man jämför med våra slutgiltiga mål så är den ett odiskutabelt och betydande framsteg. Om de 100 miljoner pund som England kastade bort under försöken att få till stånd ett katastrofalt maktövertagande istället hade investerats i den sovjetiska industrin i form av lån, eller kapital i koncessioner, för att *gradvis* bygga upp vår industri så hade vi utan tvekan idag ha överskridit siffrorna före kriget, ha betalat tillbaka en stor del av det förskottade engelska kapitalet och ännu viktigare – vi skulle redan utgöra en stor och växande marknad för England. Det är inte vårt fel att herr Baldwin bröt mot principen om gradvishet just där han inte skulle ha gjort det. Men redan med vår nuvarande – fortfarande mycket låga – industriella nivå har arbetarnas ställning förbättrats avsevärt jämfört med för några år sedan. När vi når upp till våra nivåer före kriget – vilket kommer att ske inom två eller tre år – så kommer våra arbetares ställning att vara ojämförligt mycket bättre än vad den var före kriget.

Det är av detta och endast detta skäl som vi anser oss ha rätten att kräva att det ryska proletarietet ska öka sin arbetsproduktivitet. Det är en sak att arbeta i verkstäder, fabriker, varv, gruvor, som

¹ Eftersom vi är så försynta frågar vi exempelvis inte huruvida förfälskade dokument som tillskrevs en främmande regering och användes under ett val kan anses vara verktyg för ”gradvishet” under utvecklingen av det civiliserade samhällets så kallade kristna moral. Men även om vi inte vill beröra denna känsliga fråga så kan vi inte låta bli att erinra om att Napoleon för inte så länge sedan förkunnade att de engelska diplomaterna var de som allra mest använde förfälskade diplomatiska dokument. Utan tvivel har de tekniska metoderna blivit bättre sedan dess! - Trotskijs anmärkning.

tillhör kapitalisterna. Det är en helt annan sak att arbeta i sina egna fabriker, gruvor, etc. Det är en stor skillnad, herr Baldwin! Och när de engelska arbetarna har tagit kontrollen över de mäktiga produktionsverktyg som de och deras företrädare har skapat, så kommer de att göra allt i sin makt för att öka produktiviteten.

Den engelska industrin är i stort behov av en sådan ökning, ty trots allt som den har uppnått så hindras den alltför mycket av snarorna från sitt eget förflutna. Baldwin känner mycket väl till detta, åtminstone säger han det i talet som nämndes ovan: ”Vi har till stor del det faktum att vi var den första nation som fick utstå de kval som ledde till industriålderns uppkomst att tacka för vår ställning och vår plats i världen. Men vi får också betala för denna privilegierade företrädesrätt, och delvis utgörs detta pris av våra dåligt planerade och överbefolkade städer, våra hopbyggda hus, våra fula fabriker och vår rökiga miljö.” Till detta kan man lägga att den engelska industrin är utspridd, tekniskt konservativ och att dess organisation saknar flexibilitet – det är därför den engelska industrin nu går tillbaka jämfört med den tyska och amerikanska industrin.

För att kompensera detta behöver den engelska industrin en omfattande och djärv omorganisering. England måste bli grogrund för ett enhetligt ekonomiskt system. Bara en sådan inställning kan göra det möjligt att återuppbygga kolindustrin på en sund grundval. Englands elindustri kännetecknas av att vara ytterst uppsplittrad och underutvecklad. Alla försök att göra den mer rationell stöter ständigt på motstånd från privata intressen. Genom sitt historiska ursprung är det inte bara Englands städer som är mycket dåligt planerade. Hela den engelska industrin ackumulerade sina resurser ”gradvis”, och saknar system och plan. Det enda sättet att tillföra den nytt blod är genom att närma sig den som en enda enhet.

Men en sådan inställning är otänkbar om man behåller det privata ägandet av produktionsmedlen. Socialismens främsta mål är att öka folkets ekonomiska styrka. Bara på så sätt går det att skapa ett mer civiliserat, harmoniskt, lyckligare samhälle. Om herr Baldwin trots all sin medkänsla med den gamla engelska industrin tvingas medge att de nya kapitalistiska formerna – truster och syndikat – utgör ett steg framåt, så är det vår uppfattning att den socialistiska föreningen av industrin i sin tur utgör ett jättelikt steg framåt jämfört med de kapitalistiska trusterna. Men ett sådant program går inte att genomföra utan att överlämna produktionens alla verktyg till arbetarklassen, det vill säga expropriera borgarklassen. Baldwin erinrar själv om de ”gigantiska krafter som befriades av 1700-talets industriella revolution, som förändrade landets naturförhållanden och alla hennes nationella kännetecken.”

Varför talar Baldwin här om en revolution och inte en gradvis utveckling? Därför att det i slutet av 1700-talet på kort tid ägde rum en radikal förändring som speciellt innebar att småskaliga industri-företag exproprierades. Var och en som försöker förklara de historiska processernas inre logik måste bestämt förstå att 1700-talets industriella revolution, som omvandlade Storbritannien uppifrån och ner, inte hade varit möjlig utan 1600-talets politiska revolution. Utan en revolution för borgerliga rättigheter och borgerliga företag – mot aristokratins privilegier och dagdrivarna inom hovet – så hade aldrig andan av tekniska uppfinningar vaknat och ingen hade kunnat använda dem i ekonomiska syften. 1600-talets politiska revolution, som växte fram på grundval av hela den tidigare utvecklingen, förberedde 1700-talets industriella revolution.

Precis som alla andra kapitalistiska länder behöver England nu en ekonomisk revolution som i betydelse vida överträffar 1700-talets industriella revolution. Men denna nya ekonomiska revolution – ett återuppbygge av ekonomin utifrån en enda socialistisk plan – går inte att genomföra utan en föregående politisk revolution. Det privata ägandet av produktionsmedlen är nu ett mycket större hinder för ekonomiska framsteg än vad skråprivilegierna var på sin tid, även de en sorts småborgerlig egendom. Eftersom borgarklassen under inga som helst omständigheter kommer att avsäga sig sin äganderätt måste man använda en obetingat revolutionär kraft. Historien har ännu inte lyckats hitta någon annan metod. England kommer inte att vara något undantag.

Vad gäller det andra citatet som herr Baldwin säger att han tagit från mig, så måste jag medge att jag inte förstår ett dugg. Jag förnekar absolut att jag någonsin, någonstans, kan ha sagt att det finns en oföränderlig rysk karaktär som revolutionen är maktlös mot. Varifrån kommer det citatet? Långvarig erfarenhet har lärt mig att inte alla, inte ens premiärministrar, citerar rätt. Av en slump kom jag på ett stycke i min bok *Problem i det kulturella arbetet*, som helt och hållet ägnas åt den fråga som vi nu diskuterar, och som jag därför ska citera i sin helhet:

På vilka grunder kan vi ha förhoppningar om att segra?

Den första anledningen är att folkmassorna har aktiverats och väckts till kritiskt tänkande. Tack vare revolutionen öppnade vårt folk ett fönster mot Europa för sig själv – och med ”Europa” menar vi kultur – precis som Peter den Stores Ryssland för mer än 200 år sedan öppnade, inte ett fönster men ett kikhål mot Europa för det aristokratiskt byråkratiska systemets elit. De passiva egenskaper – ödmjukhet och anspråkslöshet – som regeringens betalda eller oavsiktligt idiotiska ideologer förkunnade vara det ryska folkets speciella, oföränderliga och okränkbara egenskaper, men som i själva verket bara var uttryck för folkets slavliknande underkastelse och kulturella utanförskap – dessa bedrövliga och skamliga egenskaper fick i oktober 1917 ett dödligt slag. Det betyder naturligtvis inte att vi inte längre bär med oss arvet från det förflutna. Det gör vi, och det kommer vi att göra under lång tid framåt. Men det har skett en enorm, inte bara materiell utan också psykologisk omvandling. Ingen vågar längre föreslå det ryska folket att grunda sitt öde på ödmjukhet, anspråkslöshet och långvarigt lidande. Nej, de egenskaper som från och med nu tränger allt djupare in i folkets medvetande är kritiskt tänkande, aktivism och gemensamt skapande. Och våra förhoppningar om att vårt arbete ska lyckas grundas framförallt på denna oerhörda landvinning för den nationella karaktären. [Ur ”Vetenskapen under uppbygget av socialismen”, i *Vardagslivets problem*, på marxistarkiv.se, s 132-33.]

Vi ser naturligtvis genast hur litet detta liknar det uttalande som herr Baldwin tillskriver mig. Till herr Baldwins försvar måste jag säga att den brittiska konstitutionen inte tvingar premiärministern att vara exakt i sina citat. Vad gäller tidigare fall – och föregångare väger tungt i Storbritannien – så kan jag säga att de inte saknas: bara exemplet William Pitt är värt en hel del i fråga om att citera falskt.

Man kan invända: vad är det för vits att diskutera revolutionen med en Tory-ledare? Vad har en konservativ premiärministers historiefilosofi för betydelse för arbetarklassen? Saken är den att MacDonalds, Snowdens,¹ Webbs och Labourpartiets övriga ledares filosofi som vi senare ska visa bara är en upprepning av Baldwins historieteori, med all sin nödvändiga... gradvishet.

1 **Philip Snowden** (1864-1937) var ordförande för Oberoende arbetarpartiet (1903-1906, 1917-20) och ledamot i parlamentet (1906-18, 1922-31). Han satt med i båda MacDonalds Labourregeringar men avgick ur den nationella regeringen på grund av MacDonalds protektionistiska åtgärder.

Kapitel 3. Vissa säregenheter hos de engelska Labourledarna

Efter lord Curzons död¹ höll partiledare och andra lovprisande tal. Socialisten MacDonald avslutade sitt tal i underhuset med orden: ”Han var en stor statstjänsteman, en fin kollega, en man med mycket ädla ideal om offentliga plikter som bör försöka efterliknas av hans efterträdare.” Detta om Curzon! När arbetarna protesterade mot talet tryckte *Daily Herald*, Labourpartiets organ, dessa protester under den försynta rubriken ”En annan uppfattning”. Med dessa ord ville uppenbarligen den försiktiga redaktionen visa att det utöver den höviska, bysantinska, stövelslickande lakejens ståndpunkt också fanns uppfattningar bland arbetarna.

Den välkända arbetarledaren Thomas,² sekreterare för järnvägsarbetarnas fackförening, före detta minister för kolonierna, deltog i början av april i en middag på inbjudan av styrelsen för Great Western Railway, där även premiärminister Baldwin närvarade. Baldwin hade varit direktör i detta bolag och Thomas hade arbetat under honom som brandman. Herr Baldwin talade strålande vänligt om sin ”vän” Jimmy Thomas, och Thomas föreslog en skål för Great Westerns direktörer och deras ordförande, lord Churchill.³ Thomas talade med stor ödmjukhet om herr Baldwin som – bara tänk er det! - hade levt hela sitt liv som värdig efterträdare till sin ärade far. Den makalösa lakejen Thomas sa att han naturligtvis skulle bli kritiserad som klassförrädare för denna bankett och för sina förbindelser med Baldwin, men han, Thomas, var inte medlem av någon klass eftersom sanningen inte tillhör någon klass.

Med anledning av diskussionen bland Labours ”vänster”delegater i frågan om att anslå pengar för prinsen av Wales’ resor uttalade sig *Daily Herald* i en ledardiskussion angående principen om kunglig makt. Var och en som utifrån denna diskussion drar slutsatsen att Labourpartiet vill avskaffa kungamakten, säger tidningen, gör ett stort misstag. Men å andra sidan får vi inte förbise det faktum att kungafamiljen enligt intelligenta människors åsikt inte förbättrar sin ställning hos den allmänna opinionen: det är alltför mycket pompa och ståt, kanske efter inspiration från ”okloka rådgivare”, kanske alltför mycket uppmärksamhet på totalisatorns oundvikliga svängningar, dessutom hade hertigen och hertiginnan av York jagat noshörningar och annat vilt som var värdigt ett bättre öde i Östafrika. Givetvis, funderar tidningen, är det inte passande att anklaga en enda kunglig familj, av tradition är familjen alltför hårt knuten till en enda klass’ vanor och skick. Men man borde anstränga sig för att skilja familjen från dessa traditioner. ”Enligt vår uppfattning är det inte bara önskvärt utan absolut nödvändigt. Vi måste hitta en sysselsättning åt tronföljaren som gör honom till en del av regeringsapparaten”, etc, etc i samma ojämförligt eländiga, ojämförligt idiotiska och krypande ton. I vårt land kunde de fridfulla förnyarnas organ i Samara skrivit detta tidigare, exempelvis 1905 eller 1906.

Den ofrånkomliga fru Snowden yttrade sig givetvis i frågan om den kungliga familjen, och förkunnade i ett kort brev att bara skråniga uppviglare kunde undgå att se och förstå att den kungliga familjen tillhör en av de hårdast arbetande grupperna i Europa. Och eftersom bibeln säger ”Du skall inte binda ihop munnen på oxen som tröskar” så är fru Snowden naturligtvis för att anslå pengar till prinsen av Wales’ resor.

-
- 1 **George Curzon** (1859-1925) var partiledare för det konservativa partiet, och föreslog på våren och sommaren 1920, när Röda Armén närmade sig Warszawa, att Storbritannien skulle förklara krig mot Sovjetunionen. Bara hotet om en generalstrejk hindrade Storbritannien från att invadera Sovjetunionen.
 - 2 **James H Thomas** (1874-1949) var generalsekreterare för järnvägsarbetarnas fackförening. Han var skyldig till förräderiet mot gruvarbetarna den Svarta fredagen (1921) och var senare en av de tre som förhandlade med Baldwin under generalstrejken 1926. Han lämnade Labourpartiet tillsammans med MacDonald för att bilda en koalitionsregering med Tories och utslöts därför ur järnvägsfacket utan pension.
 - 3 **Winston Churchill** (1874-1965) inledde sin politiska bana som Tory, gick över till liberalerna 1906 och återgick till Tories 1924. Var en framstående förespråkare för att intervensera mot Sovjetryssland efter bolsjevikernas revolution och ledde ansträngningarna att knäcka strejken bland hamnarbetarna i Liverpool 1911. Var premiärminister mellan 1940 och 1945 och från 1951 till 1955.

”Jag är socialist, demokrat och kristen” skrev samma dam en gång som förklaring till att hon var mot bolsjevismen. Det uttömmar givetvis inte fru Snowdens egenskaper men artighet får mig att inte räkna upp fler.

Den ärevördiga herr Shiels, medlem i Labour i östra Edinburgh, förkunnade i pressen att prinsen av Wales' resa gynnade handeln och följaktligen också arbetarklassen. Han var därför för anslagen.

Låt oss nu ta en av Labours ”vänster”- eller halvt vänstermedlemmar. Frågan om vissa av den skotska kyrkans äganderättigheter diskuterades i parlamentet. Den skotska Labourpartimedlemmen Johnston stödde sig på 1707 års unionslag,¹ för att neka det brittiska parlamentet rätten att inkräkta på den skotska kyrkans högtidligt beviljade privilegier. Talmannen vägrade att bordlägga frågan. Då förkunnade en annan skotsk medlem, MacLean, att om lagförslaget gick igenom då skulle han och hans vänner återvända till Skottland och hävda att man hade brutit mot Unionsfördraget mellan England och Skottland och att det skotska parlamentet måste återinföras [*skratt bland de konservativa och applåder från skotska Labourmedlemmar*].

Detta är ytterst lärorikt. Den skotska gruppen, som tillhör den yttersta vänstern i Labours parlamentsgrupp, protesterar mot den kyrkliga lagstiftningen, inte därför att de är för att skilja kyrkan från staten, eller av någon annan verkligt värdefull anledning, utan därför att den vill försvara den skotska kyrkans gamla och ärevördiga rättigheter som garanterades den i ett fördrag för mer än 200 år sedan. Som hämnd för ett upphävande av den skotska kyrkans rättigheter hotar samma Labourmedlemmar att kräva att det skotska parlamentet ska återinföras, vilket givetvis inte skulle vara av någon som helst användning för dem.

Vänsterpacifisten George Lansbury deklarerade i en ledarartikel i Labourpartiets dagstidning att de manliga och kvinnliga arbetarna under ett möte i Monmouthshire sjöng en psalm med stor entusiasm, och att psalmen ”hjälp” honom, Lansbury.² Vissa personer må avsäga sig religionen, säger Lansbury, men som rörelse kan inte arbetarrörelsen gå med på det. Vår uppgift kräver entusiasm, fromhet och tro, och det går inte att uppnå genom att bara vädja till personliga intressen. Om vår rörelse behöver entusiasm kan den därför, enligt Lansbury, inte hitta denna av sin egen styrka utan måste låna den från prästerna.

Förre hälsovårdsministern i MacDonalds regering John Wheatley anses vara nästan extremvänster. Men Wheatley är inte socialist utan katolik, eller snarare är han i första hand katolik och sedan socialist. Eftersom påven i Rom har manat till kamp mot kommunism och socialism ber *Daily Herald's* redaktörer, som av hövlighet inte nämner den Heliga fadern, vänligt Wheatley att förklara frågan om de ömsesidiga relationerna mellan katolicism och socialism. Man bör dock notera att tidningen inte frågar huruvida en socialist kan vara katolik eller någon sorts troende. Nej, frågan är om en katolik kan vara socialist. Man uttrycker inga tvivel om att det är människans plikt att vara någon sorts troende. Den enda tvistefrågan är om den troende har rätt att vara socialist och fortfarande vara en god katolik.

”Vänstermannen” Wheatley utgår i sitt svar från samma uppfattning. Han menar att katolicismen, som inte blandar sig i politiken direkt, ”bara” avgör socialistens moraliska uppföranderegler och förpliktigar en socialist att tillämpa sina politiska principer ”med största hänsyn mot andras moraliska rättigheter”. Wheatley slår bara fast det brittiska partiets allmänna regel i denna fråga, ty partiet skiljer sig bara från socialismen på kontinenten i att den aldrig har haft benägenhet att vara ”kristendomsfientlig”. För ”vänstern” vägleds den socialistiska politiken av privat moral, och den privata moralen vägleds av religion. Det skiljer sig inte på något sätt från Lloyd Georges filosofi, som ser kyrkan som den centrala energikällan för alla partier. Det är här samförståndspolitikerna får sin religiösa glans.

1 1707 förenades England och Skottland under **unionslagen** för att bilda Brittiska kungadömet.

2 **George Lansbury** (1859-1940) var en tidig brittisk socialist, parlamentsledamot för Labour och grundare av partiets tidning, *The Daily Herald*. Under hela sitt liv var han medlem i engelska kyrkan.

En socialist som skrev om medlemmen Kirkwood i *Daily Herald*,¹ säger att Kirkwood – som gick till storms mot prinsen av Wales' resekostnader – har en droppe blod från Cromwell i sina ådror, och menar med det tydligen revolutionär beslutsamhet. Vi kan inte säga något om det, men det finns ingen tvekan om att Kirkwood har ärvt mycket av Cromwells fromhet. I sitt tal i parlamentet förkunnade Kirkwood att han inte hyser något agg mot prinsen och inte avundas honom. ”Prinsen kan inte ge mig någonting. Jag är fullt frisk, jag är en självständig man och jag svarar bara för mina handlingar inför en person, min skapare.” I hans tal får vi alltså inte bara höra om den skotska medlemmens hälsa, utan också om det faktum att hans hälsa inte bara beror på biologiska och psykologiska lagar, utan på omtänksamheten från en skapare med vilken herr Kirkwood har mycket bestämda relationer, som å ena sidan grundas på personliga förmåner och å den andra en känsla av tacksamhetsskuld.

Vi kan räkna upp hur många sådana här exempel som helst, eller rättare sagt kan nästan hela den politiska verksamheten inom Labourpartiets övre kretsar delas in i sådana händelser, som vid en första anblick bara utgör löjliga och obetydliga märkvärdigheter, men som i själva verket förkroppsligar hela det förflutnas säregenheter, precis som gallstenar är ett resultat av komplicerade processer i organismen. Och det är på sin plats att påpeka att den ”organiska” naturen hos sådana säregenheter inte utesluter behovet av kirurgiska ingrepp för att avlägsna dem.

De engelska Labourpartiledarnas teorier är en sorts blandning av konservatism och liberalism som emellanåt anpassas till fackföreningarnas, eller rättare sagt deras övre skikts, krav. Alla genomsyras av de ”gradvisa förändringarnas” religion. Dessutom bekänner de sig också till det Gamla och Nya testamentets religion. Alla anser de sig vara ytterst civiliserade personer och ändå tror de att den himmelska fadern skapade mänskligheten för att i sin älskvärda godhet förbanna dem och därefter göra allt för att rätta till denna bedrövlige situation en aning genom att korsfästa sin son. Nationella institutioner som fackföreningsbyråkratin, MacDonalds första regering och fru Snowden har således vuxit upp med kristendomens anda.

Det nationella övermodets religion har nära band till de gradvisa förändringarnas religion och den kalvinistiska tron på ödet.² MacDonald är övertygad om att eftersom hans borgarklass var först i världen, så vore det opassande av honom, MacDonald, att lära något av barbarer och halvbarbarer på den europeiska kontinenten. I detta precis som alla andra avseenden härmar MacDonald bara borgerliga ledare som Canning,³ som – med mycket större berättigande – förkunnade att det parlamentariska England inte kunde förvänta sig att lära sig politik från folken i Europa.

När Baldwin oupphörligt åkallar den engelska politiska utvecklingens konservativa traditioner, så åberopar han tveklöst det borgerliga styrets kraftiga stöd i det förflutna. Borgarklassen har lyckats genomsyra Labourpartiets aristokrati med konservatism. Det är ingen slump att chartismens mest beslutsamma kämpar var hantverkare som på en eller två generationer hade proletariserats av kapitalismens angrepp.

Det är lika intressant att notera att de mest radikala elementen inom dagens engelska fackföreningsrörelse vanligtvis kommer från Irland eller Skottland (en regel som dock inte kan tillämpas på skotten MacDonald). Kombinationen av socialt förtryck och nationalism i Irland, tillsammans med de skarpa motsättningarna mellan jordbrukslandet Irland och industrinationen England, orsakar kraftiga förändringar i människans sinnen. Skottland trädde in på den kapitalistiska vägen senare än England. De plötsliga avbrotten i folkmassornas liv skapar en plötsligare politisk reaktion. Om våra vänner ”de brittiska socialisterna” kunde studera sin egen historia, i synnerhet Irlands och Skott-

1 **David Kirkwood** (1872-1955) var medlem i Oberoende arbetarpartiet och satt i parlamentet från 1922 till 1952. Han var pacifist men gick mot en mekanikerstrejk på grundval av ”nationens försvar”.

2 **Kalvinismen** döptes efter sin grundare, den franska teologen John Calvin (1509-1564), och var en religiös lära på 1500-talet som betonade ödet.

3 **George Canning** (1770-1827) stödde Pitt och fruktade den franska revolutionens inflytande på England. Han redigerade *Anti-jakobinen* under Pitts regering.

lands historia, så kanske de skulle förstå varför och hur Rysslands plötsliga övergång till kapitalism frambringade ett ytterst beslutsamt revolutionärt parti och blev det första landet att slå in på de socialistiska omvälvningarnas väg.

Men stödet för konservatismen i England undergrävs oåterkalleligt. I årtionden föreställde sig den brittiska arbetarklassens ”ledare” att ett självständigt arbetarparti var det kontinentala Europas trista privilegium. Nu finns inte ett spår kvar av denna naiva och okunniga självbelåtenhet. Proletariatet har tvingat fackföreningarna att skapa ett självständigt parti. Och inte nog med det. Labourpartiets liberala och halvliberala ledare fortsätter att tro att en samhällsrevolution är det kontinentala Europas trista privilegium. Även här kommer händelserna att visa denna uppfattnings efterblivenhet. Det kommer att ta mycket mindre tid att förvandla Labourpartiet till ett revolutionärt parti än vad det tog att skapa det.

Det viktigaste inslaget i konservatismens politiska utveckling har varit – och är i viss utsträckning fortfarande – det engelska folkets protestantism. Puritanismen var en skola i sträng fostran, medelklassernas samhällsdisciplin. Men folkmassorna var hela tiden mot den. Proletärerna kände sig inte ”utvalda”, det kalvinistiska ödet gynnade uppenbarligen inte dem. Den engelska liberalismen uppstod på basis av de oberoende, och dess viktigaste uppgift var att fostra arbetarmassorna, det vill säga underordna dem under borgarklassen. Med vissa begränsningar och under vissa perioder lyckades liberalismen uppnå detta mål, men när det kommer till kritan lyckades de lika lite som puritanismen omforma arbetarklassen.

Efter liberalerna kom Labourpartiet med samma traditioner – puritanska och liberala traditioner. Om vi bara betraktar Labourpartiet i skärningspunkten mellan MacDonald-Henderson,¹ så skulle vi kunna säga att de har lyckats genomföra den omöjliga uppgiften att fullkomligt förslava arbetarklassen under det borgerliga samhället. Men i själva verket äger det rum en annan process bland massorna, och den går mot denna strävan. Den kommer utan tvivel att på samma gång sopa undan både de puritanskt-liberala traditionerna och MacDonald.

För de engelska medelklasserna var katolicismen och anglikanismen en tradition som fanns till hands, och den sammanhänge med hovets och prästerskapets privilegier. Den unga engelska borgarklassen skapade protestantismen som sin form av tro och som ett rättfärdigande av sin plats i samhället, i motsättning till katolicismen och anglikanismen.

Kalvinismen med sin orubbliga ödestro var ett magiskt sätt att närma sig de historiska processernas orsakssamband. Den uppåtstigande borgarklassen upplevde att de historiska lagarna stod på dess sida, och denna medvetenhet tog formen av läran om ödet. Det kalvinistiska förkastandet av viljans frihet hämmade ingalunda de oberoendes revolutionära energi, tvärtom gav det dem ett kraftfullt stöd. De oberoende kände sig kallade att utföra en stor historisk uppgift. Vi är i vår fulla rätt att dra en liknelse mellan ödestron under den puritanska revolutionen och marxismens roll under den proletära revolutionen. I inget av fallen grundas de stora ansträngningar som görs på subjektiva infall utan på en järnhård kausal lag, som i det ena fallet var magiskt förvanskad men i det andra vetenskapligt grundad.

Det engelska proletariatet accepterade protestantismen som en färdigsydd tradition, med andra ord precis som borgarklassen före 1600-talet hade accepterat katolicismen och anglikanismen. Och precis som den uppvaknande borgarklassen ställde sin protestantism mot katolicismen kommer det revolutionära proletariatet att ställa materialismen och ateismen mot protestantismen. Medan kalvinismen för Cromwell och hans förbundna var ett andligt vapen för att omvandla samhället på ett revolutionärt sätt, så inspirerar den bara MacDonald med en knäböjande inställning till allt som har skapats på ett ”gradvis” sätt. MacDonald ärver inte puritanismens revolutionära glöd utan dess religiösa fördomar. Från oweniterna ärver han inte deras kommunistiska entusiasm utan deras

1 **Arthur Henderson** (1863-1935) bidrog till att säkra Labourpartiets stöd till den brittiska politiken under Första världskriget. Han var också ordförande i Andra (socialistiska) internationalen (1925-29).

utopiska och reaktionära fientlighet till klasskampen. Från Englands tidigare historia har fabianerna bara lånat proletariats andliga beroende av borgarklassen.¹ Historien vände ryggen åt dessa herrar, och de krönikor de läste i historien blev deras program.

Deras ställning som öbor, deras välstånd, framgångar inom världspolitiken, alla dessa saker befästes av puritanismen, ”det utvalda folkets religion”, och omvandlades till ett arrogant förakt mot allt som kom från kontinenten eller överhuvudtaget mot allt icke-engelskt. Storbritanniens medelklasser var under lång tid övertygade om att det inte var något värt att lära sig andra länders språk, vetenskap, teknologi och civilisation. Och denna egenskap har helt och hållet övergått till de brackor som nu leder Labourpartiet.

Till och med Hyndman gav ut en liten bok medan Marx levde, *England för alla*, som helt och hållet grundas på Marx’ *Kapitalet*, men som varken nämner detta verk eller författaren till det, ett märkligt utelämnande som beror på att Hyndman inte ville chocka de engelska läsarna med att det skulle var möjligt för en engelsman att faktiskt lära sig något från en tysk.²

I detta sammanhang har den historiskt dialektiska processen spelat England ett lumpet trick genom att förvandla fördelarna under hennes tidiga utveckling till orsaker till hennes nuvarande efterblivenhet. Vi har redan uppmärksammat detta på industrins, vetenskapens, regeringssystemets och den politiska ideologins områden. England växte upp utan några föregångare. Hon kunde inte leta efter och hitta ett mönster för sin framtid bland mer utvecklade länder. Hon gick framåt genom att treva sig fram och experimentera, och bara titta framåt och dra allmänna slutsatser för sin utveckling när det var absolut nödvändigt. Engelsmännens, och i synnerhet den engelska borgarklassens, traditionella läggning är präglad av empiricism, och samma tradition överfördes till arbetarklassens övre skikt. Empiricismen blev en tradition och en paroll. Den kombinerades med en föraktfull inställning till kontinentens ”abstrakta” tänkande.

Tyskland hade sedan länge filosoferat kring statens verkliga natur, medan den brittiska borgarklassen faktiskt byggde upp den statsform som bäst motsvarade vad deras styre krävde. Men med tiden verkade det som om den i praktisk mening efterblivna och därmed teoretiskt hågade tyska borgarklassen förvandlade sin efterblivenhet till en fördel och skapade en industri som var mycket mer vetenskapligt organiserad och anpassad för kampen om världsmarknaden. Från sin borgarklass övertog de engelska socialistiska kälkborgarna föraktet gentemot kontinenten, vid en tidpunkt då Englands tidigare fördelar övergick i sin raka motsats.

När MacDonald förklarar den brittiska socialismens ”medfödda” egenskaper, förkunnar han att man för att hitta dess ideologiska rötter ”måste gå tillbaka till Godwin och förbigå Marx.” På sin tid var Godwin en framträdande person. Men att återgå till Godwin betyder för en engelsman vad det skulle betyda för en tysk att gå tillbaka till Weitling, eller för en ryss att gå tillbaka till Tjernysjevskij.³ Med detta menar vi ingalunda att den engelska imperialismen och den engelska arbetarrörelsen inte har sina ”säregenheter”. Redan den marxistiska skolan uppmärksammade ständigt Englands säregna händelseutveckling. Men vi förklarar dessa särdrag på grundval av objektiva omständigheter, på samhällets struktur och förändringar. Tack vare det förstår vi marxister den brittiska arbetarrörelsens tillväxt mycket bättre, och vi befinner oss i en mycket bättre ställning

1 **Fabiansällskapet** grundades 1883 i London av George Bernard Shaw, Sidney Webb och andra. De kallade sig socialister men förkastade marxismen och manade till att uppnå socialismen genom en gradvis evolutionär reformering av kapitalismen. I början av 1890-talet blev Fabiansällskapets grenar det Öberoende arbetarpartiet som hade ett omfattande inflytande.

2 **Henry M Hyndman** (1842-1921) var en av grundarna av den brittiska Socialdemokratiska federationen 1881. Han lämnade 1916 det brittiska socialistpartiet och organiserade det Nationalsocialistiska partiet.

3 **William Godwin** (1756-1836) var en engelsk filosof, romantiker och primitiv radikal.

Wilhelm Weitling (1808-1871) var en tysk utopiker och tidig medarbetare till Marx.

Nikolaj Tjernysjevskij (1828?-1889) var en rysk anarkist som 1864 förvisades till Sibirien av tsar Alexander II. Han skrev *Vad ska göras?*, en roman som fick ett starkt inflytande på de ryska populisterna.

att förutsäga vad den kommer att göra imorgon än vad Labourpartiets nuvarande ”teoretiker” kan. De fick aldrig höra den gamla filosofiska levnadsregeln ”känn dig själv”. De ser sig kallade av ödet att bygga om det gamla samhällssystemet uppifrån och ner, och ändå blir de fullständigt utmattade av att stöta på de mest obetydliga detaljer. Hur skulle de våga sig att hota borgarklassens egendomar när de inte ens vågar vägra prinsen av Wales hans fickpengar?

Kungamakten, förkunnar de, ”blandar sig inte i” landets utveckling och är billigare än en president, om man räknar in kostnaderna för val, etc, etc. Arbetarledarnas tal är betecknande för en fas i deras ”säregna” natur som inte kan kallas annat än konservativ dumhet. Kungamakten är svag därför att verktyget för borgarklassens makt är det borgerliga parlamentet och därför att borgarklassen inte behöver någon speciell verksamhet utanför parlamentet. Men om så behövs så kommer borgarklassen med stor framgång att utnyttja kungamakten för att samla alla utomparlamentariska, det vill säga *verkliga* krafter mot arbetarklassen. Den engelska borgarklassen har alltid mycket väl förstått faran med även en ytterst fingerad monark i vissa situationer. Således avskaffade den engelska regeringen 1837 utnämmandet av ”Stormogulen” i Indien och flyttade innehavaren av detta namn från den heliga staden Delhi, trots det faktum att han redan hade börjat förlora sitt anseende. Den engelska borgarklassen visste att Stormogulen under gynnsamma omständigheter skulle kunna förena de självständiga övre klassernas styrkor som riktades mot det engelska styret.

Att utropa en socialistisk plattform samtidigt som man förkunnar att kungamakten inte ”blandar sig i” och faktiskt är billigare, är som att exempelvis erkänna den materialistiska vetenskapen samtidigt som man använder magiska trollformler mot tandvärk – eftersom de senare är billigare. Sådana små ”obetydliga” särdrag karakteriserar en person genom att visa att hans erkännande av den materiella vetenskapen är helt tomt och hans tankesystem fullständigt ohållbart. Socialister kan inte bedöma frågan om monarkin utifrån dagens bokföring, i synnerhet inte när böckerna är manipulerade. Vad det handlar om är att fullkomligt omvandla samhället och rensa det från alla inslag av livegenskap. Denna både politiska och psykologiska uppgift utesluter alla möjligheter att försonas med monarkin.

Herrar MacDonald, Thomas och andra är indignerade över de arbetare som protesterade när deras ministrar klädde ut sig i clownartade hovdräkter. Det är naturligtvis inte MacDonalds viktigaste förmyndelse, men den symboliserar på ett utmärkt sätt resten av hans egenskaper. När den unga borgarklassen kämpade mot adeln förkastade den hårlockar och åtsittande sidenjackor. De borgerliga revolutionärerna bar puritanernas svarta dräkt. I motsats till kavaljererna hade puritanerna smeknamnet rundhuvuden. Varje nytt innehåll söker alltid sina nya former. Klädseln är naturligtvis bara en detalj, men massorna kan helt enkelt inte förstå – och de har rätt – varför arbetarklassens representanter ska gå med på den monarkistiska maskeradens komplicerade pompa och ståt. Och gradvis lär sig massorna att de som gör misstag i det lilla inte heller går att lita på i det stora.

Konservatism, religiositet och nationell fåfänga kommer i varierande grad att finnas bland alla av dagens officiella ledare, från yttersta högerns Thomas till vänsterns Kirkwood. Det vore helt fel att underskatta hur envisa och bestående dessa konservativa särdrag hos den engelska arbetarklassens ledare är. Vi vill med detta inte säga att andliga och konservativt nationella tendenser är helt frånvarande bland massorna. Men medan dessa borgerligt nationalistiska drag i fallet med det liberala partiets ledare och anhängare ligger i deras blod, så är de i fallet med arbetarmassorna ojämförligt mycket mindre fast rotade. Vi har redan fått höra att puritanismen, de uppåttstigande medelklassernas religion, aldrig lyckades tränga särskilt djupt in i arbetarmassornas medvetande. Samma sak gäller liberalismen. Arbetarna röstade på liberalerna men förblev till sin stora massa arbetare – och tvingade liberalerna att ständigt vara på sin vakt. Till och med det faktum att Labourpartiet trängde undan det liberala partiet var resultatet av trycket från de proletära massorna.

Under andra omständigheter, det vill säga om England skulle växa och bli ekonomiskt starkt,

kanske ett arbetarparti av nuvarande sort skulle kunna fortsätta och intensifiera protestantismens och liberalismens ”skolande” uppgift, och därmed på ett kraftfullt sätt befästa de konservativt nationella traditionerna bland breda skikt inom arbetarklassen och stärka den borgerliga samhällsordningen.

Men under Englands nuvarande uppenbara ekonomiska nedgång och den nuvarande avsaknaden av hopp, måste vi förvänta oss en vändning i rakt motsatt riktning. Kriget har redan givit de engelska massornas traditionella religiositet ett tungt slag. Herr Wells har all anledning att ta itu med att koka ihop en ny religion och på så sätt förbereda sin bana som fabiansk kalvinist någonstans på vägen mellan Jorden och Mars. Vi måste säga att vi betvivlar att han kommer att lyckas. Revolutionens mullvad arbetar alltför snabbt! Arbetarklassen kommer snabbt att befria sig från den nationellt konservativa disciplinen och kommer att utarbeta en disciplin för sina egna revolutionära handlingar.

Labourpartiets ledare kommer att blekna inför dessa våldsamma stötar underifrån. Vi menar givetvis inte att MacDonald kommer att blekna till en revolutionär, nej kan komma att kastas åt sidan. Men de som med all sannolikhet kommer att genomföra de första förändringarna, personer av typen Lansbury, Wheatley och Kirkwood, kommer snart att visa att de bara är en vänstervariant av samma fabianer. Deras radikalism fjättras av demokrati och religion och är förgiftad av en nationell fåfänga som fullkomligt underkastar dem under den brittiska borgarklassen. Arbetarklassen måste med mycket stor sannolikhet ersätta sin ledning flera gånger innan det föds ett parti som verkligen motsvarar det brittiska proletariats historiska situation och uppgifter.

Kapitel 4. Fabiansällskapets "teori" om socialism¹

Låt oss övervinna vår naturliga motvilja och läsa igenom artikeln där Ramsay MacDonald förklarade sina uppfattningar strax innan han avgick. Vi varnar redan på förhand läsaren för att vi kommer att bli tvungna att träda in i en intellektuell lumpbod där en kvävande doft av kamfer inte lyckas hindra malarnas effektiva arbete.

"På känslans och samvetets område", börjar MacDonald, "på det andliga området, är socialismen en religion i folkets tjänst." Dessa ord avslöjar direkt den välvillige borgaren, vänsterliberalen som "tjänar" folket, närmar sig dem från sidan eller – rättare sagt – uppifrån. Denna metod är helt och hållet rotad i det avlägsna förflutna, i den tid då radikala intellektuella inrättade sig i Londons arbetarkvarter i syfte att påbörja ett skolande och kulturellt arbete. Dessa ord är anmärkningsvärt otidsenliga när de tillämpas på dagens Labourparti, som bygger direkt på fackföreningarna!

Ordet "religion" ska här inte bara förstås i retorisk mening. MacDonald menar kristendomen, speciellt dess anglosaxiska tolkning. "Socialismen baserar sig på evangelierna", predikar MacDonald, "den är ett utmärkt uttänkt [sic!] och bestämt försök att kristna regeringen och samhället." Enligt vår uppfattning kommer man givetvis att stöta på en del svårigheter längs denna väg. För det första uppgår det antal människor som i statistiken räknas som kristna till ungefär 37% av hela mänskligheten. Vad ska man göra med den icke-kristna delen av världen?

För det andra gör ateismen betydande framsteg i de kristna länderna, i synnerhet inom proletariet. I de anglosaxiska länderna är detta ännu inte särskilt märkbart. Men mänskligheten består inte bara av anglosaxer, inte ens den kristna delen av mänskligheten. I Sovjetunionen, som uppgår till 130 miljoner människor, förkunnas ateismen officiellt som statslära.

För det tredje har England kontrollerat Indien i flera sekel, de europeiska nationerna under ledning av England har haft fri tillgång till Kina, och ändå ökar antalet ateister snabbare än antalet kristna i Indien och Kina. Varför? Därför att kristendomen för kineserna och indierna är deras förtryckares, vanstyrarens, slavägares religion, en religion som utövas av mäktiga stråtrövare som bryter sig in i folks hus med våld. Kineserna vet att kristna missionärer skickas till dem för att bereda vägen för polisbilar. Det är den verkliga, historiska, sanna kristendomen! Och denna kristendom ska vara socialismens grundval? För Kina och Indien?

För det fjärde befinner sig enligt officiella siffror kristendomen i sitt 1925:e år, men innan den blev MacDonalds religion var den de romerska slavarnas religion, religion för barbariska nomader över hela Europa, för krönte och okrönte tyranner, för feodalherrar, Inkvisitionen, Karl Stuart, och i något ändrad form också för Cromwell som högg huvudet av Karl Stuart.

Slutligen är den nu Lloyd Georges, Churchills, och *The Times'* religion, och kan vi tillägga religion för den respektabla kristna person som ljög ihop "Zinovjevbreven" till fördel för de konservativas val i den mest kristna av alla demokratier.² Hur kunde denna kristendom som under 2.000 år med hjälp av förmaningar, religiös tvångsutbildning, hot om straff i världen efter denna, helveteseld och polisens svärd har bankats in i de europeiska folkens hjärnor, och på så sätt har blivit deras officiella religion – hur kommer det sig att denna religion under sin existens' tjugonde århundrade leder till det blodigaste och mest skändliga av alla krig, efter att redan under de tidigare nitton seklen ha varit fyllda av grymheter och brott? Och vad har vi för särskilt god anledning att hoppas att denna "gudomliga lära" kommer att medföra jämlikhet och broderskap i sitt tjugonde, tjugoförsta eller tjuogoandra århundrade, när den hittills har rättfärdigat våld och förslavning?

1 Delar av detta kapitel har tidigare funnits översatta i **Den permanenta revolutionens epok**. Kompletterat och noterna redigerade - öa.

2 För att besegra MacDonalds Labourregering i valen 1924 hittade Tories på ett brev som påstods ge det brittiska kommunistpartiet "instruktioner" att ta över Labourpartiet. Det sades vara undertecknat av Grigorij Zinovjev (1883-1936) i hans egenskap av Kommunistiska internationalens ordförande.

Förgäves väntar vi på svar från MacDonald på denna enkla, skolpojksaktiga fråga. Vår vise man är evolutionär, det vill säga han tror att alla förändringar sker ”gradvis” och med Guds hjälp till det bättre. MacDonald är evolutionär, han tror inte på mirakel, han tror inte på plötsliga förändringar utom den enda plötsliga förändring som ägde rum för 1925 år sedan, då en kil sköts in i den organiska utvecklingen i form av ingen mindre än Guds son, och på så sätt gav upphov till en rad himmelska sanningar från vilka prästerskapet allt sedan dess har skaffat sig en ganska respektabel jordisk inkomst.

Socialismens kristna grundval uttrycks i två avgörande meningar i MacDonalds artikel: ”Vem kan förneka att fattigdom är något ont, inte bara för individen utan också för samhället? *Vem känner inte medlidande med de fattiga?*” Här framställs den socialistiska teorin som en filosofi för socialt sinnade människovänliga borgare som känner ”medlidande” med de fattiga och på grund av detta medlidande gör ”religionen till sitt samvete”, men utan att alltför mycket få störa hans affärsvanor.

Vem känner inte medlidande med de fattiga? Som bekant handlar hela Englands historia om hur de besuttna klasserna känner medlidande med de arbetande massornas fattigdom. Utan att gå tillbaka alltför långt i historien räcker det att spåra denna process till låt oss säga början av 1500-talet, från tiden för inhägnandet av böndernas mark, det vill säga förvandlingen av bönderna till hemlösa landstrykare, då medlidandet med fattiga uttrycktes i fattighus, galgen, att skära av öronen och andra kristet barmhärtiga åtgärder. Grevinnan av Sutherland genomförde denna ”rensning” i norra Skottland i början av 1800-talet, och den rörande berättelsen om denna utmätning nedtecknades av Marx i odödliga rader, där vi förvisso inte möter dravlande ”medlidande” utan revolutionärt ursinne [Karl Marx, *Kapitalet*, band 1, kapitel 24, avdelning 2].

Vem känner inte medlidande med de fattiga? Läs historien om Englands industriella utveckling, speciellt användandet av barnarbete. De rikas medlidande med fattiga skyddade aldrig de fattiga från förnedring och nöd. Precis som överallt annars har fattiga aldrig lyckats få något från de rika annat än när de grep dem om halsen. Är det nödvändigt att påpeka detta i ett land med en sekellång historia av klasskamp, och dessutom en historia av bedrägliga eftergifter och skoningslösa juridiska domar?

”Socialismen tror inte på våld”, fortsätter MacDonald. ”Socialism är hälsa och inte sinnessjukdom... och därför måste den till själva sin natur avvisa våld med fasa... Den kämpar bara med intelligenta och ärevördiga vapen.” Allt detta är mycket fint om än inte alldeles nytt. Samma tankar uttrycks i en något bättre stil i Bergspredikan. Och vi vet vad det innebar. Vi kan inte förstå varför MacDonalds oinspirerade omskrivning av Bergspredikan skulle ge bättre resultat. Tolstoj, som kunde använda avsevärt mycket mäktigare verktyg för att övertyga sina läsare, lyckades inte ens konvertera sin egen jordägande familj till den evangeliska läran. MacDonald måste också ha lärt sig något om möjligheten att godta våld när han satt vid makten. Vi erinrar oss att polisen inte upplöstes, domstolarna avskaffades inte, fängelserna revs inte ner, krigsskeppen sänktes inte – i själva verket byggdes nya. Och såvitt vi kan bedöma är polisen, domstolarna, fängelserna, arméerna och flottorna våldsinstrument. Erkännandet av sanningen att ”socialism är hälsa och inte sinnessjukdom” hindrade på intet sätt MacDonald från att – i Indien och Egypten – följa i den store kristna personen lord Curzons heliga fotspår. Som kristen ryggar MacDonald ”med fasa” för att använda våld, som premiärminister sätter han in alla tillgängliga metoder för kapitalistisk förtryck och överlämnar dessa våldsinstrument intakta till sin konservativa efterträdare vid makten.

Vad betyder det egentligen att man förkastar användande av våld? Det betyder bara i praktiken att de förtryckta inte får använda våld mot den kapitalistiska staten: arbetarna mot borgarklassen, lantbrukarna mot godsägarna, hinduerna mot den brittiska administrationen. Staten som skapades med hjälp av det våld som monarkin utövade mot folket, borgarklassen mot arbetarna, godsägarna mot lantbrukarna, officerarna mot soldaterna, anglosaxiska slavägare mot de koloniala folken, de ”kristna” mot hedningarna, denna blodiga apparat för århundraden av våld inspirerar MacDonald att

fromt knäböja. ”Med fasa” gäller bara hans inställning till våld när det används för befrielse. Sådant är det heliga innehållet i hans ”religion att tjäna folket”.

”Inom socialismen finns det en ny och även en gammal skola”, säger MacDonald, ”vi tillhör den nya.” MacDonalds ideal – för han har ett ”ideal” – är fortfarande den gamla skolans ideal, men den nya skolan har en ”bättre plan” för att förverkliga detta ideal. Vad har han för plan? MacDonald blir oss inte svaret skyldig: ”Vi har inget klassmedvetande. Våra motståndare – de är folket med ett klassmedvetande... Istället för ett klassmedvetande vill vi främja den sociala solidaritetens medvetande.” MacDonald fortsätter att tröska detta tomma strå, och avslutar: ”Klasskriget är inte vårt verk. Det skapades av kapitalismen och kommer alltid att vara kapitalismens frukt, precis som tistlar alltid kommer att vara tistlarnas frukt.”

Att MacDonald inte har något klassmedvetande medan borgarklassens ledare har det står utom allt tvivel och visar – i grund och botten – bara att det engelska Labourpartiet hittills har existerat utan något huvud på sina axlar, medan den engelska borgarklassens parti har ett huvud – med hög och mäktig panna som stöds av en stabil och kraftig nacke. Och om MacDonald skulle nöja sig med att medge att ”medvetenhet” är hans svaga punkt, då skulle det inte finnas någon anledning att gråla med honom. Men utifrån ett huvud med en dålig ”medvetenhet” vill MacDonald bygga ett program som är oacceptabelt.

”Klasskriget”, säger MacDonald, ”skapades av kapitalismen”. Det är naturligtvis inte sant. Klasskriget existerade redan före kapitalismen, men det stämmer att det *nuvarande* klasskriget mellan proletariatet och borgarklassen är kapitalismens skapelse. Det är också sant att det ”alltid varit dess frukt”, det vill säga att det alltid kommer att finnas så länge kapitalismen existerar. Men i ett krig finns det uppenbarligen två krigförande sidor. En av dessa är våra fiender, som enligt MacDonald ”står för den privilegierade klassen och vill bevara den.” Om vi står för att avskaffa den privilegierade klassen som inte vill avskaffas, verkar det därmed som om vi här har klasskampens grundläggande innehåll. Men nej, MacDonald ”vill främja” den sociala solidaritetens medvetande. Solidaritet med vem? Arbetarklassens solidaritet uttrycker dess inre enhet i kampen mot borgarklassen. Den sociala solidaritet som MacDonald predikar är de utsugnas solidaritet med utsugarna, det vill säga ett stöd till utsugningen. MacDonald skryter dessutom med att hans teorier skiljer sig från våra farfäders teorier: han menar Karl Marx. I själva verket skiljer sig MacDonald från ”våra farfäder” i den betydelsen att han mer liknar vår fars farfäder, ty det mischmasch som MacDonald kallar en ny skola innebär en återgång – på en helt ny historisk bas – till den småborgerliga sentimental socialism som Marx på ett förintande sätt kritiserade 1847 och tidigare.

Mot klasskampen ställer MacDonald tanken på solidaritet mellan alla rättsskaffens medborgare som strävar efter att omvandla samhället längs de demokratiska reformernas väg. Enligt hans uppfattning lämnar klasskampen plats för det politiska partiets ”konstruktiva” arbete, ett parti som inte är uppbyggt på en klassbas utan på basis av samhällssolidaritet. I dagens England, med det på fackföreningarna grundade antalsmässigt starka Labourpartiet, låter dessa utmärkta (men kastrerade och anpassade till parlamentariska reformer) teorier från våra fäders farfäder – Robert Owen, Weitling och andra – mycket märkliga. Det finns inget annat land i världen där socialismens klasskaraktär har visat sig så objektivt, uppenbart, obestridligt, erfarenhetsmässigt som i England. Ty i detta land uppstod Labourpartiet från företrädare för fackföreningarna, med andra ord lönarbetets rena klassorganisationer. När de konservativa och liberalerna försöker förbjuda fackföreningarna från att samla ihop politiska bidrag, så ställer de således inte utan framgång MacDonalds idealistiska syn på partiet mot den empiriska klasskaraktär som detta parti i realiteten har antagit i England. Det är sant att Labourpartiets övre led innefattar ett antal fabianska intellektuella och desperata liberaler. Men för det första hoppas vi starkt att arbetarna inom kort kommer att ha sopat undan detta patrasch, och för det andra kommer redan nu de 4,5 miljoner röster som Labourpartiet får med obetydliga undantag från de engelska arbetarna. Inte alls alla arbetare

röstas ännu för sitt parti. Men knappt några andra än arbetarna lägger sina röster på Labourpartiet.

Vi menar ingalunda att fabianerna, de oberoende och överlöpare från liberalismen inte har något inflytande över arbetarklassens politik. Tvärtom är deras inflytande mycket stort, men det är inte självständigt. När det kommer till kritan är de reformister som gör motstånd mot det proletära klassmedvetandet ett vapen i den härskande klassens händer. Under hela den engelska arbetarrörelsens historia har borgarklassen utövat ett tryck mot proletariatet via radikaler, intellektuella, salongs- och kyrkosocialister och oweniter, som förnekar klasskampen och för fram principen om samhällssolidaritet och förespråkar samarbete med borgarklassen och förvirrar, försvagar och degraderar proletariatet politiskt.

Helt i linje med denna ”tradition” säger Oberoende arbetarpartiets (ILP:s) program att partiet strävar ”efter en förening mellan de organiserade arbetarna och alla personer från alla klasser som tror på socialismen.”¹ Denna medvetet suddiga formulering har till syfte att skyla över socialismens klasskaraktär. Givetvis kräver ingen att dörren fullständigt ska stängas för erfarna överlöpare från andra klasser. Men antalet sådana personer är redan nu helt obetydligt, om vi inte tittar på partiets översta kretsar utan betraktar partiet i sin helhet. Och i framtiden, när partiet har slagit in på revolutionens väg kommer detta antal att minska ytterligare. Men de Oberoende behöver frasen om ”personer från alla klasser” i syfte att lura arbetarna vad gäller deras makts verkliga klassbas och ersätta den med sagan om solidaritet med andra klasser.

Vi har nämnt att många arbetare fortfarande röstar på borgerliga kandidater. MacDonald bryr sin hjärna för att tolka även detta faktum i linje med borgarklassens intressen. ”Vi får inte betrakta arbetaren som en arbetare, utan som en människa”, inskräper han och tillägger: ”Till och med toryismen har i viss utsträckning lärt sig... att närma sig människorna som människor. Det är därför majoriteten av arbetare röstade på Tories.” När de konservativa med andra ord, skrämde av arbetarnas framryckning, börjar lära sig att anpassa sig till de mer efterblivna arbetarna för att undergräva deras enhet, slå blå dunster i ögonen på dem, spela på deras mest reaktionära vidskepelse och skrämma dem med falska dokument, då visar det bara att Tories vet hur man ska närma sig människorna som människor!

De engelska arbetarorganisationer som har mest oblandad klassammansättning, nämligen fackföreningarna, byggde Labourpartiet direkt på sina axlar. Det uttryckte en djup förändring av situationen i England: dess försvagning på världsmarknaden, förändringen av dess ekonomiska struktur, avlägsnandet av medelklasserna, liberalismens fall. Proletariatet är i behov av ett klassparti, gör allt för att skapa ett sådant parti, trycker på fackföreningarna, betalar politiska bidrag. Men detta ökande tryck underifrån, från verkstäder och fabriker, varv och gruvor, stöter på motstånd från ett tryck uppifrån, från det officiella politiska England, med dess traditioner av att ”älska friheten”, världsdominans och demokratiskt och protestantiskt företräde inom civilisationen. Om man gör i ordning en politisk blandning av alla dessa ingredienser (med målet att försvaga det engelska proletariatets klassmedvetande) då får man den fabianska plattformen.

Om MacDonald försöker definiera Labourpartiet, som öppet grundar sig på fackföreningarna, som en klasslös organisation, så är det engelska kapitalets ”demokratiska” regering för honom ännu mer klasslös. Visserligen är den nuvarande staten som styrs av godsägarna, bankirerna, skeppsbyggarna och kolmagnaterna ingen ”perfekt demokrati”. Den har fortfarande en del skavanker: ”Demokratin och, låt oss säga (!!), ett industrisystem som inte sköts av folket är två oförenliga begrepp.” Med andra ord har demokratin fortfarande en del brister: det välstånd som landet skapar tillhör inte

1 **Oberoende arbetarpartiet** (ILP) bildades 1893 av Keir Hardie och Ramsay MacDonald. Partiet spelade en avgörande roll vid grundandet av Labourpartiet som det förenade sig med och i vilket det oftast hade en vänsterposition. Vid Första världskrigets utbrott var ILP först mot kriget men stödde senare Storbritanniens roll under kriget. ILP lämnade Andra internationalen när Komintern bildades men anslöt sig inte till den. När det återvände till Andra internationalen anslöt sig dess vänsterflygel till kommunistpartiet. Under en kort period drogs ILP till stalinisterna, och sedan till andra centrister och lämnade Labourpartiet 1931, men återvände senare.

landet utan en obetydlig minoritet av landet.

Kanske är det en slump? Nej, den borgerliga demokratin är ett system av institutioner och åtgärder med hjälp av vilka arbetarmassornas behov och krav vart efter de tränger framåt neutraliseras, förvrängs, görs harmlösa eller rent ut sagt förminsкас till ett intet. Den som säger att privategendomen i England, Frankrike, USA och andra demokratiska länder har stöd i folkviljan är en lögnare. Ingen har någonsin frågat efter folkets samtycke. De arbetande föds och får sin fostran under omständigheter som inte är deras skapelse. Landets skolor och kyrkan fyller dem med uppfattningar som bara är uträknade att bevara det existerande samhället. Den parlamentariska demokratin är bara en sammanfattning av denna omständighet. MacDonalds parti är en nödvändig del av detta system.

När den oftast katastrofala händelseutvecklingen (omfattande ekonomiska omvälvningar, kriser och krig) gör detta samhällssystem outhärdligt för arbetarmassorna, så har de senare varken möjlighet eller lust att uttrycka sin revolutionära ilska via den kapitalistiska demokratin kanaler. När massorna med andra ord upptäcker hur länge de har blivit lurade så gör de revolt. En framgångsrik revolution ger dem makten, och det faktum att de har makten gör det möjligt för dem att bygga upp en statsapparat som motsvarar deras behov.

Men MacDonald förstår inte ens det. ”Revolutionen i Ryssland”, säger han, ”har lärt oss en viktig läxa. Den har visat att revolution betyder ödeläggelse och fattigdom och inget annat.” Här visar sig den reaktionära fabianen i hela sin motbjudande nakenhet. Revolution leder bara till fattigdom! Men den engelska demokratin ledde till det imperialistiska kriget, och inte bara i meningen att alla kapitalistiska stater hade ett övergripande ansvar för kriget. Nej, i den meningen att den engelska diplomaten medvetet och med berätt mod knuffade ut Europa i krig och hade ett direkt och omedelbart ansvar för det. Om den engelska ”demokratin” hade förklarat att den tänkte gå med i kriget på ententens sida,¹ så hade troligen Tyskland och Österrike-Ungern hållit sig utanför. Om England hade förklarat att hon tänkte förhålla sig neutral så hade troligen Frankrike och Ryssland hållit sig utanför.

Men den brittiska regeringen handlade annorlunda. I hemlighet lovade den att stöda ententen och lurade medvetet Tyskland med att det var möjligt att England skulle förhålla sig neutralt. På så sätt arbetade den engelska ”demokratin” avsiktligt för kriget, vars ödeläggelse givetvis inte går att jämföra med den fattigdom som beror på revolutionen. Men vilken sorts öron och hjärna har personer som kan förkunna att revolutionen som störtade tsarismen, adeln och borgarklassen, gav kyrkan ett dråpslag och väckte 150 miljoner människor, en hel familj av nationer, till ett nytt liv, att denna revolution innebär fattigdom och *inget annat*? Här upprepar MacDonald bara Baldwins ord. Han är inte bara okunnig om och förstår inte den ryska revolutionen, utan han känner heller inte till Englands historia.

Vi måste uppmärksamma honom på det vi redan har uppmärksammat den konservativa premiärministern på. Medan initiativet på det ekonomiska området fram till 1800-talets sista kvartal tillhörde England, så har hon på det politiska området huvudsakligen utvecklats på de europeiska och amerikanska revolutionernas axlar. Den stora franska revolutionen, julirevolutionen 1830, revolutionen 1848, det amerikanska inbördeskriget 1861-65 och de ryska revolutionerna 1905 och 1917 gav impulser till samhällsrevolutionen i England och markerade hennes historiska utveckling med de milstolpar som de stora valreformerna innebar. Utan den ryska revolutionen 1917 skulle MacDonald aldrig ha blivit premiärminister 1924. Vi vill snabbt tillägga att vi inte anser att MacDonalds regering är oktoberrevolutionens största landvinning, men den var hursomhelst en biprodukt till revolutionen.

Till och med barnens första läroböcker lär oss att om man vill samla ekollon så får man inte rycka upp eken. Hur vidunderlig är dessutom inte denna fabianska uppfattning: eftersom den ryska

¹ **Ententen** eller alliansen mellan Frankrike, Ryssland, Storbritannien och Serbien gick ut i krig mot Österrike-Ungern och Tyskland 1914 och inledde därmed Första världskriget.

revolutionen har givit ”oss” (vem?) en läxa, så kommer ”vi” (vilka?) att klara oss utan en revolution. Men varför gjorde lärdomarna från alla tidigare krig det inte möjligt för ”er” att klara er utan det stora imperialistiska kriget? Precis som borgarklassen kallar varje nytt krig för det sista av alla krig, så kallar MacDonalld den ryska revolutionen för den sista av alla revolutioner. Varför skulle då egentligen den engelska borgarklassen göra några eftergifter till det engelska proletarietet och fredligt överlämna sin egendom utan kamp, om de redan på förhand har fått MacDonallds högtidliga försäkran att de engelska socialisterna på grund av erfarenheterna från den ryska revolutionen aldrig kommer att använda våld? När och var har någon härskande klass givit upp sin makt och egendom med hjälp av fredliga val, i synnerhet en klass som likt den engelska borgarklassen har ett sekel av globalt rövande bakom sig?

MacDonalld är emot revolution, men han är för en organisk utveckling. Han applicerar några dåligt tillägnade biologiska begrepp på samhället. Revolutionen är för honom – som en summa av växande partiella förändringar – lika med levande organisms utveckling, exempelvis larvens förvandling till en fjäril. Men i denna process förbiser han just det kritiska ögonblicket när det nya djuret med revolutionens medel bryter sig igenom skalet. Man må för övrigt observera att MacDonalld är ”för en revolution av den typ som ägde rum i feodalismens inre där den industriella revolutionen mognade”. I sin gränslösa okunnighet inbillar sig MacDonalld tydligen att den industriella revolutionen försiggick som en molekyllär process, utan omvälvningar, utan ödeläggelse. Han känner helt enkelt inte till Englands historia, för att inte tala om andra länders historia. Och framför allt förstår han inte att den industriella revolutionen, som hade mognat i feodalismens sköte genom en ackumulation av handelskapital, ledde till Reformationen,¹ bragte Stuartarna i konflikt med parlamentet, gav upphov till det Stora Upproret, ödelade och förstörde England – för att senare berika landet.

Det vore alltför tröttsamt att här dröja vid en tolkning av den process som förändrar larven till en fjäril, med avsikt att därav erhålla nödvändiga sociala analogier. Det är kanske enklare och behändigare att rekommendera MacDonalld att fundera över den hävdvunna jämförelsen mellan revolutionen och födelseprocessen. Borde vi inte lära oss en ”läxa” från födelsen, liksom från den ryska revolutionen? Också i födelsen finns det ”ingenting” annat än lidanden och kval (naturligtvis räknas inte barnet!) Borde vi inte rekommendera framtidens människor att mångfaldiga sig genom fabianismens smärtfria metoder, genom att anlita Mrs. Snowden som barnmorska?

Naturligtvis är vi medvetna om att frågan inte är så helt igenom enkel. Till och med kycklingen som växer inne i ägget måste använda våld för att bryta sig ut ur sitt kalkartade fängelse. Om någon fabiansk kyckling – av kristna eller andra skäl – avstod från att använda detta våld skulle den kvävas i sitt hårda kalkskal. Engelska hönsuppfödare har genom en metod av artificiellt urval, lyckats skapa en variant med en fortskridande förkortning av näbben. De har till och med nått så långt att de har skapat en form där den nya kycklingens näbb är så kort att det stackars djuret inte kan bryta sig ur det äggskal där det föds. Den olyckliga kycklingen dör, ett offer för sin påtvingade avhållsamhet från användandet av våld, och den fortsatta utvecklingen av denna variant av kortnäbbade hönor är sålunda avslutad. Om vårt minne inte sviker oss kan MacDonalld läsa om denna fråga hos Darwin. Efter att ha börjat dra dessa analogier med den organiska världen, vilket är MacDonallds stora hobby, kan vi hävda att den engelska bourgeoisins politiska skicklighet ligger i att den förkortat proletarietets revolutionära näbb och sålunda förhindrat det från att bryta sig ut ur den kapitalistiska statens skal. Proletarietets näbb är dess parti. En enda blick på MacDonalld, (James Henry) Thomas, Mr. och Mrs. Snowden är tillräcklig för att övertyga oss om att bourgeoisins arbete med att välja ut kortnäbbade och ömnäbbade varelser har krönts med enorm framgång, ty dessa damer och herrar är inte bara odugliga till att bryta sönder det kapitalistiska

¹ **Den engelska reformationen** inleddes när kung Henrik VIII utverkade Suprematsakten ur parlamentet, som skapade den anglikanska (engelska) kyrkan med Henrik i ledningen och avskaffade den romersk-katolska kyrkan. 1535 förbjöd han klostren i England och konfiskerade deras egendomar.

systemets skal, de duger inte till någonting annat heller.

Men här slutar analogin och visar nackdelen av att basera argumenten på spridda fakta från biologins textböcker i stället för på den historiska utvecklingens vetenskapliga förhållanden och stadier. Det mänskliga samhället har förvisso vuxit fram ur den organiska och oorganiska världens förhållanden, men är likafullt en så komplicerad och koncentrerad kombination av dessa förhållanden att det kräver ett självständigt studium. Den sociala organismen skiljer sig exempelvis från den biologiska i dess mycket större elasticitet, i dess förmåga att omgruppera elementen, i ett (till en viss grad) medvetet urval av redskap och metoder, i ett (inom vissa gränser) medvetet utnyttjande av historiens erfarenhet etc. Den lilla kycklingen i ägget kan inte byta ut sin korta näbb mot en större och därför dör den. Men när arbetarklassen står inför frågan ”att vara eller inte vara”, då kommer den att kassera MacDonald och Mrs. Snowden och istället förse sig med det revolutionära partiets örnnäbb för att störta det kapitalistiska systemet.

Det är synnerligen intressant att hos MacDonald observera en kombination av en krass biologisk samhällsteori och ett idealistiskt kristet hat mot materialismen. ”Ni talar om revolution, om katastrofala förändringar, men se på naturen. Hur vist är inte kålmaskens handlande när den innesluter sig i en kokong. Titta på den goda sköldpaddan, och ni kommer i dess rörelser att finna samhällsförändringens naturliga rytm. Lär från naturen!” I samma anda brännmärker MacDonald materialismen som en ”vulgär, oförnuftig lära, utan någon andlig eller mental känslighet” ... MacDonald och känslighet! Är det inte en märklig ”känslighet” som hos kålmasken söker inspiration för människans kollektiva sociala handlande och samtidigt för sitt eget privata bruk kräver en odödlig själ och livets alla bekvämligheter i det efterkommande?

”Socialister anklagas för att vara poeter. Det är sant”, förklarar MacDonald, ”vi är poeter. Det finns ingen god politik utan poesi. I själva verket finns det ingenting gott utan poesi.” Och så vidare, i samma stil, till slutsatsen: ”Vad världen framför allt behöver är en politisk och social Shakespeare.” Detta joller om poesi är kanske inte så politiskt dumt som anmärkningarna om våldets otillåtlighet. Men den totala bristen på inspiration hos MacDonald uttrycks här om möjligt ännu starkare. Denna tråkige och blyge gnidare som har lika mycket poesi i sig som en gammal trästock, försöker att imponera på världen med sina shakespeariska upptåg. Här finner man verkligen de ”apkonster” som MacDonald vill tillskriva bolsjevikerna. MacDonald, fabianismens ”poet”! Sidney Webbs politik, en konstnärlig skapelse! Thomasministeriet, kolonial poesi! Och slutligen: Mr. Snowdens budget, börsens triumferande kärlekssång!

Samtidigt som han kacklar om sin sociala Shakespeare, förbiser MacDonald Lenin.¹ Det passar MacDonald alldeles utmärkt – om än inte Shakespeare – att den store engelske poeten skapade sina verk för över trehundra år sedan. MacDonald har haft tillräcklig tid för att kunna uppskatta Shakespeare som Shakespeare. Han skulle aldrig ha accepterat honom om Shakespeare hade varit en av hans samtida. Så MacDonald ignorerar – fullständigt och slutgiltigt – Lenin. Filisterns blindhet får ett dubbelt uttryck genom hans meningslösa suckar om Shakespeare och hans oförmåga att uppskatta sin störste samtida.

”Socialismen är intresserad av konst och klassiker.” Det är förvånansvärt hur denne ”poet” genom ett enkelt drag kan misskreditera tankar som i sig inte är så dumma. För att övertyga sig om detta behöver läsaren bara studera följande slutsats: ”Även där det existerar stor fattigdom och stor arbetslöshet, vilket tyvärr är fallet i vårt land, bör medborgarna (?) inte neka sig nöjet att inköpa målningar eller överhuvudtaget någonting som kan ge glädje och förbättra de ungas och gamlas

1 **Vladimir Iljitj Lenin** (1870-1924) tog initiativet till den politiska strömning som kom att bli känd som bolsjevism, och vilken var den första att peka på hur man skulle bygga den sorts parti som behövdes för att leda en arbetarrevolution. Han var en av de viktigaste ledarna för den första segerrika arbetarrevolutionen i Ryssland 1917 och fungerade som sovjetregeringens första statsöverhuvud. Han grundade Kommunistiska internationalen och hjälpte till att utarbeta dess principer, strategi och taktik.

sinnen.” Detta utmärkta råd klargör emellertid inte huruvida inköp av målningar rekommenderas till de arbetslösa själva, med innebörden att kompletterande anslag kommer att ges för detta behov, eller om MacDonald råder de adliga herrarna och damerna att köpa målningar ”trots arbetslösheten” och sålunda ”förbättra sina sinnen”. Vi utgår från att den senare tolkningen är den riktiga. Men då tvingas vi i MacDonald se en präst av den salongliberala protestantiska skolan som först med mäktig stämma talar om fattigdomen och ”samvetets religion” och sedan uppmanar sin världsliga flock att inte ge efter för förtvivlan utan fortsätta sitt forna levnadsmönster. Låt den som vill – efter detta! – tro att materialismen är vulgaritet och att MacDonald är en social poet, som försmäktar av längtan efter en Shakespeare. Vi för vår del tror att om det i den fysiska världen finns en absolut nollpunkt som motsvarar den största tänkbara kylan, så finns det också i den andliga världen en grad av absolut vulgaritet, som motsvarar MacDonalds mentala temperatur.

Sidney och Beatrice Webb representerar en annan variant av fabianismen. De är vana vid tålmodigt och mödosamt litterärt arbete, vet värdet av fakta och siffror, och denna omständighet sätter vissa gränser för deras diffusa tänkande. De är inte mindre tråkiga än MacDonald, men de kan vara mer instruktiva när de inte försöker att överskrida de gränser som fakta sätter för undersökningen. På generaliseringens område är de knappast överlägsna MacDonald. Vid Labourpartiets kongress 1923 förklarade Sidney Webb att den engelska socialismens grundläggare inte var Karl Marx utan Robert Owen, ty han predikade inte klasskampen utan den hävdvunna doktrinen om mänsklighetens broderskap. Sidney Webb betraktar fortfarande John Mill¹ som den politiska ekonomins klassiker och lär i enlighet med detta ut att kampen inte borde föras mellan arbete och kapital utan mellan nationens överväldigande majoritet och räntornas expropriatörer. Detta borde vara tillräckligt för att ange den teoretiska nivån hos Labourpartiets främsta ekonomer! Som vi alla vet utvecklas inte den historiska processen i enlighet med Webbs önskan, inte ens i England. Fackföreningarna är lönearbetets organisationer mot kapitalet. På fackföreningarnas bas har Labourpartiet vuxit fram, vilket till och med gjort Sidney Webb till minister i kabinettet. Webb fullföljde sitt program såtillvida att han inte gick ut i krig emot mervärdets expropriatörer. Men han gick inte heller ut i krig mot räntans expropriatörer.

1923 gav paret Webbs ut en bok: *Den kapitalistiska civilisationens förfall (The Decay of Capitalist Civilization)*, som baserades på en delvis föråldrad, delvis renoverad parafras av Kautskys gamla kommentarer till Erfurtprogrammet.² Men fabianismens politiska tendens avslöjas i all sin hopplöshet än en gång i *Den kapitalistiska civilisationens förfall*, denna gång halvt medvetet. Det är ingen tvekan (för vem?), säger paret Webbs, att det kapitalistiska systemet kommer att förändras. Frågan gäller helt enkelt hur det skall förändras. ”Det kan genom en hänsynsfull anpassning gradvis och fredligt förändras till en ny form.” Men detta kräver ett visst element: en god vilja på båda sidor. ”Tyvärr”, säger de respekterade författarna, ”kan många som instämmer i detta förslag för en oundviklig förändring, inte inse vad de sociala institutioner som denna lag gäller för är. För dem är basen för all tänkbar civilisation den privata egendomen i en sådan utsträckning att den hör samman med den mänskliga naturen, så att så länge människor förblir människor är det lika omöjligt med förfall eller nedgång som att jorden skulle sluta rotera kring sin axel. Men de missförstår frågan.” Hur olyckligt har inte omständigheterna samverkat för att gäcka oss! Hela frågan kunde lösas till allmän belåtenhet genom att man använde ”den planmässiga anpassningens” metod, om arbetarna och kapitalisterna bara kunde komma överens om metoden för denna fulländning.

1 **Owen** var en framstående engelsk manufakturist och lärare i början av 1800-talet. Kritiserade äktenskapet, den privata egendomen och religionen. Föreslog en idealistisk socialism som baserades på små kooperativa församlingar. **John Stuart Mill**, engelsk empirisk filosof, logiker och ekonom under 1800-talet. Hans *Political Economy* publicerad 1848, var en liberalistisk analys av de kapitalistiska förhållandena.

2 **Erfurtprogrammet** antogs i Erfurt 1891 av den tyska socialdemokratins kongress och det ersatte det ursprungliga Gothaprogrammet som antagits 1875. **Karl Kautsky** (1854-1938) betraktades som en framstående marxistisk teoretiker fram till Första världskriget, då han övergav internationalismen. Han gick senare mot den ryska revolutionen. Han var en av medförfattarna till Erfurtprogrammet.

Men eftersom man "hittills" inte har lyckats uppnå ett sådant samförstånd, röstar kapitalisterna på de konservativa. Vad borde vår slutsats bli? Här misslyckas våra stackars fabianer totalt, och *Den kapitalistiska civilisationens förfall* antar formen av fabianismens beklagansvärda förfall. "Före det Stora Kriget (Världskriget) tycktes det finnas ett visst mått av samförstånd", berättar boken, "om att den sociala ordningen gradvis måste förändras i riktning mot större jämlikhet" etc. Av vem erkändes detta? Dessa människor tror att deras lilla fabianska mullvadshög är universum.

Vi trodde, kanhända felaktigt (!) att denna karakteristiska brittiska (?) eftergivenhet från den lilla härskande klassens sida gentemot de krav som restes av de som hade funnit sig uteslutna från både njutning och kontroll, skulle fortsätta och utsträckas, beredvilligt eller motvilligt, ännu vidare, från den politiska till den industriella sfären. Och även om framstegen var små, skulle det åtminstone inte finnas någon reaktion. Men efter kriget förändrades allting: arbetarnas levnadsvillkor försämrades, vi står inför hotet av överhusets återupprättade vetorätt, med den egendomliga tanken att motstå fortsatta "eftergifter till arbetaren". [s 176.]

Vad skall vi dra för slutsats av allt detta? Det var i sitt hopplösa sökande efter en sådan slutsats som Webbs skrev sin lilla bok. Dess slutmening låter så här: "I ett försök, måhända fåfängt, att få parterna att förstå sina problem och varandra bättre – med hoppet att det inte alltid är oundvikligt att Naturen förhårdnar hjärtat hos dem hon tänker förstöra – erbjuder vi denna lilla bok" (sid 177).

Är det inte underbart: en "liten bok" erbjuds som ett medel för att försona proletariatet med bourgeoisin. Låt oss rekapitulera förloppet: före kriget "tycktes" det vara allmänt erkänt att det nuvarande systemet måste ersättas med ett bättre, men det fanns ingen allmän överenskommelse om karaktären hos denna förändring: kapitalisterna höll på privat egendom, arbetarna var emot privat egendom. Efter kriget blev den objektiva situationen värre, och den politiska motsättningen förvärrades än mer. Därför skriver paret Webbs en liten bok för att få båda sidor mer benägna för en försoning. Men det medges att detta hopp är "måhända fåfängt". Ja det är möjligt, mycket möjligt. Det hedervärda paret Webbs som är så starkt genomsyrat av tron på den intellektuella övertygelsens kraft borde – så tycks det oss – i de "gradvisa förändringarnas" intresse inrikta sig på en lättare uppgift, åtminstone till en början. Nämligen, att övertala ett fåtal högt uppsatta kristna skurkar att avsäga sig sitt monopol på opiumhandeln och förgiftningen av miljoner människor i Orienten.

Ah, hur ynkelig, futtig, svagsint, hur usel i sin intellektuella ynkedom är inte denna fabianism!

Det är en helt omöjlig uppgift att försöka nämna alla de filosofiska varianter som finns inom fabianismen, ty hos denna grupp råder "åsiktsfrihet" till den grad att varje ledare har sin egen personliga filosofi, som dock till sist består av samma reaktionära element av konservatism, liberalism, och protestantism som varje annan sådan kombination. För inte så länge sedan blev vi mycket förundrade då vi fick veta att en så fyndig – det trodde vi – och kritisk författare som George Bernhard Shaw¹ hade meddelat oss att Marx hade överträffats av (H. G.) Wells stora historiska verk.² Detta avslöjande, en total överraskning för hela mänskligheten, kan kanske förklaras av det faktum att fabianerna i teorins perspektiv, utgör ett absolut slutet mikrokosmos av djupt provinsiala naturer trots att de lever i London. Deras filosofiska spekulationer är uppenbarligen onyttiga både för konservativa och liberaler. De är av ännu mindre nytta för arbetarklassen, ty de ger den ingenting och de förklarar ingenting. Deras produkter tjänar i sista hand endast till att klargöra för fabianerna själva existensberättigandet hos fabianismen. Tillsammans med teologisk litteratur tycks dessa verk

1 **George Bernard Shaw** (1859-1950) var pjäsförfattare och socialist och en av den fabianska rörelsens grundare.

2 Jag måste tyvärr säga att jag, innan jag läste Shaws brev, inte hade hört talas om att Wells' *Outline of History* ens existerade. Jag gjorde senare dess bekantskap. Samvetet förbjuder mig att säga att jag avslutade läsningen, ty en genomläsning av två, tre kapitel var tillräcklig för att få mig att sluta ödsla bort tiden. Tänk er en absolut brist på metodik, på historiskt perspektiv, på förståelse för det ömsesidiga beroendet mellan det samhälleliga livets olika faser; på det hela taget, utan någon som helst vetenskaplig disciplin. Och tänk er sedan denne 'historiker' med detta bagage och en söndagsvandrares obekymrade uppsyn planlöst och på måfå vandra genom några tusen års historia, och där har ni Wells' bok, som skulle ersätta den marxistiska skolan. - Trotskijs anmärkning.

vara den onyttigaste eller i varje fall den tråkigaste form av intellektuellt skapande.

För närvarande är det vanligt inom vissa områden i England att tala med förakt om den ”viktorianska erans” män, dvs. om de framstående gestalter som levde under drottning Victorias tid. Allting har förändrats sedan dess i England, men Fabiantypen har kanske bevarats ännu mer intakt. Denna banala, optimistiska viktorianska epok, då det troddes att morgondagen skulle bli något bättre än idag och att övermorgon skulle bli bättre än i morgon, har fått sitt mest fulländade uttryck i paret Webbs, Snowden, MacDonald och andra fabianer. De kan därför betraktas som en oförarglig och onyttig kvarleva från en epok som redan definitivt och oåterkalleligt har gått i graven. Vi kan utan överdrift säga att Fabiansällskapet, grundat 1884, med avsikt att ”väcka det sociala medvetandet” nu är den mest reaktionära grupp som finns i Storbritannien. Varken de konservativa klubbarna eller Oxfordsuniversitetet, varken det högre anglikanska prästerskapet eller de andra kyrkliga institutionerna kan ens jämföras med fabianerna. Ty alla dessa institutioner tillhör fienden, och proletariats revolutionära rörelse kommer utan tvekan att slå sönder dess murar.

Men proletariatet tyglas av just sin egen ledande stab, dvs. av fabianpolitikerna och deras andliga avkomlingar. Dessa uppblåsta auktoriteter, pedanter, inbiliska och pösande ynkryggar förgiftar systematiskt arbetarrörelsen, fördunklar proletariatets medvetande, paralyserar dess vilja. Det är endast tack vare dem som toryismen, liberalismen, kyrkan, monarkin, aristokratin, bourgeoisin fortsätter att existera och till och med känna sig säkra i sadeln. Fabianerna, Independenterna, fackföreningarnas konservativa byråkrati är nu den mest kontrarevolutionära kraften i Storbritannien och kanske i hela världssituationens nuvarande stadium. Utdrivandet av fabianerna kommer att innebära en frigörelse av det engelska proletariatets revolutionära energi, socialismens erövring av reaktionens brittiska fästning, befrielsen av Indien och Egypten, och en mäktig stimulans till de framväxande rörelserna i Orienten.

Genom att avhålla sig från våld tror fabianerna enbart på ”idéernas” makt. Den kärna av sanning som ligger innesluten i denna nedriga, hycklande filosofi är enbart det faktum att inget system enbart kan upprätthållas med våld. Och detta gäller också det brittiska imperialistiska systemet. I ett land där den överväldigande majoriteten av befolkningen består av proletärer, skulle den härskande konservativa-liberala imperialistklicken inte kunna sitta kvar en enda dag om de våldsinstrument denna klick håller i sina händer inte förstärktes, kompletterades och skyddades av pseudosocialistiska ideal, som förvirrar och splittrar proletariatet.

1700-talets franska ”upplysare”¹ betraktade katolicismen, klerikalismen, prästerskapet, som sin störste fiende och såg det som nödvändigt att *ecraser l'infame* (krossa det skändliga), innan ett fortsatt framsteg var möjligt. De hade rätt såtillvida att det var prästerskapet – vidskepelsens organiserade system – inom det katolska andliga polissystemet, som stod i vägen för det borgerliga samhället, som hindrade vetenskapens, konstens, den politiska ideologins, ekonomins framväxt. Fabianismen, MacDonaldismen, pacifismen spelar nu exakt samma roll i förhållande till proletariatets historiska rörelse. Fabianismen är den brittiska och europeiska imperialismens – om inte hela världsbourgeoisins – främsta stöd. Vi måste visa fram för arbetarna det verkliga utseendet hos dessa självbelåtna pedanter, pratsamma eklektiker, sentimentala karriärister, bourgeoisins livréklädda fotmän. Genom att visa dem hur de verkligen är, misskrediterar vi dem för gott. Genom att misskreditera dem, utför vi en enorm historisk tjänst åt det historiska framsteget. Den dag det engelska proletariatet befriar sig från fabianismens andliga låghet kommer mänskligheten, särskilt i Europa, att öka i längd med åtminstone ett huvud.

1 ”Upplysarna” var en rörelse som uppstod i början av 1700-talet och vilken ville befria kulturen och vetenskapen från okunskap.

Kapitel 5. Frågan om revolutionärt våld

Vi har bekantat oss med MacDonalds syn på användandet av våld under revolutionen och har märkt att de är en omskrivning av herr Baldwins konservativa teori om gradvisa förändringar. Mer besynnerligt – om än något mer uppriktigt – är ”vänstermannen” Lansburys förkastande av våld. Han säger helt enkelt att han ”inte tror” på våld. Han ”tror inte” heller på den kapitalistiska armén eller väpnade uppror. Om han trodde på våld skulle han – säger han – inte rösta för den brittiska flottan utan ansluta sig till kommunisterna. Vilken modig man! Men det faktum att Lansbury, som inte tror på våld, verkligen tror på ett framtida liv gör det något tveksamt om han är helt konsekvent.

Med Lansburys tillåtelse har icke desto mindre vissa saker i världen genomförts med hjälp av våld. Oavsett om herr Lansbury tror på den brittiska flottan eller ej så känner hinduerna till att denna flotta existerar. I april 1919 beordrade general Dyer, utan föregående varning, beskjutning av ett obehäpnat hindumöte i Armistar, vilket ledde till att 450 personer dödades och 1500 skadades. Om vi inte beaktar de dödade kan vi med säkerhet säga att de skadade inte har råd att ”inte tro” på våld. Men också som troende kristen borde Lansbury vara tillräckligt kunnig för att förstå, att om det sluga hebreiska prästerskapet och den fege romerska konsuln Pontius Pilatus, en politisk föregångare till MacDonald, inte hade använt våld mot Jesus Kristus så skulle vi inte fått varken törnekronan, återuppståndelsen eller Kristi himmelfärd. Och inte ens herr Lansbury skulle fått möjlighet att födas som god kristen och bli en dålig socialist.

Att tvivla på våld är som att tvivla på gravitationen. Hela livet är uppbyggt på olika former av våld, på att en sorts våld gör motstånd mot en annan, och att avstå från att använda våld för befrielsens ändamål är samma sak som att stöda de förtryckande krafter som nu styr världen.

Men vi tror att sporadiska iakttagelser inte kommer att göra mycket nytta här. Frågan om våld och pacifisternas, de kristna socialisternas och andra skenheliga personers ”förkastande av våld” är så utbredd inom engelsk politik att det kräver en speciell, detaljerad genomgång, som är anpassad till en politisk förståelse av det brittiska Labourpartiets nuvarande ”ledare”. Vi ber därför våra läsare om ursäkt för att vi sänker oss till denna nivå.

Vad betyder det egentligen att avvisa allt användande av våld? Om låt oss säga en inbrottstjuv bryter sig in i herr Lansburys hus, då är vi rädda för att denne gudfruktiga herre (vi talar om husets herre) skulle använda våld eller ringa närmaste polis för att denne skulle använda våld. Även om herr Lansbury i sin fulla kristna barmhärtighet skulle tillåta tjuven att lämna huset fredligt – vilket vi ingalunda är säkra på – så vore det givetvis under den självklara förutsättningen att tjuven lämnade lägenheten omedelbart. Dessutom skulle den ärevördiga herren bara tillåta sig lyxen av en så kristen gest på grund av det faktum att hans egendomar beskyddas och övervakas av de brittiska egendoms-lagarna och deras många argusögon, vilket innebär att nattliga besök från tjuvar i allmänhet är undantag snarare än regel. Om Lansbury skulle försöka svara att ett intrång i ett respektabelt kristet hem är en våldshandling som kräver motstånd, så kommer vi att svara honom att en sådan ståndpunkt är att överge förkastande av våld i allmänhet, och därmed samma sak som att erkänna våld i princip och i praktiken. Och det kan med full rätt även tillämpas på klasskampen där vi återfinner dagliga intrång från tjuven/kapitalisten i proletariats liv och expropriering av mervärde, vilket fullständigt rättfärdigar att man gör motstånd. Kanske Lansbury kan svara att han inte menar all form av tvång när han använder ordet ”våld” (ty vårt utmärkta samhällsliv klarar sig inte utan vissa sådana former) utan bara brott mot det Sjätte budordet med dess befallning: ”Du skall icke dräpa.”

För att försvara en sådan syn på frågan kan man anföra en hel massa högtravande fraser angående människolivets okränkbarhet, varvid vi skulle bli tvungna att använda det språk som finns i evangelienas liknelser, vilket är mer begripligt för den brittiska socialismens ledare. Vi skulle fråga herr Lansbury hur han skulle agera om han såg en mördare som överföll små barn med en klubba, och det inte fanns något annat sätt att rädda dem än att omedelbart rikta ett välriktat revolverskott mot

mördaren. Om vår förmodade meddebattör inte föredrar att förfalla till fullkomligt tomma spetsfundigheter, så antar jag att han för att underlätta sin ställning kommer att svara att vårt exempel är en ytterlighet.

Men det svaret skulle bara än en gång vara detsamma som ett erkännande från Lansburys sida att han under dessa omständigheter skulle överlämna sin rätt att använda mord till polisen, den speciella våldsorganisation som i de flesta fall låter honom slippa att använda sin revolver och till och med behöva överväga dess praktiska mål.

Men låt oss nu fråga om exemplen där beväpnade strejkbrytare misshandlar eller dödar de strejkande. Sådana fall är vardagsmat i USA och är inte ovanliga heller i andra länder. Arbetarna kan inte lita på att polisen utövar deras rätt att göra motstånd mot strejkbrytarna, eftersom polisen i alla länder försvarar strejkbrytarnas rätt att misshandla de strejkande och slå ihjäl dem. Det är välkänt att lagen om människolivets okränkbarhet inte gäller strejkande. Vår fråga är: har de strejkande rätt att använda käppar, stenar, revolverar, bomber mot fascisterna,¹ Ku Klux Klan-banden och andra av kapitalets köpta ligister? Vi skulle vilja ha ett klart och rakt svar på denna fråga utan undvikande skenheligt broderande.

Om Lansbury skulle säga att socialismen har till uppgift att ge folkmassorna en sådan fostran att fascisterna hindrades från att bli fascister och skurkarna förhindrades att bli skurkar, så vore det rent hyckleri. Det faktum att socialismens mål är att avskaffa allt våld, först dess grövre och blodigare former och senare andra mindre uppenbara former – det bestrider vi inte. Men vi talar inte om det kommande kommunistiska samhällets uppförande och moral, utan om konkreta sätt och medel för att bekämpa det kapitalistiska våldet.

När fascisterna bryter upp strejker, ockuperar tidningsredaktioner och stjälar deras pengar, misshandlar eller slår ihjäl arbetarnas parlamentsrepresentanter, medan polisen bildar en skyddande avspärrningskedja runt mördarna, under dessa omständigheter kan bara den mest föraktliga hycklare råda arbetarna att inte slå tillbaka genom att insistera på att det inte finns plats för våld i det kommunistiska samhället. I varje enskilt fall måste man givetvis utifrån rådande omständigheter besluta *hur* man ska besvara fiendens våld och *i vilken omfattning* man ska göra motstånd. Men det är en fråga om praktisk taktik som inte har något att göra med att erkänna eller förkasta våld i allmänhet.

Vilken är våldets verkliga natur? Var börjar det? När är det tillåtet och praktiskt för massornas gemensamma handlingar att övergå till våld? Vi betvivlar starkt att varken Lansbury eller någon annan pacifist kan besvara denna fråga annat än genom att bara hänvisa till brottsbalken, som klart anger vad man får och inte får göra. Klasskampen är en ständig ström av öppet och dolt våld som – i en eller annan mån – ”regleras” av staten, som i sin tur är den mäktigaste motståndarens, det vill säga den härskande klassens, organiserade våldsapparat.

Är strejker en sorts våld? Det fanns en tid när strejker var förbjudna och varje strejk så gott som oundvikligen innebar fysiska sammandrabbningar. Som ett resultat av att strejkrörelsen växte, med andra ord som ett resultat av att massorna använde våld mot lagarna – eller rättare sagt som ett resultat av massornas ständiga slag mot lagarnas våld – blev strejker senare lagligförklarade. Innebär det att Lansbury anser att det enda tillåtna kampinstrumentet är fredliga, ”lagliga” strejker, alltså sådana strejker som borgarklassen tillåter? Om inte arbetarna hade börjat med strejker i början av 1800-talet så hade inte den engelska borgarklassen legaliserat dem 1824. Om vi godtar strejker, som är en sorts tillämpning av våld eller makt, så måste vi godta alla konsekvenser av dem, inklusive att

¹ Vid den tid då Trotskij skrev denna bok (1925) hade fascismen bara suttit vid makten i Italien under några få år, och det var svårt att skilja en del av dess särdrag och andra mindre viktiga drag som var sekundära eller rent nationella. När fascismen senare började få ett masstöd i Tyskland var det lättare att se dess grundläggande kännetecken. I sin *Kampen mot nazismen i Tyskland* började Trotskij använda ordet ”fascism” på ett mycket mer exakt sätt än vad han gjorde 1925.

försvara strejkerna mot strejkbrytare med hjälp av praktiska motåtgärder.

Vidare, om strejker av arbetare mot kapitalisterna eller enskilda grupper av kapitalister är önskvärda, kommer då Lansbury att vägra att erkänna att det kan behövas en generalstrejk från arbetarna mot en fascistisk regering som förtrycker fackföreningarna, krossar deras press och skickar in provokatörer och mördare bland arbetarnas led?

Vi måste givetvis återigen påpeka att generalstrejker inte kan användas i varje ögonblick, utan bara under vissa konkreta förhållanden. Men det är också en fråga om praktisk strategi, inte allmänna ”moraliska” överväganden. Vad generalstrejken beträffar, ett av kampens mest avgörande verktyg, så måste det vara svårt för Lansbury och hans anhängare att tänka ut ett annat verktyg som proletariatet skulle kunna använda för att uppnå ett så betydande mål. Lansbury kommer säkert inte att falla så lågt att han rekommenderar arbetarna att vänta tills – låt oss säga – de italienska fascisterna, som för övrigt till största delen är gudfruktiga katoliker, har fyllts av en anda av broderlig kärlek. Och om vi medger att proletariatet inte bara har rätt utan är skyldiga att ta till en generalstrejk mot den fascistiska regimen, så måste vi också dra de nödvändiga slutsatserna av detta medgivande.

Om inte generalstrejken bara är en uppvisning, så är den en utomordentlig omvälvning av samhället, och kräver i alla fall att den revolutionära klassen uppvisar styrka. Man kan bara genomföra en generalstrejk när arbetarklassen och i synnerhet dess förtrupp är beredd att fullfölja kampen till det bittra slutet. Men fascismen är naturligtvis inte heller hågad att ge sig för fredliga strejkmanifestationer. I händelse av en verklig omedelbar fara kommer fascisterna att sätta alla sina krafter i rörelse, och ta till provokationer, mord och mordbrand i oerhörd skala. Vi frågar då: är det tillåtet för generalstrejkens ledare att skapa små grupper för att försvara de strejkande mot våld, för att avväpna och skingra fascistbanden? Och eftersom ingen åtminstone så vitt vi minns har lyckats avväpna grymma fiender med hjälp av psalmer, så är det uppenbart att man måste utrusta de revolutionära avdelningarna med revolverar och handgranater tills de kan komma i besittning av gevär, maskingevär och kanoner. Eller kanske det är här som det otillåtna våldet börjar?

Men om vi driver detta argument så kommer vi definitivt att hamna i barnsliga och skamliga mot-sägelser. En generalstrejk som inte försvarar sig mot våld och ödeläggelse är en uppvisning i feghet och är dömd till undergång. Bara en galning eller förrädare skulle kalla till strid under sådana villkor. Genom själva logiken i förhållanden som inte beror på Lansbury skulle en ”obeväpnad” strejkkamp leda till väpnade konflikter. Det är ofta fallet i ekonomiska strejker, och under en revolutionär politisk strejk är det helt oundvikligt när strejken har som mål att störta den existerande samhällsordningen. Den som förkastar våld borde förkasta kamp helt och hållet, det vill säga borde tillhöra försvararna av de härskande klassernas segrande våld.

Men inte nog med det. Målet för vårt hypotetiska generalstrejk är att störta fascistregeringen. Detta mål går bara att uppnå genom att övermanna regimen med hjälp av väpnade styrkor. Även här är två utvecklingar möjliga: total militär seger över reaktionens styrkor eller vinna över dessa styrkor till revolutionens sida. Ingen av dessa två metoder kan tillämpas ensam, i ren form. Ett revolutionärt uppror hemför segern om det lyckas besegra reaktionens hårdaste, mest bestämda och mest tillförlitliga trupper och vinner över systemets övriga väpnade styrkor till sin sida. Detta är i sin tur bara möjligt under förutsättning att regeringens vacklande trupper blir övertygade om att arbetarmassorna inte bara visar sitt missnöje utan den här gången är fast beslutsamma att till varje pris störta regeringen, och inte kommer att rygga för ens de mest oförsonliga konfliktformer. De tveksamma militära styrkorna kan bara vinnas över på folkets sida genom att inskräpa detta faktum i dem. Ju mer förhållande, vacklande och undfallande politik generalstrejkens ledare för, ju mindre vacklan kommer det att finnas bland trupperna, ju fastare kommer de att stöda den existerande makten, ju större chans kommer den senare att ha att segra under krisen, och därefter släppa lös en blodig hämnd mot arbetarklassens ledning.

När arbetarklassen för att säkra sin frigörelse med andra ord tvingas ta till en politisk generalstrejk, så måste den först klart inse att strejken oundvikligen kommer att ge upphov till enstaka såväl som allmänna, väpnade och halvt väpnade konflikter. Den måste också bestämt inse att strejken genast kommer att besegras om den inte lyckas göra tillräckligt motstånd mot strejkbrytare, provokatörer, fascister, etc. Den måste redan på förhand inse att regeringen, vars existens ifrågasätts, förr eller senare oundvikligen kommer att kalla ut sina väpnade styrkor på gatorna, och att det existerande systemets öde, och följaktligen också proletariats öde, kommer att bero på sammanstötningarna mellan de revolutionära massorna och dessa väpnade styrkor. Arbetarna måste först använda alla metoder för att vinna över soldaterna på folkets sida med hjälp av förberedande agitation, men arbetarklassen måste också förutse att regeringen alltid kommer att ha kvar ett tillräckligt antal tillförlitliga eller halvt tillförlitliga soldater som de kan kalla in för att slå ner upproret. Och följaktligen kommer frågan till sist att avgöras genom väpnade sammanstötningar, och man måste förbereda sig för dessa med en genomgripande preliminär plan, och de måste genomföras med fullkomlig revolutionär beslutsamhet.

Endast den yttersta djärvhet under den revolutionära kampen kan slå vapnen ur händerna på reaktionen, förkorta inbördeskriget och minska antalet offer. Den som inte är beredd att gå så långt bör inte ta upp vapnen alls. Den som inte är beredd att ta upp vapen bör inte inleda en generalstrejk. Den som förkastar generalstrejken bör inte överväga något verkligt motstånd överhuvudtaget. Det enda som skulle återstå vore att skola arbetarna till fullständig underkastelse, och det vore ett överflödigt arbete eftersom det redan genomförs av de officiella skolorna, regeringspartiet, präster från alla kyrkor och... de socialister som predikar det olämpliga i våld.

Men här har vi en intressant punkt: precis som filosofiska idealister i verkliga livet äter bröd, kött och överhuvudtaget enkla materiella ting, och glömmer det faktum att de har odödliga själar och gör allt för att undvika att bli överkörda av bilar, så åberopar dessa pacifister, dessa kraftlösa motståndare till våld, dessa moraliska "idealister", politiskt våld när det behövs och de använder det direkt eller indirekt varje gång de finner det i överensstämmelse med sina intressen. Eftersom herr Lansbury tydligen inte saknar temperament händer detta honom oftare än andra. Under debatten i parlamentet angående frågan om arbetslösa (underhusets sammanträde 9 mars 1925) förkunnade Lansbury att lagen om arbetslöshetsförsäkring i sin nuvarande form infördes 1920 "inte så mycket för att garantera arbetarnas och deras familjers liv som – för att använda lord Derbys ord – för att förhindra en revolution." "1920", fortsatte Lansbury, "tog man med alla arbetare som tjänstgjorde i armén bland de försäkrade, eftersom regeringen vid den tiden inte var säker på att dessa arbetare inte skulle vända sina gevär i en riktning som regeringen inte alls tyckte om." (*Times*, 10 mars 1925.) Efter dessa ord rapporterar protokollen från parlamentet "applåder från oppositionens bänkar", det vill säga från Labourpartiet, och "Åhå"-rop från regeringens bänkar.

Lansbury tror inte på revolutionärt våld, men medger – i lord Derbys efterföljd – icke desto mindre att oron för revolutionärt våld gav upphov till lagen om en försäkring för arbetslösa. Lansbury går mot alla ansträngningar att avskaffa denna lag: han tycker alltså att den lag som uppstått ur rädslan för revolutionärt våld har ett visst värde för arbetarklassen. Men detta bevisar på ett närmast matematiskt sätt användbarheten av revolutionärt våld, ty om Lansbury så tillåter så skulle det inte finnas någon rädsla för revolutionärt våld om det inte fanns något sådant som våld. Om det inte fanns någon verklig möjlighet (och behov) av att under vissa omständigheter vända sina gevär mot regeringen så skulle regeringen aldrig ha anledning att frukta en sådan möjlighet. Följaktligen är Lansburys så kallade tvivel på våld rent tokeri. I själva verket använder han våld dagligen, åtminstone i form av argument. Och dessutom använder han faktiskt i praktiken de framsteg som vunnits med hjälp av revolutionärt våld under de senaste decennierna och seklerna. Han vägrar bara att lägga ihop två och två. Han förkastar revolutionärt våld för att gripa makten, det vill säga för att fullständigt befria proletariats, men han står på väldigt god fot med våld och använder det under kampen så länge det inte överskrider det borgerliga samhällets gränser. Herr Lansbury tror på våld i

minut men inte i parti. Han ser ut som en vegetarian som förlikar sig med att sätta i sig kött från ankor och kaniner men med skenhelig avsky avvisar slakt av stor boskap.

Men vi förutspår att herr Lansbury eller någon av hans mer diplomatiska och hycklande anhängare, kommer att svara oss: ja, mot den fascistiska regimen, i själva verket alla tyranniska regeringar, kan vi när det kommer till kritan inte förneka att det i viss mån så att säga kan användas våld. Men i ett demokratiskt system passar det inte alls med våld. Vi för vår del skulle genast protokollföra detta uttalande som ett sätt att i princip ge upp sin position, ty vi talade inte om under vilka omständigheter det var tillåtet eller önskvärt med våld, utan om våld var tillåtet i allmänhet, utifrån en något abstrakt humanitär-kristen socialistisk ståndpunkt.

När vi får veta att revolutionärt våld bara är otillåtet i en politisk demokrati, så förflyttas hela frågan genast till ett annat plan. Men det betyder inte att de demokratiska motståndarna mot våld är mer djupsinniga och mer intelligent kristna eller mänskliga. Det är lätt att visa att så är fallet.

Stämmer det att frågan om det tillrådliga och tillåtliga i revolutionärt våld kan avgöras på grundval av att det borgerliga styret till sin *form* är mer eller mindre demokratiskt? Alla historiska erfarenheter antyder ett nekande svar på denna fråga. Kampen mellan de revolutionära och de försonliga, legalistiska och reformistiska strömningarna inom arbetarrörelsen började långt innan det upprättades republiker eller infördes allmän rösträtt. Vid tiden för chartismen och ända till 1868 var Englands arbetare helt berövade rösträtt, detta grundläggande vapen för en "fredlig" utveckling. Men det fanns redan då en spricka i den chartistiska rörelsen mellan förespråkare för fysiskt våld med massorna bakom sig, och förespråkare för moralisk kraft, huvudsakligen bestående av småborgerliga intellektuella och arbetararistokratin.

I Tyskland under Hohenzollern var parlamentet helt maktlöst, men det fördes en kamp inom socialdemokratien mellan förespråkare för parlamentariska reformer och förkunnare av en revolutionär generalstrejk.¹ Till och med i det tsaristiska Ryssland övergav mensjevnikerna revolutionära metoder under 3 juniregimen, under parollen "kamp för legalitet".²

Att tala om den borgerliga republiken eller allmän rösträtt som en grundläggande reformistisk och laglig metod är således bara tecken på teoretisk okunnighet, kort minne eller helt enkelt hyckleri. I själva verket innebär den legalistisk reformismen att man underkastar slavarna under slavägarnas institutioner och lagar. Huruvida dessa institutioner omfattar allmän rösträtt eller inte, eller om de leds av en kung eller en president, är av sekundär betydelse även för en opportunist. Opportunister knäböjer alltid framför den borgerliga statens avgudabild och går med på att bara främja sina "ideal" genom den åsneport som borgarklassen har byggt åt dem. Och dessa portar är byggda på ett sådant sätt att det inte går att komma igenom dem.

Vad är politisk demokrati och var börjar den? Var, i vilka länder, har med andra ord det skede nåtts då det inte är tillåtet med våld? Kan vi till exempel kalla en stat demokratisk om den har en monarki och ett aristokratiskt överhus? Man kan måhända svara att det engelska underhuset är tillräckligt starkt för att, om det skulle finna det nödvändigt, avskaffa kungamakten och överhuset, och att arbetarklassen har tillgång till fredliga medel för att uppnå ett demokratiskt system i sitt land. Låt oss för ett ögonblick gå med på detta. Hur står det då till med underhuset? Kan denna institution

1 **Hohenzollern** var namnet på den härskande familjen i Preussen och efter 1870 hela Tyskland. Den hade nära band till den brittiska kungafamiljen. Dynastin föll efter novemberrevolutionen i Tyskland 1918.

Det tyska socialdemokratiska partiet bildades 1870 genom en sammanslagning mellan Marx' anhängare och anhängarna till den tyska socialisten Ferdinand Lassalle. I augusti 1914 blev det tyska partiet det första att stöda sin regering i Första världskriget, och bröt på så sätt mot alla socialistiska principer.

2 **3 juniregimen** i Ryssland började 3 juni 1907, när den tsaristiska premiärministern Peter Stolypin (1862-1911) inledde en rad reformer, efter ett "pacificerings"-program där tusentals blev avrättade.

De ryska mensjevnikerna var moderata socialister som sade sig vara trogna Karl Marx men ansåg att arbetarklassen måste gå samman med den liberala borgarklassen för att störta tsarismen och inrätta en demokratisk borgerlig republik.

verkligen kallas demokratisk, ens ur formell synvinkel?

Inte alls. Viktiga delar av befolkningen är faktiskt berövade rösträtt. Kvinnor kan rösta först efter 30 och män först efter 21. Arbetarklassen börjar arbeta tidigt i livet, och utifrån deras synvinkel är det ett grundläggande demokratiskt krav att sänka åldersgränserna. Och som kronan på verket är de engelska valdistriktens gränser dragna på ett så skandalöst orättvist sätt att det krävs dubbelt så många röster för en Labourdelegat som för en konservativ.

Genom att höja åldersgränsen utesluter faktiskt parlamentet aktiva ungdomar av båda könen, och lägger nationens öde i händerna på de äldre generationerna, som är tröttare på livet och snarare tittar ner i marken än mot framtiden. Det är syftet med de höga åldersgränserna. Valdistriktens förkastliga geometri ger dessutom en konservativ röst dubbelt så mycket tyngd som en arbetarröst. Således är det nuvarande engelska parlamentet en himmelskriande förvrängning av folkets vilja, till och med om vi skulle betrakta den ur borgerligt-demokratisk synvinkel.

Har arbetarklassen utifrån demokratins principer rätt att energiskt kräva av det nuvarande privilegierade och i grund och botten maktmissbrukande underhuset att det omedelbart inför ett verkligt demokratiskt valförfarande? Om parlamentet skulle svara nekande, vilket vi tror är oundvikligt, eftersom Baldwins regering nyligen till och med vägrade att ge samma åldersgräns för män som för kvinnor, skulle proletariatet då ha "rätt" att med hjälp av en generalstrejk tvinga det maktmissbrukande parlamentet att införa ett demokratiskt valsystem?

Även om vi dessutom skulle medge att underhuset – i sin nuvarande maktmissbrukande form eller någon annan mer demokratisk form – skulle besluta sig för att avskaffa kungamakten och överhuset – vilket det inte finns minsta hopp om – så skulle det ingalunda innebära att de reaktionära klasserna när de inser att de hamnat i minoritet i parlamentet ovillkorligt skulle underkasta sig dess beslut. Det var inte längesedan vi upplevde hur reaktionärerna i Ulster tog till öppet inbördeskrig under ledning av lord Carson¹ när de hade en annan uppfattning än det brittiska parlamentets i fråga om regeringssystemet på Irland, och hur de engelska konservativa öppet stödde rebellerna i Ulster. Men man kommer att säga oss att det var ett öppet uppror från de privilegierade klassernas sida mot det demokratiska parlamentet, och att detta myteri givetvis skulle slagits ner med hjälp av regeringsstyrkor. Vi skriver under på denna uppfattning men önskar också att man ska dra vissa praktiska slutsatser av den.

Om vi för ett ögonblick antar att det skulle bli Labourmajoritet i parlamentet efter nästa val, och att de med hjälp av lagliga metoder skulle påbjuda att godsägarnas mark skulle överlämnas utan kompensation till lantbrukare och kroniskt arbetslösa, att det skulle införas en hög skatt på kapital, och att kungen, överhuset och några andra opassande institutioner måste försvinna. Tveklöst skulle inte de besuttna klasserna ge sig utan kamp, i synnerhet när vi erinrar oss att de har hela polisapparaten, domstolarna och armén och flottan i sina händer. Vi har redan haft ett inbördeskrig i England där kungen fick stöd av en minoritet bland de ofrälse och en majoritet av lorderna mot majoriteten av de ofrälse och en minoritet av lorderna. Det var på 1640-talet. Bara en idiot – vi upprepar – bara en ynkelig idiot kan på allvar tro att det inte är tänkbart med en upprepning av den sortens inbördeskrig (på basis av nya klassförhållanden) på 1900-talet, på grund av att den kristna livsstilen, de mänskliga känslorna, demokratiska strömningarna och en massa andra fina saker har utvecklats så mycket under de tre senaste århundradena. Exemplet Ulster borde visa att de besuttna klasserna inte förspiller någon tid när parlamentet, deras eget parlament, tvingas begränsa deras privilegierade ställning det minsta.

Om man förbereder sig för att gripa makten så måste man också förbereda sig för konsekvenserna av de besuttna klassernas oundvikliga motstånd. Vi måste klart inse följande fakta: om en verklig

¹ **Edward Carson** (1854-1935) var medlem i parlamentet och fungerade som talesman för de irländska unionisterna. Han organiserade bildandet av en unionistisk paramilitära styrka i Ulster och undertecknandet av fördraget som gick mot Irlands självbestämmande.

arbetarregering skulle komma till makten i England, även med de mest demokratiska medel, så blir det oundvikligt med inbördeskrig. Arbetarregeringen skulle bli tvungen att slå ner de privilegierade klassernas motstånd. Det går inte att göra med hjälp av den gamla regeringsapparaten, den gamla polisen, de gamla domstolarna, den gamla milisen. En arbetarregering som skapats med hjälp av parlamentariska metoder skulle tvingas skapa nya egna revolutionära organ, och överhuvudtaget få sin styrka från fackföreningarna och andra arbetarorganisationer. Det skulle leda till en enorm ökning av arbetarmassornas aktivitet och självständiga aktioner. På grundval av den omedelbara kampen mot de utsugande klasserna skulle fackföreningarna smidas samman, inte bara inom de översta skikten utan också bland massorna, och de skulle finna det absolut nödvändigt att bilda lokala sammankomster av delegater, det vill säga arbetardeputerades sovjetter. En verklig arbetarregering, det vill säga en regering som är helt hängiven proletarietets intressen, skulle alltså bli tvungen att krossa den gamla regeringsapparaten som ett verktyg för de besuttna klasserna och ställa arbetarnas sovjetter mot den. Det innebär att arbetarregeringens trots sitt demokratiska ursprung – om det överhuvudtaget är möjligt – skulle tvingas ställa den revolutionära klassens styrka mot sin reaktionära motståndare.

Vi har redan visat att det nuvarande engelska parlamentet är en fruktansvärd förvrängning av den borgerliga demokratins principer, och att det knappast är möjligt för England att ens få en rättvis fördelning av valdistrikten eller avskaffa monarkin och överhuset utan att använda revolutionärt våld. Men låt oss för ett ögonblick anta att dessa krav gick att förverkliga på ett eller annat sätt. Skulle det innebära att vi skulle få ett verkligt demokratiskt parlament i London? Inte alls. Parlamentet i London är ett slavägarnas parlament. Även om det sägs representera 40 miljoner människor på ett perfekt formellt demokratiskt sätt, så stiftar det engelska parlamentet lagar för 300 miljoner människor i Indien och kontrollerar finansiella tillgångar som England har skaffat sig genom att härska över sina kolonier. Indiens befolkning har ingen del i den lagstiftning som avgör landets öde.

Den engelska demokratin liknar Atens demokrati i den meningen att den (i själva verket icke existerande) demokratiska jämlikheten bara gäller de ”friborna” och grundar sig på avsaknad av friheter i de ”lägre” nationerna. Det går ungefär nio koloniala slavar på varje invånare på de brittiska öarna. Även om vi skulle anse att revolutionärt våld inte har någon plats i en demokrati, så kan inte denna princip på något sätt gälla för folken i Indien, som inte gör uppror mot demokratin utan mot den tyranni som förtrycker dem. Eftersom det är fallet kan inte ens en engelsman, om han verkligen är demokratisk, anse att engelska lagar är bindande för Indien, Egypten etc. Och eftersom hela Englands sociala liv som kolonialmakt grundar sig på dessa lagar, så är det uppenbart att parlamentet i Westminster hela verksamhet, såsom varande samlingspunkt för en rovgirig kolonialmakt, i grunden är antidemokratisk. Utifrån en konsekvent demokratisk ståndpunkt måste vi slå fast: så länge hinduer, egyptier etc inte har fått fullständig självbestämmanderätt, det vill säga rätt att avskilja sig, så länge hinduer, egyptier etc inte skickar representanter till imperiets parlament med samma rättigheter som engelsmännen, så har hinduerna och egyptierna, precis som de engelska demokraterna, rätt att göra uppror mot den rovgiriga regeringen som skapats av ett parlament som företräder en obetydlig minoritet av det engelska imperiets befolkning. Så står det till i England om vi närmar oss frågan om att använda våld utifrån rent demokratiska kriterier och faktiskt tillämpar dem konsekvent.

De engelska reformisternas förnekande av de förtryckta massornas rätt att använda våld är ett skamligt förnekande av demokratin, ett föraktligt stöd till en liten minoritets imperialistiska diktatur över hundratals miljoner förslavade människor. Innan herr MacDonald börjar lära kommunister demokratin helighet och kritisera sovjetmakten borde han sopa rent framför sin egen dörr.

Först närmade vi oss frågan om våld utifrån en ”humanistisk”, kristen prästs ståndpunkt och visade att de socialistiska pacifisterna i sitt sökande efter en utväg ur en ofrånkomlig motsättning faktiskt

tvingas överge sin uppfattning och medge att revolutionärt våld är tillåtet även sedan man passerat demokratins tröskel. Vi har vidare visat att det är lika svårt för de som förnekar våld att grunda sig på en demokratisk ståndpunkt som på en kristen ståndpunkt. Vi har med andra ord helt och hållet visat den socialistiska pacifismens ohållbara, lögnaktiga, skenheliga karaktär, bedömd utifrån sina egna ord.

Men det betyder ingalunda att vi är beredda att godta dessa ord. I våra ögon är inte de parlamentariska demokratiska principerna på något sätt det bästa exemplet på att lösa frågan om revolutionärt våld. Mänskligheten existerar inte för demokratins skull, utan demokratin är ett av hjälpmedlen under mänsklighetens utveckling. Så fort den borgerliga demokratin blir ett hinder bör den krossas. Övergången från kapitalism till socialism har inte sitt ursprung i formellt demokratiska principer som står över samhället, utan den uppstår ur de materiella villkoren för själva samhällets utveckling, ur produktivkrafternas tillväxt, ofrånkomliga både inhemska och internationella kapitalistiska motsättningar, ur den allt hårdare kampen mellan proletariatet och borgarklassen. En vetenskaplig analys av hela den historiska processen och vår generations politiska erfarenheter, inklusive det imperialistiska kriget, vittnar alla enhälligt om att vår civilisation hotas av stagnation och förfall. Bara proletariatet under ledning av sin revolutionära förtrupp och åtföljd av de arbetande och förtryckta massorna både i hemlandet och i kolonierna kan få till stånd övergången till socialismen.

Den främsta måttstocken för allt vårt arbete, för alla våra politiska beslut, är att gynna proletariatets revolutionära kamp för att gripa makten och omvandla samhället. Vi anser det vara reaktionär formalism att bedöma proletariatets rörelse utifrån demokratins abstrakta principer och lagparagrafer. Enligt vår uppfattning är det enda rätta sättet att bedöma demokratin utifrån proletariatets historiska intressen. Vi är inte intresserade av skalet utan av kärnan. Våra fabianska vänners tal om att det är otillåtet med "inskränkta klassintressen" är ren smörja. De låter frågan om proletariatets samhällsrevolution stå tillbaka för pedanternas formella regler. Med mänsklighetens solidaritet menar de en vidsynt kälkborgerlighet som motsvarar *småbourgeoisins inskränkta klasshorisont*.

Borgarklassen har ställt demokratins fasad mellan sin egendom och det revolutionära proletariatet. De socialistiska pedanterna säger till arbetarna: vi måste ta produktionsmedlen i besittning, men under tiden måste vi införa vissa öppningar och kanaler genom denna fasad med hjälp av lagliga metoder. Men varför ska vi inte riva ner fasaden? Åh nej, tänk inte på det! Varför inte? Därför att om vi skulle rädda samhället på det sättet så skulle vi störta det komplicerade tvångs- och illusoriska regeringssystem som borgarklassen har lärt oss att betrakta som en helig demokrati.

När motståndarna till våld har tvingats bort från sina första två ställningar, kanske de retirerar till sin tredje försvarslinje. De kan gå med på att kasta den kristna mysticismen och demokratiska metafysiken överbord, och försöker försvara den reformistiskt demokratiska, fredliga, parlamentariska metoden genom att överväga dess rent politiska ändamålsenlighet. Vissa av dem kan till exempel säga: Kristi lära tillhandahåller givetvis ingen metod för att undkomma den brittiska kapitalismens motsättningar. Likaledes är inte ens demokratin någon helig institution utan bara ett tillfälligt och användbart resultat av den historiska utvecklingen. Men varför ska inte arbetarklassen utnyttja det demokratiska parlamentet och alla dess metoder som en laglig apparat för att faktiskt gripa makten och för att omvandla samhället? Det är ju ett helt naturligt och med tanke på de nuvarande omständigheterna mer ekonomiskt sätt att få till stånd den socialistiska revolutionen.

Vi kommunister är ingalunda lagda åt att råda det engelska proletariatet att vända ryggen åt parlamentet. När ett antal engelska kommunister uppvisade en tendens i denna riktning stötte de tvärtom på motstånd från vår sida vid de internationella kongresserna.¹ Frågan är alltså inte huruvida det är värt besväret att överhuvudtaget använda den parlamentariska metoden, utan vilken plats parlamen-

1 Under förberedelserna till Kominterns andra världskongress 1920 skrev Lenin "*Vänsterismen*" - *kommunismens barnsjukdom*, och uppmanade de brittiska kommunisterna att utnyttja de möjligheter att delta i val som den parlamentariska demokratin gav dem.

tet har i samhällets utveckling, huruvida klassernas styrka finns i parlamentet eller utanför det, vilken form och var dessa krafter kommer att drabba samman, och om det är möjligt att använda parlamentet, som kapitalismen har skapat för att gynna sin egen tillväxt och skydd, som en hävstång för att störta kapitalismen.

För att svara på dessa frågor måste vi på ett åtminstone någorlunda exakt sätt försöka föreställa oss den framtida engelska politiska utvecklingen. Naturligtvis kan alla sådana försök att se in i framtiden bara vara hypotetiska och övergripande. Men utan sådana försök skulle vi vara tvungna att helt famla i mörkret.

Den nuvarande regeringen har en stabil parlamentsmajoritet. Det är därmed inte omöjligt att den kan behålla makten i 3 eller 4 år, även om det kan bli mycket kortare. Under denna tidsperiod kommer den konservativa regeringen, till att börja med i Baldwins "försonliga" tal, att uppdaga att den trots allt måste bevara alla de motsättningar och svagheter som fanns i efterkrigstidens England. När det gäller den mest hotande av alla dessa sjukdomar, den kroniska arbetslösheten, har det konservativa partiet inga illusioner. Det finns inget hopp om verkliga förbättringar för exporten. Konkurrensen från USA och Japan blir allt större, den tyska industrin är på väg att återhämta sig. Frankrike exporterar med hjälp av sin fallande valuta. Baldwin förkunnar att statsmän inte kan ge industrin någon lindring, utan att den måste hitta sin egen bot. Nya ansträngningar att återupprätta guldmyntfoten innebär nya uppoffringar från befolkningens, och följaktligen även industrins, sida, vilket medför ännu mer missnöje och oroligheter. Den engelska arbetarklassen radikaliserar snabbt.

Allt detta röjer vägen för att Labourpartiet kan komma till makten. Men vi har all anledning att frukta, eller snarare hoppas, att denna process inte bara kommer att medföra mycket missnöje med Baldwin utan också med MacDonald. Vi kan framförallt förvänta oss fler konflikter inom industrin och med dem ett allt större tryck från arbetarmassorna på sina representanter i parlamentet. Men inget av detta kan tilltala de ledare som applåderar Baldwins försonliga tal och uttrycker sin sorg över Curzons död. Parlamentsgruppens inre liv, och dess ställning i parlamentet, kommer således att bli allt svårare.

Å andra sidan kan det inte finnas något tvivel om att den kapitalistiska tigern snart kommer att sluta att spinna om gradvisa förändringar och istället kommer att visa sina klor. Kommer MacDonald under dessa omständigheter att lyckas behålla ledningen fram till de nya valen? Kan vi med andra ord redan nu, medan partiet befinner sig i opposition, förvänta oss en utveckling till vänster inom partiledningen? Denna fråga är givetvis inte avgörande och svaret på den kan bara vara en gissning. Vi kan och borde i alla fall förvänta oss en skärpning av relationerna mellan Labourpartiets höger och så kallade vänster och – vilket är mycket viktigare – ett stärkande av massornas revolutionära strömningar.

De besuttna klasserna börjar med allt större oro följa vad som händer inom arbetarklassens led och förbereder sig för valen långt i förväg. Under dessa villkor borde valkampanjen bli väldigt spänd. Det senaste valet bjöd på ett förfalskat dokument som kampanjledarna höjde som en symbol och cirkulerade i den borgerliga pressen och på alla möten, men det var bara ett halvhjärtat förebud om det kommande valet.

Tre saker kan bli resultatet av valen, försåvitt vi inte antar att det omedelbart kommer att leda till inbördeskrig (vilket allmänt sett inte alls är omöjligt): antingen kommer de konservativa återigen att få makten med en avsevärt minskad majoritet, eller så kommer inget av partierna att få absolut majoritet och vi får en upprepning av förra årets parlamentariska situation men under avsevärt sämre politiska förhållanden för den försonliga strömningen, eller så kan slutligen Labourpartiet få absolut majoritet.

Om de konservativa segrar igen så kommer arbetarna oundvikligen att bli ännu mer otåliga och ilska. Frågan om valsystemet med sin skeva fördelning av valdistrikten måste genast ställas i all

sin nakenhet. Kravet på ett nytt, mer demokratiskt parlament kommer att genljuda allt starkare. Under en tid kan detta i viss mån bromsa den interna kampen inom Labourpartiet men det kommer att skapa mer gynnsamma förhållanden för de revolutionära delarna.

Kommer de konservativa att göra fredliga eftergifter i denna fråga som kan röra själva deras existens? Det är knappast troligt. Om frågan om makten ställs på skarpen kommer de konservativa tvärtom att försöka splittra arbetarna genom att utnyttja Thomas och andra som honom i toppen och de fackföreningsmedlemmar i botten som vägrar ge politiska bidrag. Det är inte alls omöjligt att den konservativa regeringen till och med kan försöka få till stånd isolerade sammandrabbningar för att slå ned dem med våld, skrämma Labourpartiets ledare, de liberala brackorna, och på så sätt tvinga tillbaka rörelsen.

Kan denna plan lyckas? Det är inte heller omöjligt. Genom att leda Labourpartiet med slutna ögon, utan förmåga till överblick, utan någon förståelse av den sociala verkligheten, gör dessa ledare det lättare för de konservativa att slå mot rörelsen under nästa och högre skede. En sådan utveckling skulle innebära ett tillfälligt mer eller mindre allvarligt nederlag för arbetarklassen, men skulle naturligtvis inte ha något gemensamt med de parlamentariska metoder som de "försonliga" framställer det som. Tvärtom skulle ett sådant nederlag förbereda klasskampens återkomst i nästa skede, i mer beslutsamt revolutionära former och följaktligen under en ny ledning.

Om inget av partierna skulle få majoritet efter nästa val skulle parlamentet hamna i vanmakt. Efter de senaste erfarenheterna, och dessutom under de nya, bittrare relationerna mellan klasserna och partierna, är det knappast troligt med ett upprepande av koalitionen mellan Labour och liberalerna. Det förefaller mer troligt med en konservativ-liberal regering, men det skulle i huvudsak likna den variant med konservativ majoritet som diskuterades ovan. Och om man inte skulle lyckas nå någon uppgörelse så skulle den enda parlamentariska lösningen vara att förändra valsystemet. Frågan om valdistrikten, fyllnadsval, etc skulle bli en omedelbar tvistefråga mellan de två största partierna i deras kamp om makten. Skulle ett parlament som var delat mellan partier av vilka inget kan få makten kunna anta en ny vallag? Det är mer än tveksamt. Hursomhelst skulle det krävas ett enormt tryck underifrån. Parlamentets svaghet utan en trygg majoritet skulle vara ett gynnsamt tillfälle för ett sådant tryck. Men även här står vi inför revolutionära möjligheter.

Men denna tillfälliga situation har ingen betydelse för oss som sådan, ty det är uppenbart att den osäkra parlamentariska situationen förr eller senare måste ersättas av en förändring åt ena eller andra hållet, antingen en konservativ eller en Labourregering. Vi har redan diskuterat det förra fallet. Även det senare är ur vår synvinkel mycket intressant. Följaktligen står frågan så här: kan vi anta att Labourpartiet efter att ha säkrat en absolut parlamentarisk majoritet i valet, och efter att ha bildat regering, kommer att genomdriva en nationalisering av de viktigaste produktionsgrenarna med fredliga medel och utveckla det socialistiska uppbygget inom ramen för det nuvarande parlamentariska systemet, och med hjälp av dess metoder?

Låt oss för att inte göra frågan alltför komplicerad anta att MacDonalds liberalt försonliga gruppering kommer att behålla den officiella ledningen över partiet även under nästa val, med resultatet att arbetarnas seger kommer att leda till att det bildas en MacDonaldregering. Denna regering kommer givetvis inte att bli en ren upprepning av den förra MacDonaldregeringen: för det första därför att vi antar att den kommer att ha en egen majoritet bakom sig, och för det andra kommer relationerna mellan partierna oundvikligen att bli mer ansträngda under den förestående perioden, i synnerhet om Labourpartiet segrar. För tillfället tenderar de konservativa, som har en stabil majoritet, att behandla MacDonald, Thomas och company med en viss nedlåtande överlägsenhet. Men i och med att de konservativa är gjorda av hårdare material än pseudosocialisterna kommer de omedelbart att visa tänderna och klorna om de hamnar i minoritet. Det finns alltså inget tvivel om att de konservativa, ifall de inte på ett eller annat sätt – parlamentariskt eller på andra sätt – kan förhindra bildandet av en självständig Labourregering – vilket utifrån en fredlig utveckling av situationen kanske

skulle vara det bästa – att de konservativa om de hamnar i minoritet kommer att göra allt för att med hjälp av byråkraterna, domstolarna, de väpnade styrkorna, överhuset och adeln, sabotera Labour-regeringens alla åtgärder.

De konservativa och resterna av liberalerna kommer att ställas inför uppgiften att till varje pris kompromettera arbetarklassens första självständiga regering. Ty detta är en kamp på liv och död. Det handlar inte längre om den gamla kampen mellan liberalerna och de konservativa, skillnaderna mellan det som återstår av de besuttna klassernas ”familj”. Varje rimlig, verklig reform från Labour-regeringens sida på skatteområdet, ifråga om nationaliseringar, och en verklig demokratisering av administrationen skulle omedelbart mötas av ett utbrott av entusiasm från arbetarmassornas sida, och eftersom aptiten ökar när man äter skulle framgångsrika *måttfulla* reformer oundvikligen stimulera mer *radikala* reformer.

Med andra ord skulle de konservativa för varje extra dag ha allt mindre möjligheter att återkomma till makten. De skulle inte kunna undvika att bli fullt medvetna om att de inte bara stod inför ett vanligt regeringsbyte, utan inledningen av en socialistisk revolution med hjälp av parlamentariska metoder. De besuttna klasserna besitter avsevärda resurser för att hindra regeringen och genomföra juridiskt och administrativt sabotage, ty oavsett vem som har den parlamentariska majoriteten så är hela regeringsapparaten från topp till botten olösligt förbunden med borgarklassen. Den senare äger hela pressen, de viktigaste lokala regeringsorganen, universiteten, skolorna, kyrkorna, och överhuvudtaget ett oräkneligt antal klubbar och frivilligorganisationer. De har bankerna och hela landets kreditsystem i sina händer – transport- och handelsmaskineriet – vilket betyder att Londons, inklusive Labourregeringens, dagliga livsmedelstillförsel kommer att vara beroende av de stora kapitalistiska organisationerna. Det är självklart att hela detta enorma maskineri kommer att sättas i rörelse för att med våldsam energi blockera Labourregeringens verksamhet, skrämna den, splittra dess parlamentsmajoritet, kort sagt orsaka finansiell panik, störa livsmedelstillförseln, genomföra lockouter, terrorisera arbetarorganisationernas övre skikt och lamslå proletariatet. Bara en fullständig idiot kan undvika att inse att borgarklassen kommer att flytta himmel, jord och helvete om en arbetarregering verkligen skulle komma till makten.

Den engelska så kallade fascismen har hittills bara varit intressant som kuriositet, men den är ändå symptomatisk. Idag sitter de konservativa alltför stadigt i sadeln för att behöva fascisternas hjälp, men om förhållandena mellan partierna skulle hårdna, om arbetarmassorna skulle bli mer bestämda och aggressiva och om det skulle finnas framtidsutsikter av en seger för Labourpartiet, då skulle det oundvikligen ske en tillväxt av de fascistiska strömningarna inom det konservativa partiets högerflygel. I ett land som år för år har blivit allt fattigare blir små- och mellanbourgeoisin gradvis alltmer utblottad, och med en kronisk arbetslöshet kommer det inte att saknas element för att skapa fascistband.

När Labourpartiet vinner valet kommer därför de konservativa utan tvekan inte bara att ha den officiella regeringsapparaten bakom sig, utan också inofficiella fascistband. De kommer att börja med sina provokationer och blodsutgjutelse innan parlamentet ens har haft chansen att höra hur det första lagförslaget om att nationalisera kolgruvorna läses upp. Vad kan arbetarregeringen göra då? Antingen kapitulera skamligt eller göra motstånd. Ett sådant beslut är inte helt enkelt. Erfarenheterna från Irland har visat att man för att kunna göra motstånd måste ha en verklig materiell styrka och en stark regeringsapparat. Labourregeringen kommer inte att ha någondera. Polisen, domstolarna, armén, milisen kommer att stöda sabotörerna, fascisterna och de som stör ordningen. Man måste knäcka den byråkratiska apparaten och ersätta reaktionärerna med medlemmar ur Labourpartiet. Det finns inget annat sätt. Men det är helt uppenbart att så hårda åtgärder från regeringens sida, även om de är fullt ”lagliga”, avsevärt kommer att öka den förenade borgerliga reaktionens lagliga och olagliga opposition. Det är med andra ord vägen mot inbördeskrig.

Men kanske Labourpartiet när det väl kommer till makten kommer att närma sig sin uppgift så

försiktigt, så taktfullt, så genialt att borgarklassen inte – hur ska vi framställa det? - kommer att uppleva något behov att göra aktivt motstånd? Ett sådant antagande är naturligtvis skrattretande, men vi får inte glömma att just detta är den grundläggande förhoppning som MacDonald och hans vänner hyser. När ILP:s nuvarande så kallade ledare säger att Labourpartiet bara kommer att genomföra sådana reformer som ”vetenskapligt” har visat sig vara möjliga (vi känner till MacDonalds ”vetenskap”) så menar han att Labourregeringen frågande kommer att titta borgarklassen i ögonen innan den genomför några reformer. Om allt skulle bero på MacDonalds och hans ”vetenskapligt” grundade reformer så skulle saker och ting naturligtvis aldrig utvecklas till inbördeskrig, eftersom borgarklassen aldrig skulle ha någon anledning att ta till sådana aktioner. Om den andra MacDonaldregeringen skulle visa sig vara likadan som den första så skulle vi inte ha något skäl att ta upp frågan om att genomföra socialismen med hjälp av de parlamentariska metoderna, ty Citys planer har inget gemensamt med socialismens planer.

Men även om Labourregeringen skulle ha kvar sina nuvarande medlemmar så skulle det ske en del förändringar med dess politik. Det vore absurt att tro att det mäktiga arbetaruppsving som skulle föra MacDonald till makten skulle avklinga direkt efter denna bedrift. Nej, arbetarklassens krav skulle växa enormt eftersom den inte längre skulle känna att den var beroende av liberalernas röster. Oppositionen från de konservativa, överhuset, byråkratin och monarkin skulle fördubbla arbetarnas energi, otålighet och styrka. Den kapitalistiska pressens förtal och intriger skulle driva dem framåt. Till och med om deras egen regering visade en aldrig sviktande energi så skulle det under dessa omständigheter verka otillräckligt. Men att förvänta sig att MacDonald, Clynes¹ och Snowden skulle uppvisa revolutionär energi är lika sannolikt som att förvänta sig att ruttna foderbetor skulle lukta gott. MacDonalds regering kommer att kastas från sida till sida mellan massornas revolutionära framstöt och borgarklassens hårda motstånd, och kommer att stöta bort vissa element, misslyckas att tillfredsställa andra, förarga borgarklassen med sina halvmesyrer, fördubbla arbetarnas revolutionära missnöje, underblåsa inbördeskriget och på samma gång göra allt för att beröva det sitt nödvändiga proletära ledarskap.

Samtidigt är det oundvikligt att den revolutionära delen kommer att stärkas och bli mer framsynt. Beslutsamma och revolutionära delar av arbetarklassen kommer att hamna i ledningen. Beroende på föreningen av krafter utanför parlamentet kommer MacDonaldregeringen förr eller senare att antingen lämna plats för en konservativ regering med fascistiska och inte försonliga tendenser, eller en revolutionär regering som verkligen kan genomdriva saker. I båda fallen är det oundvikligt med ett nytt utbrott av inbördeskriget, en skarp sammandrabbning mellan klasserna längs hela linjen. Om de konservativa vinner kommer arbetarorganisationerna att krossas skoningslöst. Om proletariatet segrar kommer utsugarnas motstånd att knäckas med hjälp av revolutionärt diktatoriska åtgärder. Gillar ni inte detta, mina herrar? Vad kan vi göra åt det? Händelsernas grundläggande drivkrafter beror lika lite på oss som på er. Vi ”påbjuder” ingenting. Vi analyserar bara situationen.

Bland MacDonalds halvt ”vänster”anhängare och halvt motståndare, sådana som likt MacDonald står på en demokratisk grundval, finns det vissa som troligen kommer att säga: om borgarklassen försöker göra motstånd mot den demokratiskt valda Labourregeringen, så kommer den givetvis inte att rygga för hårda tvångsåtgärder, men det kommer inte att vara någon klassdiktatur utan en demokratisk stats krafter som... etc, etc.

Det är ingen idé att argumentera på denna nivå. Att tänka sig att samhällets öde faktiskt kan avgöras av att antingen 307, det vill säga en minoritet, eller 308, det vill säga en majoritet, Labourdelegerater väljs till parlamentet, istället för av hur krafterna grupperar sig när klasser som slåss för sin existens drabbar samman, är att fullständigt underkasta sig och överdrivet bry sig om den parlamentariska matematiken.

1 **John R Clynes** (1869-1940) var parlamentsledamot för Labour under 25 år och ställföreträdande ledare för underhuset under den första Labourregeringen.

Men – frågar vi oss – antag att de konservativa när de ställs inför en ökad revolutionär djärvhet och risken för en Labourregering inte bara skulle vägra att demokratisera valsystemet utan tvärtom skulle införa ytterligare begränsningar i det? ”Inte speciellt troligt!” svarar godtrogna personer som inte vet att när det frågor om liv eller död så är *allt* troligt.

Det är redan ett oerhört jäktande att förbereda en omorganisering och stärkande av överhuset i England. I anslutning till detta sa MacDonald nyligen att han kunde förstå vissa konservativa lordars oro, men han ”kunde inte förstå varför liberalerna skulle verka i samma riktning”. Denna vise man inser inte varför liberalerna stärker en andra försvarslinje mot arbetarklassens framstöt! Han förstår det inte därför att han själv är liberal, men av en i allra högsta grad lantlig, liten och inskränkt sort. Han förstår inte att borgarklassen menar allvar, att den förbereder sig för kamp till döds, att monarkin och överhuset kommer att spela en framträdande roll i denna kamp. Om de lyckas begränsa underhusets rättigheter, det vill säga genomföra en laglig statskupp, så kommer de konservativa trots alla svårigheter som förknippas med en sådan uppgift att befinna sig i en mycket mer gynnsam position än om de blir tvungna att organisera ett motstånd mot en framgångsrik Labourregering som håller på att konsolidera sig.

”Nå, i så fall”, skulle kanske vissa storkäftade ”vänsterpersoner” utropa, ”ska vi givetvis uppmana massorna att göra motstånd.” Menar ni revolutionärt våld? Vi måste därmed dra slutsatsen att revolutionärt våld inte bara är tillåtet utan till och med oundvikligt om de konservativa skulle genomföra en förebyggande statskupp med hjälp av *lagliga parlamentariska metoder*. Vore det inte enklare att säga att revolutionärt våld är användbart närhelst och varhelst det stärker proletariats ställning, försvagar eller slår tillbaka fienden, påskyndar samhällets socialistiska utveckling?

Men hjältemodiga löften att slunga blixtrar av motstånd om de konservativa skulle ”våga”, etc, är inte värda ett dyft. Det är meningslöst att dag för dag vagga massorna till sömns med pladder om en fredlig, smärtfri, parlamentarisk, demokratisk övergång till socialismen, och sedan så fort man får en ordentlig smäll på näsan uppmana massorna till väpnat motstånd. Det är det bästa sättet att underlätta för reaktionen att krossa proletariats. För att kunna göra revolutionärt motstånd måste massorna vara redo för sådana handlingar mentalt, materiellt och organisatoriskt. De måste inse att det är oundvikligt med en allt våldsammare klasskamp, och att den i ett visst skede kommer att övergå till inbördeskrig. Arbetarklassens politiska skolning och urvalet av de ledande medlemmarna måste ligga i linje med denna förståelse. De försonliga illusionerna måste bekämpas varje dag, man måste förklara ett totalt krig mot macdonaldismen. Så ställs frågan för närvarande.

Om vi bortser från de nuvarande konkreta förhållandena kan man säga att MacDonald faktiskt har haft möjlighet att underlätta övergången till socialismen och begränsa inbördeskrigets kaos till ett minimum. Det var i samband med att Labourpartiet för första gången kom till makten. Om MacDonald direkt hade ställt parlamentet inför ett beslutsamt program (avskaffa monarkin och överhuset, hög skatt på kapital, nationalisering av de viktigaste produktionsmedlen, etc) och därefter hade upplöst parlamentet och med revolutionärt mod vädjat till landet, då kunde han ha hoppats på att i viss mån ha överraskat de besuttna klasserna innan de hade hunnit samla sina krafter, och krossat dem under arbetarmassornas framstöt, han hade haft hopp om att erövra och omvandla regeringsapparaten innan den engelska fascismen lyckades organisera sig och på så sätt ha fört revolutionen genom parlamentets portar, ”legalisera den” och med fast hand leda den till seger.

Men det står helt klart att en sådan möjlighet bara är teoretisk. För ett sådant mål krävs ett annat parti med andra ledare, vilket i sin tur skulle förutsätta helt andra omständigheter. Om vi ställer upp denna teoretiska möjlighet i det förflutna så är det bara för att ännu klarare visa att den är omöjlig i framtiden. De första erfarenheterna av en Labourregering, hela dess fega tomhet, var icke desto mindre en viktig historisk varning till de härskande klasserna. Det går inte längre att överraska dem, de följer numera allt som pågår bland arbetarna med mycket större förutseende. ”Under inga omständigheter kommer vi att skjuta först”, förklarade den humane, skenhelige och kristne Baldwin

helt överraskande i sitt tal till parlamentet den 5 mars. Och några åsnor på Labours bänkar applåderade faktiskt dessa ord. Baldwin tvivlar inte för ett ögonblick att det kommer att bli skottlossning, utan vill bara redan på förhand – åtminstone i medelklassernas ögon – lägga ansvaret för det annalkande inbördeskriget på fiendens, det vill säga arbetarnas, axlar. Just denna metod använder diplomaterna i alla länder när kriget närmar sig. Varenda land försöker lägga skulden på motståndarsidan.

Proletariatets parti vill naturligtvis också lägga ansvaret för inbördeskriget på de kapitalistiska ledarna, och när det kommer till kritan är och kommer Labourpartiet att vara mycket mer politiskt och moraliskt berättigat till detta. Vi kan förmoda att de konservativas angrepp mot underhuset kommer att vara ett av ”favorit”ämnen för agitationen, men det är trots allt en fråga av tredje eller femte rangen. Vi analyserar inte vilka metoder som föregår de revolutionära konflikterna utan vad det finns för metoder för att ta regeringsmakten i syfte att garantera en övergång till socialismen. Parlamentet kommer på inget sätt att garantera en fredlig övergång: det kommer att bli nödvändigt och oundvikligt med klassens revolutionära kraft. Vi måste förvänta och förbereda oss för denna situation. Massorna måste skolas och härdas för revolutionär handling. Det första villkoret för en sådan skolning är en kompromisslös kamp mot macdonaldismens fördärliga anda.

25 mars 1925 förkunnade en kommitté i överhuset högtidligt att titeln hertigen av Somerset skulle gå till en viss herr Seymour, som sålunda får rätt att lagstifta i överhuset. Detta beslut hade hängt på att man löste en annan parlamentarisk fråga: när en viss överste Seymour 1787 gifte sig för att efter ett uppehåll på flera generationer ge Storbritannien en ny lord, levde då hans hustrus första man eller hade han dött i Calcutta?

Denna fråga förefaller vara av största betydelse för den engelska demokratins öde. I samma nummer av *Daily Herald* som rapporterar om denna lärorika händelse i lagstiftare Seymours stammoders första makes liv, försvarar sig redaktörerna mot anklagelsen för att vilja införa ett sovjetsystem i England. Nej, absolut inte, vi är bara för handel med Sovjet, inte alls för ett sovjetsystem i England.

Och vad skulle vara så illa, frågar vi, om man skulle tillämpa den sovjetiska samhällsordningen på den engelska teknologin och den engelska industrin, på den engelska arbetarklassens kulturella vanor? Låt *Daily Herald* betänka konsekvenserna av att införa ett sovjetsystem i Storbritannien.

För det första skulle kungamakten avskaffas och fru Snowden skulle befrias från nödvändigheten att jämra sig över de övermänskliga ansträngningar som den kungliga familjen utsätts för. För det andra skulle överhuset avskaffas, tillsammans med herr Seymour, som nu är tvungen att lagstifta med hjälp av ett mandat som han fått tack vare att hans gammalfarmors första man så lämpligt hade dött i Calcutta. För det tredje skulle det nuvarande parlamentet avvecklas, ett parlament vars oärlighet och maktlöshet till och med *Daily Herald* dagligen rapporterar om. Godsägarnas snyltande på jordbruket skulle krossas en gång för alla. De grundläggande industrigrenarna skulle övergå i arbetarklassens händer, som i England utgör en överväldigande majoritet av befolkningen. De konservativas mäktiga apparat och liberalernas tidningar och förlag skulle kunna användas för att utbilda arbetarklassen. ”Ge mig en diktatur över Fleet Street [Londons tidningsgata] under en enda månad, så ska jag bryta hypnos!” utropade Robert Williams 1920. Sedan dess har Williams ändrat sig, men Fleet Street väntar fortfarande på sin proletära herre...¹

Arbetarna skulle inte välja sina företrädare på grundval av Englands nuvarande orättvisa valdistrikt utan på basis av sina arbeten och fabriker. Arbetardeputerades sovjetiker skulle förnya regeringsapparaten från topp till botten. Härkomst- och rikedomprivilegier skulle försvinna tillsammans med den på bankerna grundade falska demokratin. En verklig arbetardemokrati skulle härska och

¹ **Robert Williams** var ledare för transportarbetarna och uteslöts 1921 ur det brittiska kommunistpartiet på grund av att ha brutit mot disciplinen. Han blev senare Labouranhängare och förespråkade klassfred och klassamarbete. Trotskijs uttalande att Williams sedan dess hade ”ändrat sig” kallades i den brittiska översättningen att ”Williams har sedan dess deserterat.”

kombinera ledandet av industrin med den politiska administrationen av landet. En sådan regering, som för första gången i Englands historia verkligen grundar sig på folket, skulle upprätta fria, jämlika och vänskapliga förbindelser med Indien, Egypten och andra kolonier. Den skulle omedelbart ingå en mäktig politisk och militär allians med arbetarnas och böndernas Ryssland. En sådan allians skulle planeras för årtal framåt. Våra två länders ekonomiska planer skulle anpassas till varandra, i sina motsvarande delar, några år i taget. Utbytet av resurser, produkter och tjänster mellan dessa två länder, som kompletterar varandra, skulle lyfta det materiella och intellektuella väståndet hos båda ländernas arbetande massor till aldrig tidigare skådade höjder.

Det vore inte så illa, eller hur? Varför då försvara sig mot anklagelsen att vilja införa en sovjetisk samhällsordning i England? Borgarklassens terror mot arbetarnas socialistiska uppfattningar har till syfte att ingjuta en hälsosam skräck i dem för att angripa det nuvarande brittiska systemet, och istället för att skoningslöst avslöja denna reaktionära hypnotiserande politik anpassar sig Labours press till den och stöder den. Det är också macdonaldism.

Både de engelska opportunisterna och opportunisterna på kontinenten har mer än en gång sagt att bolsjevikerna bara kom fram till sin diktatur genom logiken i deras ståndpunkt och trots alla sina principer. I samband härmed är det ytterst lärorikt att spåra det marxistiska liksom överhuvudtaget det revolutionära tänkandets utveckling i frågan om demokratin. Vi ska nöja oss med två hastiga citat. Så tidigt som 1887 skisserade Lafargue, Marx' närmaste anhängare och knuten till Marx med personliga band,¹ den franska revolutionens allmänna utveckling med dessa breda penseldrag:

Arbetarklassen kommer att härska i industristäderna som kommer att bli revolutionära centra och bilda en federation för att vinna över byarna på revolutionens sida och slå ner motståndet som kan organiseras i handels- och hamnstäder som Havre, Bordeaux, Marseilles. I industristäderna måste socialisterna gripa makten i de lokala institutionerna, beväpna arbetarna och organisera dem på ett militärt sätt. Den som har gevär har också bröd, sa Blanqui.² De kommer att öppna grindarna till fängelserna för att befria småtjuvarna och låsa in stora tjuvar som bankirer, kapitalister, storindustrialister, stora egendomsägare, etc. Inget kommer att göras med dessa personer, men de kommer att betraktas som gisslan och ansvariga för sin klass' goda uppförande. Den revolutionära makten byggs upp genom att helt enkelt gripa makten och först när den nya makten har full kontroll över situationen kommer socialisterna att befästa sin verksamhet med hjälp av den rösträtt som kallas allmän. Borgarklassen tvekade så länge att släppa fram de fattiga klasserna till valurnorna att den inte borde bli så förvånad över att de tidigare kapitalisterna blir berövade rösträtten tills dess det revolutionära partiet är garanterat att segra. [Paul Lafargue, *Samlade verk*, band I, ryska upplagan, s 330.]

Lafargue anser inte att revolutionens öde avgörs genom att vädja till en konstituerande församling, utan genom att revolutionärt organisera massorna under deras kamp mot fienden.

När de lokala institutionerna har upprättats måste de genom delegering eller på annat sätt organisera en centralmakt, som har till ansvar att vidta allmänna åtgärder i revolutionens intressen och förhindra bildandet av ett reaktionärt parti. [Lafargue, *loc cit.*]

I dessa rader kan vi naturligtvis inte hitta en fullständig beskrivning av sovjetsystemet, ty det var ingen förhandsprincip utan härleddes från de revolutionära erfarenheterna. Men uppbygget av en central revolutionär makt genom att skicka delegater från de lokala revolutionära organ som kämpar mot reaktionen ligger nära tanken på ett sovjetsystem. Vad gäller den formella demokratin kännetecknas i alla fall Lafargues inställning av anmärkningsvärd klarhet. Arbetarklassen kan bara få

1 **Paul Lafargue** (1842-1911) var en av den tidiga franska marxistiska rörelsens organisatörer. Han gifte sig med Marx' dotter Jenny.

2 **Louis Blanqui** (1805-1881) deltog i flera uppror på 1800-talet och tillbringade 33 av sina 76 år i fängelse. Hans namn har associerats till teorin om väpnat uppror av små grupper av utvalda och tränade konspiratörer, till skillnad från en revolution som grundas på massaktioner och massorganisationer.

makten genom att revolutionärt *gripa* den. ”Den rösträtt som kallas allmän”, anmärker Lafargue ironiskt, ”kan införas först när proletariatet har kontroll över statsapparaten.” Men till och med då ska borgarklassen berövas rösträtten och storkapitalisterna ska begränsas till rollen av gisslan.

Var och en som är det minsta bekant med karaktären på relationerna mellan Lafargue och Marx måste vara helt övertygade om att Lafargue utvecklade sin uppfattning om proletariatets diktatur på grundval av många samtal med Karl Marx. Troligen ägnade sig inte Marx i någon större utsträckning åt att utveckla dessa frågor bara därför att han ansåg att den proletära diktaturens karaktär var självklar. Hursomhelst lämnar Marx’ egna ord i denna fråga, inte bara 1848-49 utan även 1871, vid tiden för Pariskommunen,¹ inga tvivel om att Lafargue bara utvecklar Marx’ egna tankar i denna fråga.

Men Lafargue är inte den enda som är för en klassdiktatur gentemot demokratin. Denna tanke fördes fram helt och fullt för så länge sedan som vid tiden för chartismen. I samband med ett förslag om att utvidga rösträtten förde tidningen *The Poor Man’s Guardian* fram följande ”enda verkliga reform”: ”Det är inte mer än rättvist att det folk som skapar varorna ska ha ensamrätt att stifta lagarna” (citerat i Max Beers *History of British Socialism*, band I, s 307.) Chartismens betydelse ligger just i att dess tioåriga historia på ett kortfattat sätt återger hela den efterföljande klasskampens historia. Efter den perioden har rörelsen i många avseende varit sovande. Den har vidgat sin bas och har skaffat sig nya erfarenheter. På denna nya och högre grundval kommer den oundvikligen att återvända till många av chartismens tankar och metoder.

¹ **Pariskommunen** var det första exemplet på en arbetarregering. Den hade makten från 18 mars till 27 maj 1871, bara 72 dagar, innan den störtades under en rad blodiga strider.

Kapitel 6. Två traditioner: det stora upproret och chartismen

För inte så länge sedan uttryckte *Daily Herald's* redaktör tvivel om Oliver Cromwell skulle kunna kallas "arbetarrörelsens pionjär". En av tidningarnas skribenter stödde redaktörens tvivel och nämnde den hårda läxa som Cromwell gav Levellers.¹ Dessa tankar och frågor är ytterst betecknande för Labourpartiets ledares historiska kunskaper. Vi behöver inte slösa ett enda ord för att visa att Oliver Cromwell var pionjär för det *borgerliga* samhället och inte för ett *socialistiskt* samhälle. Denna stora revolutionära borgare var mot allmän rösträtt eftersom han såg den som en fara för privategendomen. Från detta drar Webb slutsatsen att demokratin bokstavligen var "oförenlig" med kapitalismen, och blundar för det faktum att kapitalismen senare lärde sig hur den skulle klara sig mycket bra med demokratin och hantera både allmän rösträtt och börser.² Icke desto mindre kan de engelska arbetarna lära sig oändligt mycket mer från Cromwell än från MacDonald, Snowden, paret Webb och resten av de försonliga bröderna. Cromwell var sin tids stora revolutionär som lärde sig att inte dra sig för någonting för att försvara den nya borgerliga samhällsordningens intressen mot den gamla aristokratiska ordningen. Det måste man lära sig av Cromwell: i denna mening befinner sig 1600-talets döda lejon oändligt mycket högre än många nu levande hundar.

I fotspåren på dagens allt-annat-än-lejon som skriver ledare åt *Manchester Guardian* och andra liberala tidningar, brukar Labourpartiets ledare ställa demokratin i motsättning till alla tyranniska regeringar, såsom "Lenins diktatur" eller "Mussolinis diktatur".³ Dessa herrars historiska okunnighet visar sig ingenstans så tydligt som i denna sammanställning. Inte därför att vi är benägna att förneka att "Lenins diktatur" verkligen existerade. I själva verket var Lenins makt över en stor stats hela händelseutveckling unik.

Men kan vi verkligen tala om en diktatur utan att ta hänsyn till dess samhälleligt historiska innehåll? Från historien kan vi rada upp Cromwells diktatur, Robespierres diktatur, Araktjejevs diktatur, Napoleon I:s diktatur, Mussolinis diktatur.⁴ En dåre kan anse att Robespierres diktatur är samma sak som Araktjejevs diktatur. Vi tänker inte argumentera med en sådan person. Under olika situationer och med olika syfte finner sig olika klasser under vissa ytterst kritiska och ansvarsfulla perioder i sin historia tvingade att tilldela den odelade makten och myndigheten till de av sina ledare som på klarast och mest fullständiga sätt företräder deras grundläggande intressen under den givna epoken. När vi talar om en diktatur måste vi först av allt klargöra vilka speciella klassers intressen som får sitt historiska uttryck i denna diktatur. Under en epok uttryckte Oliver Cromwell det borgerliga samhällets historiskt progressiva utveckling, precis som Robespierre gjorde det under en annan epok. William Pitt, som också var nära att praktisera en personlig diktatur, försvarade monarkins, de privilegierade klassernas, de övre borgerliga kretsarnas intressen mot småbourgeoisins intressen, som fick sitt högsta uttryck i Robespierres diktatur.

De liberala tölparna brukar deklarerat att de är mot diktaturer både från vänster och från höger, trots att de i praktiken sällan missar tillfället att stöda en högerdiktatur. För oss avgörs frågan av att den ena diktaturen driver samhället framåt medan den andra håller tillbaka det. Mussolinis diktatur är den i förtid förfallande, maktlösa, sjuka italienska borgarklassens diktatur, det är en diktatur med

1 **Levellers** [jämlikhetsivrare – öa] var ett politiskt parti som uppstod ur den parlamentariska arméns "agitatorer" under det stora upproret. De var representanter som militären valde i opposition mot det Långa parlamentets förslag om att upplösa armén. Deras krav på "jämlighet, rättvisa och allmän rösträtt" avvisades och partiet undertrycktes av Cromwell.

2 Det är roande att märka att den dåvarande parlamentsledamoten historikern Macaulay två sekel senare, 1842, protesterade mot den allmänna rösträtten på precis samma grundvalar som Cromwell. - Trotskijs anmärkning.

3 **Benito Mussolini** var i sin ungdom socialist men organiserade senare den fascistiska rörelsen i Italien. Tog 1922 makten som diktator och krossade den italienska arbetarrörelsen och förbjöd oppositionspartier.

4 **Maximilien Robespierre** (1758-1794) blev ledare för det radikala folkliga partiet, montagnarderna, under den stora franska revolutionen. Han var statsöverhuvud från 1793 till 1794.

Alexej Araktjejev (1769-1834) var politisk rådgivare till den ryska tsaren Alexander I och var krigsminister 1806.

bruten näsa. "Lenins diktatur" uttryckte en ny historisk klass' mäktiga rörelse framåt och dess övermänskliga kamp mot det gamla samhällets alla krafter. Om Lenin ska jämföras med någon så är det förvisso inte med Bonaparte och ännu mindre Mussolini, utan med Cromwell och Robespierre. Vi kan med visst berättigande säga att Lenin är 1900-talets proletära Cromwell. Denna jämförelse är det bästa möjliga försvaret för 1600-talets småborgerliga Cromwell.

Den franska borgarklassen förvanskade den stora revolutionen, tog över den och gav den allmän spridning först efter att ha reducerat den till ett ynkligt mynt. Den engelska borgarklassen har till och med suddat ut minnet av 1600-talets revolution och stöper om hela sitt förflutna i form av "gradvisa förändringar". De engelska arbetarnas förtrupp borde återupptäcka den brittiska revolutionen, och under dess kyrkliga kläder hitta en mäktig sammandrabbning mellan samhälleliga krafter. Cromwell var ingalunda en "arbetarpionjär" men i 1600-talets drama kan det engelska proletariatet hitta stora föregångare vad gäller revolutionära handlingar. Denna tradition, som också är "nationell", är fullt berättigad och fyller fullständigt sin plats i arbetarklassens arsenal.

I den chartistiska rörelsen har proletariatet också en annan stor tradition. Varje klassmedveten engelsk arbetare måste absolut bekanta sig med dessa två tidsepoker. En av de engelska marxisternas absolut viktigaste uppgifter är att förklara 1600-talets historiska tänkande och chartismens revolutionära innehåll.

En studie av Englands revolutionära epok från låt oss säga Karl Stuarts tvångssammankallande av parlamentet till Oliver Cromwells död, är särskilt nödvändig för att få en förståelse av vilken plats parlamentarismen och "lagen" i allmänhet har i den levande – och inte påhittade – historien. Den store "nationella" historikern Macaulay förvränger 1600-talets samhälleliga drama genom att dölja de inre konflikterna med hjälp av ibland intressanta men alltid ytliga banaliteter. Den franske konservativa historikern Guizot tränger in djupare i dessa händelser. Men oavsett vilken framställning vi accepterar kan alla de som bakom historiens slöja ser levande kroppar, klasser och fraktioner, använda den engelska revolutionens erfarenheter för att övertyga sig om vilken helt underordnad och villkorlig roll lagen spelar i samhällskampens maskineri, i synnerhet under en revolutionär epok, det vill säga när de *grundläggande* klassernas *grundläggande* intressen träder i förgrunden.

I 1640-talets England grundades parlamentet på en grotesk vallag, men såg sig ändå som en representant för folket. Underhuset representerade nationen, borgarklassen, och därmed också nationens välstånd. Under Karl I:s styre slog man inte utan förvåning fast att underhuset var tre gånger så rikt som överhuset. Då upplöste kungen parlamentet och beordrade det sedan med hjälp av finansiella påtryckningar att samlas på nytt. Parlamentet byggde upp en armé till sitt försvar. Gradvis samlade armén inom sig alla aktiva, modiga och beslutsamma element. Just av detta skäl kapitulerade parlamentet inför armén. Vi upprepar: *just av detta skäl*. Med det menar vi att parlamentet inte bara kapitulerade för de väpnade styrkorna (det kapitulerade inte för kungens armé) utan för Cromwells puritanska armé, som uttryckte revolutionens krav djärvare, mer beslutsamt och mer konsekvent än parlamentet.

Anhängarna till den episkopala eller anglikanska (halvt katolska) kyrkan var hovets, adelns och givetvis det högre prästerskapets parti. Presbyterianerna var borgarklassens, välståndets och utbildningens parti. De oberoende och puritanerna i allmänhet var småbourgeoisins och de små självständiga jordägarnas parti. Levellers var början till ett parti för småbourgeoisins vänster, pöbeln. Under täckmantel av kyrkliga dispyter, i form av en kamp om kyrkans religiösa struktur, pågick en social självbestämning av klasserna, en omgruppering av klasserna på en ny, borgerlig grundval. Inom politiken stod det presbyterianska partiet för en begränsad monarki medan de oberoende, ibland också kallade "radikala", var för en republik. Presbyterianernas halvhjärtade inställning var helt i linje med borgarklassens motsägelsefulla intressen, som vacklade mellan adeln och pöbeln. De oberoendes parti, som hade vågat att föra sina teorier och paroller till sin logiska slutsats,

trängde naturligtvis undan presbyterianerna i städerna och byarna, som var centrum för de uppvaknande småborgerliga massor som hade blivit revolutionens viktigaste kraft.

Händelseutvecklingen ägde rum empiriskt. Båda sidor kämpade om makten och för förmögenhetsintressena och gömde sig under legalitetens täckmantel. Guizot framställer det ganska snyggt och prydligt:

Då inleddes en konflikt utan tidigare like i Europa mellan parlamentet och kungen [Karl I]... Förhandlingarna fortsatte men inget av partierna förväntade sig några resultat av dem, eller hade ens för avsikt att förhandla. De riktade inte längre sina deklamationer och budskap till varandra. Båda vädjade till nationen, till den allmänna opinionen. Båda sökte styrka och framgång hos denna nya makt. Den kungliga maktens ursprung och omfattning, parlamentshusets privilegier, gränsen för vilken trohet man kunde förvänta sig från undersåtarna, framställningar om att råda bot på missförhållanden, och fördelningen av offentliga arbeten blev ämne för officiella diskussioner där samhällsordningens övergripande principer, de olika regeringarnas karaktär, de primitiva fri- och rättigheterna, Englands historia, lagar och sedvänjor omväxlande åberopades, förklarades och kommenterades. Under perioden mellan de två partiernas debatter i parlamentet och deras väpnade sammandrabbning på slagfältet, trädde så att säga förnuftet och vetandet under flera månader emellan för att skjuta upp händelseutvecklingen och göra sitt bästa för att få till stånd ett fritt bifall från folket... När tiden kom för att dra svärdet blev alla förvånade och djupt rörda... Men nu anklagade båda partier varandra ömsesidigt för olagligheter och införande av nyheter, och båda var berättigade till dessa anklagelser. Ty den ena hade brutit mot landets urgamla rättigheter och hade inte avsvurit sig tyranniets grundsatser. Och den andra krävde friheter och en dittills okänd makt i namn av fortfarande förvirrade och kaotiska principer. [Guizot, *History of Charles I and the English Revolution*, reviderad upplaga, översättning Andrew R Scoble, band I, s 356-58.]

Allt eftersom inbördeskriget närmade sig lämnade de mer aktiva rojalisterna underhuset och överhuset i Westminster och flydde till Karls högkvarter i Wales: precis som under alla stora revolutionära epoker splittrades parlamentet. I sådana situationer är det inte avgörande huruvida den ”lagliga” majoriteten i det ena eller andra fallet råkar befinna sig på revolutionens eller reaktionens sida.

I det avgörande ögonblicket berodde inte ”demokratins” öde och politiska historia på parlamentet utan – vilken skrämmande tanke för en lungsjuk pacifist! – på kavalleriet. Under kampens första tid satte det rojalistiska kavalleriet, dåtidens mest betydande vapenslag, skräck i de parlamentariska ryttarna. Det är intressant att vi kan återfinna liknande situationer under senare revolutioner, i synnerhet det amerikanska inbördeskriget, där sydstaternas kavalleri under den första tiden var odiskutabelt överlägsna nordstaternas ryttare, och slutligen under vår egen revolution där de vitgardistiska kavalleristerna under de första skedena gav oss flera hårda slag innan våra arbetare lärde sig att sitta stadigt i sadeln.

Genom sitt ursprung är kavalleriet arméns mest aristokratiska vapengren. Det rojalistiska kavalleriet var därför mer sammansvetsat och beslutsamt än de parlamentariska ryttarna som hade samlats ihop i all hast och slumpmässigt. Sydstaternas kavalleri var så att säga plantageägarruppernas naturliga arm, medan de handelsindustriella nordstaterna var tvungna att lära sig att rida. I vårt land, slutligen, utgjorde de sydöstra slätterna, kosackernas Vendee,¹ en naturlig terräng för att träna kavalleriet. Cromwell lärde sig snabbt att hans klass’ öde avgjordes av ryttarna. Han sa till Hampden:² ”Jag kommer att värva män som fruktar Gud och gör det de gör till en samvetssak, och jag går i god för att de inte kommer att besegras.” (*Ibid*, band II, s 36.)

Cromwells ord till de fria jordägare och hantverkare som han hade plockat ut är mycket intressanta:

-
- 1 Under den stora franska revolutionen var kontrarevolutionärerna som starkast i provinsen **Vendee**. Trotskij gör en liknelse mellan Rysslands sydöstra slättland, hemort för de reaktionära kosackerna, och den franska provinsen.
 - 2 **John Hampden** (1594-1643) var kusin till Cromwell och samlade ihop infanteritrupper åt parlamentet efter att ha ställts inför riks rätt som en av 5 parlamentsledamöter som gick mot kungen.

”Jag tänker inte bedra er med invecklade uttryck i mina order om att kämpa för kungen och parlamentet. Om kungen råkade hamna i fiendens led så skulle jag avlossa min revolver mot honom precis som mot en menig soldat, och om ert samvete inte tillåter er att göra det så råder jag er att inte ta värvning under mig.” (*Ibid*, band II, s 37.) På detta sätt byggde inte Cromwell bara armén utan även ett parti. Hans armé var i stor utsträckning ett beväpnat parti och det var just därifrån den fick sin styrka. Redan 1644 vann Cromwells ”heliga” bataljoner lysande segrar över de rojalistiska ryttarna och förskaffade sig namnet ”järnsidorna”. Revolutioner behöver alltid ”järnsidor”. De engelska arbetarna kan lära mycket av Cromwell i detta avseende.

Historikern Macaulay anmärkningar angående puritanernas armé är intressanta:

En på detta sätt sammansatt styrka kan tillåta sig vissa friheter utan att bli mindre effektiv, medan disciplinen skulle bli undergrävd om man tillät andra trupper sådana friheter. Soldater som grupperar sig i politiska klubbar, väljer delegater och röstar om resolutioner rörande viktiga statsfrågor bryter sig i allmänhet på kort tid loss från all kontroll och blir de värsta och farligaste av mobbar. Inte heller vore det idag tryggt att acceptera religiösa möten på regementena, och låta en korpral som är förtrogen med bibeln leda andakten för en mindre kunnig överste och tillrättvisa en avfälling till major. Men de krigare som Cromwell hade tränat var så intelligenta, värdiga och behärskade att en politisk och religiös organisation kunde existera i deras läger utan att störa den militära organisationen. Samma personer som när de inte var i tjänst var kända som demagoger¹ och friluftspredikanter kännetecknades av lugn, ordningssinne och att omedelbart lyda när de gick på vakt eller exercis och befann sig på slagfältet... Bara i hans läger kunde man hitta den striktaste disciplin kombinerad med den allra häftigaste entusiasm. Hans trupper segrade med en maskins precision samtidigt som de brann av samma vilda fanatism som korsriddarna. (Macaulay, *History of England*, New York, Harper and Brothers, band I, s 120.)

Man måste vara väldigt försiktig med att dra historiska liknelser, i synnerhet när man jämför 1600-talet med 1900-talet. Icke desto mindre skadar det inte att påpeka några uppenbara likheter mellan Cromwells armé och Röda armén vad gäller levnadssätt och karaktär. I det förra fallet grundades förvisso allt på ödestro och en hård religiös moral medan vi här, i vårt land, besjålas av en militant ateism. Men under puritanismens religiösa mantel predikades den nya klassens historiska innebörd och läran om ödet var ett religiöst förspel till det historiska orsakssammanhanget.

Cromwells krigare kände sig först och främst som puritaner, därefter som soldater, precis som våra krigare först och främst känner sig som revolutionärer och kommunister och i andra hand som soldater. Men skillnaderna är större än likheterna.

Röda armén skapades av proletariats parti och är dess väpnade organ. Cromwells armé omfattade partiet inom sig och var i sig själv en avgörande kraft. Vi har sett hur den puritanska armén började anpassa parlamentet till sig själv och till revolutionen. Armén lyckades utesluta elva presbyterianer från parlamentet, det vill säga högerens representanter. Presbyterianerna, den engelska revolutionens girondister,² försökte revoltera mot det engelska parlamentet. Det stympade parlamentet sökte hjälp hos armén och underordnade sig därmed ännu mer under den. Under påtryckningar från armén, speciellt dess mer beslutsamma vänsterflygel, tvingades Cromwell avrätta Karl I. Revolutionens yxa virades egendomligt nog in i psalmer, men yxan var mer övertygande. Sedan omringade Cromwells överste Pride parlamentsbyggnaden och drev ut 48 presbyterianer med våld. Bara en obetydlig rest av parlamentet återstod [det s.k. rumpparlamentet – öa]. Det bestod av oberoende, det vill säga de som sympatiserade med Cromwell och hans armé. Men av just detta skäl upphörde parlamentet, som hade inlett en storartad kamp mot monarkin, i segerögonblicket att vara källa till oberoende tänkande och makt.

1 Macaulay menar revolutionära agitatorer – Trotskijs anmärkning.

2 **Girondister** var måttfulla borgerliga republikaner under den franska revolutionen. De ville störta den gamla regimen men fruktade de fattiga i städerna och bondemassorna som var de enda som kunde störta den, och vacklade därför mellan revolutionen och kontrarevolutionen, och gick slutligen över till den senare.

Båda koncentrerade sig enbart på Cromwell, vars direkta styrka fanns i armén. Men när det kommer till kritan fick han sin avgörande styrka från det djärva sätt på vilket han löste revolutionens grundläggande problem. En dåre, ett dumhuvud eller en fabian kanske *bara* ser en personlig diktator i Cromwell. I själva verket upptäcker vi att klassens diktatur, under förhållanden av en djupgående social omvälvning, antog formen av en personlig diktatur som var det enda som kunde befria nationen från de urgamla hindren. Den engelska samhällskrisen på 1600-talet förenar i sig drag från den tyska reformationen på 1500-talet och den franska revolutionen på 1700-talet. I Cromwells person gör Luther gemensam sak med Robespierre.¹

Puritanerna kallade gärna sina fiender för brackor men den verkliga tvistefrågan var klasskampen. Cromwell hade till uppgift att rikta så många förkrossande slag som möjligt mot den absoluta monarkin, hovdignitärerna och den halvkatolska kyrkan som hade reducerats till att tjäna kungens och de höga ämbetsmännens behov. För att kunna utdela dessa slag behövde Cromwell, den nya klassens verkliga representant, folkmassornas styrka och lidelse. Under hans ledning blev revolutionen så omfattande som den behövde bli. När den – exempelvis bland Levellers – överskred gränsen för vad som behövdes för att rusta upp det borgerliga samhället, läxade Cromwell skoningslöst upp ”galningarna”. Efter sina framgångar började Cromwell arbeta fram en ny statslag där han slog ihop bibliska texter med de ”heliga” soldaternas spjut, och där spjuten alltid fick sista ordet.

19 april 1653 kastade Cromwell ut de sista resterna av det långa parlamentet. Medveten om sitt historiska uppdrag slungade den puritanska diktatorn bibliska tillmälen efter de avgående kättarna: ”Du är ett fyllo” ropade han till en, ”du är en äktenskapsbrytare!” påminde han en annan. Därpå inrättade Cromwell ett parlament bestående av gudfruktiga element, det vill säga i grund och botten ett klassparlament. Det gudfruktiga folket var medelklassen, som med hjälp av en sträng moral hade genomfört ackumuleringen – och som med den heliga skriftens ord på sina läppar övergick till att tillägna sig världen. Men till och med detta nogräknade ”Barebones parlament”² hindrade diktatorn och berövade honom den nödvändiga handlingsfriheten under den besvärliga inhemska och internationella situationen. Mot slutet av 1653 rensade Cromwell åter underhuset med hjälp av soldater.

Om resterna av det långa parlamentet som drevs ut i april hade en tendens att luta åt höger, mot de kvarvarande presbyterianerna, så var ”Barebones parlament” i vissa frågor benäget att följa de puritanska dygderna alltför strikt, och gjorde det på så sätt svårare för Cromwell att uppnå en ny social jämvikt. Den revolutionära realisten Cromwell byggde ett nytt samhälle. Parlamentet var inte ett mål i sig, lagen är inte ett mål i sig. Cromwell och hans ”heliga” trupper ansåg att förverkligandet av de gudomliga buden var det verkliga målet, men i själva verket var de bara ideologiska villkor för att bygga det borgerliga samhället. När Cromwell upplöste parlamentet efter parlament visade han således lika lite vördnad för fetischen om ”nationell” representation som han genom sin avrättning av Karl I visade respektlöshet mot monarkin som Guds nåd.

Ändå var det Cromwell som rörde vägen för de två följande århundradenas parlamentariska och demokratiska metoder. Som hämnd för Cromwells avrättning av Karl I hängde Karl II upp Cromwells kropp i en galge. Men restaurationen kunde inte återupprätta samhället före Cromwell. Restaurationens rovgiriga lagstiftning kunde inte undanröja Cromwells arbete. Ty pennan kan aldrig utrota det som har skrivits med svärd. Denna omkastning av det populära talesättet är mycket mer korrekt, i synnerhet när man talar om revolutionens yxa.

För att illustrera vilket förhållande det är mellan ”rätt” och ”makt” under perioder av sociala omvälvningar är det långa parlamentets historia alltid ytterst intressant. Under 20 år genomgick detta parlament händelsernas alla olika skiften: det var målet för klasskrafternas effekter, drevs än till

1 **Martin Luther** (1483-1546) var en religiös reformerare som inledde den protestantiska reformationen i Tyskland.

2 **Bareboneparlamentet** fick namnet från en av sina mer obemärkta medlemmar, Praise-God [Prisa Gud - öa] Barebone. Det sammankallades av Cromwell 1653. Inom några månader upplöstes parlamentet och Cromwell utropades till protektor över samväldet.

höger och än till vänster, reste sig först mot kungen och undertrycktes sedan av sina egna väpnade tjänare, upplöstes två gånger och återupprättades två gånger, det kommenderade och förnedrades innan det till sist lyckades rösta igenom den resolution som avskaffade det.

Vi vet inte om en proletära revolutionen kommer att få något ”långt” parlament. Det är fullt möjligt att det kommer att nöja sig med ett *kort* parlament. Men det kommer att uppnå detta mål säkrare ju bättre det lär sig lärdomarna från Cromwells tidsepok.

Vi ska bara säga några ord om den andra rent proletära traditionen.

Chartismperioden är odödlig av den anledningen att den under sin tioåriga existens gav oss en förkortad och systematisk överblick av så gott som hela den proletära kampens förlopp – från petitioner till parlamentet till väpnat uppror. Alla den proletära klassrörelsens grundläggande frågor – förhållandet mellan parlamentarisk och utomparlamentarisk verksamhet, den roll som allmän rösträtt, fackföreningar och kooperativ spelar, generalstrejkens betydelse och hur den hänger ihop med det väpnade upproret, till och med det ömsesidiga förhållandet mellan proletariatet och bönderna – tog inte bara form i praktiken under den chartistiska rörelsens historia, utan fick åtminstone ett principiellt svar. Teoretiskt var inte alltid detta svar välgrundat, det knöt inte alltid ihop trådarna rätt, hela rörelsen såväl som dess teoretiska uttryck uppvisar stor omognad och nådde inte ända fram. Men om man analyserar chartismens paroller kritiskt står de än idag på en oändligt högre nivå än MacDonalds sliskiga eklekticism och Webbs ekonomiska tjockskallighet.

Om vi ska göra en ganska långsökt jämförelse kan vi säga att den chartistiska rörelsen kan jämföras med ett preludium, som i outvecklad form framställer hela det musikaliska verkets olika teman. I denna mening kan och bör den engelska arbetarklassen i chartismen läsa in inte bara sitt förflutna utan också sin framtid. Precis som chartisterna avvisade ett sentimentalt predikande av ”moraliska handlingar”, så kommer det engelska proletariatet att samla massorna under revolutionens fanor varefter de kommer att tvingas kasta ut reformisterna, demokraterna och pacifisterna ur sina led och samla sig kring de revolutionära aktionernas fana.

Chartismen misslyckades inte därför att dess metoder var felaktiga, utan på grund av att den trädde fram på scenen alltför tidigt. Den var bara en historisk profetia. 1905 års revolution besegrades också. Men dess traditioner uppstod på nytt efter 12 år, och dess metoder segrade 1917. Chartismen är ingalunda kasserad. Historien tillintetgör liberalismen och förbereder tillintetgörandet av pacifismen just i syftet att återskapa chartismen på en ny, ojämförligt mycket högre historisk grundval. Det är den engelska arbetarrörelsens verkliga nationella traditioner.

Kapitel 7. Fackföreningarna och bolsjevismen

Det faktum att det är befängt att bedöma och definiera arbetarrörelsens grundläggande uppgifter utifrån demokratin formella och i sista hand lagliga ståndpunkt är särskilt tydligt i Englands senaste historia, speciellt om man analyserar frågan om fackföreningarnas politiska insatser. Denna fråga är vid första anblick rent praktisk, men är icke desto mindre av enorm principiell betydelse, och vi fruktar att Labourpartiets ledare inte alls förstår det.

Fackföreningarnas uppgift är att förbättra lönarbetarnas arbets- och levnadsförhållanden. För detta syfte betalar fackföreningarnas medlemmar en viss avgift. I politiska frågor har fackföreningarna – åtminstone formellt – ansetts vara neutrala. I verkligheten har de ofta följt det liberala partiet. Självfallet har varken liberalerna eller de konservativa, som säljer alla möjliga sorters tjänster till rika borgare i utbyte mot generösa bidrag till deras partikassa, behövt fackföreningarnas ekonomiska stöd utan bara deras röster. Situationen förändrades i samma ögonblick som arbetarna, genom fackföreningarna, hade bildat Labourpartiet. När fackföreningarna väl hade givit liv åt detta parti så var de tvungna att finansiera det. För detta ändamål krävdes ytterligare bidrag från arbetarnas fackliga organisationer.

De borgerliga partierna höjde unisont ett vrål mot detta ”himmelskriande brott mot individens frihet”. ”Arbetaren är inte bara arbetare, utan också medborgare och människa”, informerar MacDonald oss djupsinnigt. ”Just det” ekar Baldwin, Asquith¹ och Lloyd George. I sin egenskap av medborgare har arbetarna rätt att rösta vilket parti de vill, vare sig de stöder fackföreningarna eller ej. Att samla in ett obligatoriskt bidrag från dem till Labourpartiet är inte bara ett brott mot deras plånbok utan också deras samvete. Och slutligen är det ett direkt brott mot den demokratiska konstitutionen som förbjuder allt tvång när det gäller att stöda det ena eller andra partiet! Dessa slutsatser måste i själva verket ha imponerat enormt på Labourpartiets ledare, som med glädje skulle ha avisat de fackliga organisationernas tvingande antiliberala, nästan bolsjevikiska metoder – om det nu inte vore för det förbannade behovet av pengar, förutan vilka det inte går att få ett enda mandat ens i demokratin idylliska värld. Och det är de demokratiska principernas dystra öde att pengar är vapen som ger blåtiror och blodiga näsor. Sådana är bristerna hos denna den bästa av världar.

Historien om fackföreningarnas politiska bidrag är redan fylld av vändpunkter och dramatiska händelser som vi inte tänker räkna upp här. För inte länge sedan gav Baldwin (för tillfället!) upp sina konservativa vänners ansträngningar att förbjuda insamlingarna av politiska bidrag. 1913 års parlamentariska lag, som förbjuder fackföreningarna att samla ihop politiska bidrag, är fortfarande i kraft, och den gav alla fackföreningsmedlemmar rätt att vägra att betala detta bidrag och förbjöd på samma gång fackföreningarna att straffa dessa medlemmar, stryka dem från sina listor, etc. Om vi ska tro artikeln i *Times* (7 mars 1925) så har omkring 10% av fackföreningarnas medlemmar utnyttjat sin rätt att vägra att betala politiska bidrag. På detta sätt har principen om den personliga friheten åtminstone delvis kunnat räddas. En fullständig seger för ”friheten” skulle man bara uppnå om bidragen enbart samlades in från de medlemmar som förkunnat sig villiga att bidra.

När resolutioner nu har antagits i fackföreningarna har alla medlemmar varit tvungna att betala bidraget, endast med undantag för de som på rätt sätt och i god tid har förklarat sina avsikter. Med andra ord har den liberala principen omvandlats från en triumferande regel till ett accepterat undantag. Och till och med denna delvisa tillämpning av principen om individens frihet förverkligades – tyvärr! – inte med hjälp av arbetarnas vilja utan genom att den borgerliga lagstiftningen påtvingades proletarietets organisationer.

Detta förhållande ger upphov till frågan: hur kommer det sig att arbetarna, som utgör den engelska befolkningens och följaktligen den engelska demokratin stora massa, genom själva karaktären på

1 **Herbert Henry Asquith** (1852-1928) var liberal premiärminister i England mellan 1908-1916.

sin kamp tvingas bryta mot principen om ”personlig frihet”, medan borgarklassens och speciellt överhusets lagstiftning framträder i rollen som förkämpe för frihet, än genom att kategoriskt förbjuda ”tvång” från fackföreningarnas sida mot enskilda (beslut i överhuset 1909 i fallet Osborne) än genom att allvarligt begränsa detta ”tvång” (parlamentslagen 1913)! Det centrala i frågan ligger givetvis i det faktum att arbetarorganisationernas inrättande av sina antiliberala, ”despotiska”, bolsjevikiska regler om obligatorisk insamling av politiska bidrag är deras sätt att kämpa för en verklig, reell och inte bara metafysisk möjlighet för arbetarna att få en parlamentarisk representation, medan de konservativa och liberalerna, som för fram principen om ”personlig frihet” i själva verket försöker avvärja arbetarna materiellt och på så sätt tvinga över dem till de borgerliga partierna.

Det räcker att betänka rollfördelningen: fackföreningarna är för sin ovillkorliga rätt till obligatoriska politiska bidrag, överhuset är för ett ovillkorligt förbud mot sådana insamlingar i namn av den heliga principen om personlig frihet, slutligen genomdriver underhuset en eftergift från fackföreningarna som när det kommer till kritan leder till en 10% rabatt till förmån för liberalismens principer. Till och med en blind kan här märka den personliga frihetens rena klasskaraktär, som under nuvarande konkreta förhållanden innebär varken mer eller mindre än ett försök från de besuttna klassernas sida att politiskt expropriera proletariatet genom att reducera dess parti till ett intet.

Gentemot fackföreningarna försvarade de konservativa arbetarnas ”rätt” att rösta på vilket parti de vill, och det är samma Tories som under århundraden vägrade att ge arbetarna någon rösträtt alls. Och trots att vi har upplevt mycket kan vi inte utan betydande indignation läsa historien om kampen för 1830 års valreform. Med vilken utomordentlig envishet, målmedvetenhet, fräckhet de slavägande godsägarna, bankirerna och biskoparna, med ett ord den privilegierade minoriteten kämpade mot det angrepp som borgarklassen med arbetarna i sitt släptåg riktade mot den parlamentariska fästningen. 1832 års reform genomfördes först när det inte längre gick att undvika den, och utvidgningen av rösträtten infördes med beräkning, i syfte att splittra borgarklassen från arbetarna. I själva verket fanns det inget som skilde de konservativa från liberalerna, som efter att ha uppnått 1832 års valreform lämnade arbetarna i sticket. När chartisterna krävde att Tories och Whigpartiet skulle ge arbetarna rösträtt blev motståndet från de parlamentariska monopolisterna fullkomligt rasande. Och när arbetarna till sist skaffade sig rätten att rösta kom de konservativa ut till försvar för deras ”individuella frihet” gentemot fackföreningarnas tyranni.

Och parlamentet inser inte den verkliga innebörden i detta vidriga, avskyvärda hyckleri. Tvärtom tackar Labours medlemmar premiärministern, som välvilligt avböjer att sätta en ekonomisk snara runt arbetarnas hals men helt och fullt reserverar sig rätten att göra det vid ett mer lämpligt tillfälle. Pratmakare som kan utfodras med ord som ”demokrati”, ”jämlighet”, ”individuell frihet” borde skickas tillbaka till skolan för att studera Englands historia, i synnerhet historien om hur man fick kämpa för att utvidga rösträtten.

Liberalen Cobden¹ förkunnade en gång att han hellre skulle leva under en Beys styre i Alger² än under fackföreningarnas. Så uttryckte Cobden sin liberala indignation över det ”bolsjevikiska” tyranniet hos fackföreningarnas själva karaktär. Utifrån från sin ståndpunkt hade Cobden rätt. Det kommer att gå mycket illa för de kapitalister som hamnar i fackföreningarnas händer. Den ryska borgarklassen kan berätta ett och annat om det.

Men kärnpunkten är att arbetarna faktiskt ständigt är underställd en Bey i Alger i form av sin arbets-

1 **Richard Cobden** (1804-1865) var en engelsk industriägare och politiker, ledare för Frihandlarna (en grupp från mitten av 1800-talet som var mot skyddstullar) och grundare av Förbundet mot spannmålstullar (1839) som propagerade mot skyddstullar på jordbruksprodukter, speciellt spannmål.

2 **Bey** (kan även stavas Bej) var en furstetitel av turkiskt ursprung som användes bland annat i Osmanska riket men även i arabvärlden. Ordet betyder egentligen "hövding". - uppgift från Wikipedia.

givare, och denna Beys tyranniska makt kan de bara försvaga med hjälp av fackföreningarnas aktivitet. Givetvis måste arbetarna göra en del inte bara ekonomiska utan även personliga uppoffringar för detta ändamål. Men när det kommer till kritan kommer den ”personliga friheten” att vinna oändligt mycket mer genom fackföreningarnas förmedling än den förlorar. Detta är en klasståndpunkt som det inte går att undkomma och som utgör grunden för rätten att samla ihop politiska bidrag. Borgarklassens majoritet anser det för närvarande nödvändigt att *förlika sig* med fackföreningarnas existens, men den vill hålla deras aktivitet innanför den gräns där kampen mot olika kapitalistiska grupper blir en kamp mot den kapitalistiska staten.

Den konservativa parlamentsledamoten Macquisten påpekade i parlamentet att fackföreningarnas vägran att betala politiska bidrag framförallt tillämpas i små och utspridda industrier medan han tyvärr måste säga att det inom större koncentrerade industrier kan konstateras ”moraliska påtryckningar och masshotelser”. Denna observation är ytterst intressant! Det är så typiskt för det engelska parlamentet att en extrem Tory ska yttra den, författaren till en förslagen förbuds lag och inte en socialist. Det betyder att vägran att betala politiska bidrag finns inom industrins mest efterblivna delar, där det finns starka småborgerliga traditioner och följaktligen också småborgerliga uppfattningar om individuell frihet, ofta kopplade till att man röstar på liberalerna och till och med det konservativa partiet. Inom industrins nyare mer moderna delar återfinns vi klassolidaritet och proletär disciplin, som kapitalisterna och deras tjänare, överlöpare från arbetarna, upplever som terrorism.

En viss konservativ parlamentsledamot förkunnade skakande av vrede att sekreteraren i en fackförening hade hotat att publicera en lista över de medlemmar som vägrade att betala bidrag till partiet. Labourledamöterna började indignerat kräva att få veta vad denna skamliga sekreterare hette, trots att varenda fackförening borde fått rådet att handla just på det sättet. Byråkrater som under tjuven från båda de borgerliga partierna försöker kasta ut kommunister ur arbetarorganisationerna kommer naturligtvis aldrig att göra det. Så fort det gäller kommunister upphör omsorgen om den personliga friheten, då får vi bara höra tal om statens säkerhet. Det anses vara fel att släppa in kommunister som förnekar demokratins helighet i Labourpartiet.

Men under debatterna om de politiska bidragen gjorde den redan nämnda författaren till förbudslagstiftningen, Macquisten, en anmärkning i frågan om samma demokrati, som möttes med glada skratt från oppositionen men som i själva verket inte bara skulle ristas in på parlamentets väggar utan också borde kungöras och förklaras på varenda arbetarmöte. Efter att med siffror ha illustrerat hur betydelsefulla fackföreningarnas politiska bidrag var förkunnade Macquisten att fackföreningarna innan 1913 års liberala lag bara hade lagt ut 10.000 pund per år för politiska ändamål, medan de nu tack vare legaliseringen av politiska bidrag hade tillgångar på 250.000 pund. ”Givetvis”, sa Macquisten, ”har Labourpartiet blivit starkt. När man har 250.000 pund i årlig inkomst kan man skapa ett parti för vilket syfte som helst.”

Den rasande Toryn sa mer än han hade tänkt. Hans anmärkning är ett öppet erkännande att partier *kan skapas*, att de kan skapas med hjälp av *pengar* och att penningmedel spelar en *avgörande roll* i den demokratiska apparaten. Måste vi påpeka att borgarklassens ekonomiska resurser är ojämförligt mycket större än proletariatets? Detta enkla faktum borde räcka för att skingra demokratins hycklande griller. Varje skärpt engelsk arbetare borde säga till MacDonald: ”Det är inte sant att de demokratiska principerna är vår rörelses högsta rättesnöre. Dessa principer styrs av ekonomiska tillgångar, och kan förvrängas och förfalskas efter behag.”

Men även om vi skulle ansluta oss till den formellt demokratiska ståndpunkten och agera utifrån förutsättningen om en perfekt medborgare, och inte en proletär, kapitalist eller godsägare, så måste vi medge att överhusets mest reaktionära torpeder är betydligt mer konsekventa. Alla medborgare har naturligtvis rätt att med sin plånbok och sin röst fritt stöda det parti som deras samvete bjuder dem. Det enda problemet är att denna perfekta brittiska medborgare inte existerar i verkligheten

utan bara är en juridisk konstruktion. Inte heller har det någonsin funnits någon sådan. Men små- och mellanbourgeoisin har i viss mån närmat sig detta idealbegrepp. Fabianerna anser sig vara normen för denna perfekta medborgare. De ser kapitalisterna och proletärerna som "avvikelser" från idealmedborgaren. Men det finns inte så många fabianska kälkborgare i världen, även om det finns fler än det borde. Generellt sett kan väljarna delas in i de välbeställda, utsugarna, å ena sidan och proletärerna, de utsugna, å den andra.

Trots det liberala sofisteriets alla ordklyverier är fackföreningarna lönarbetarnas klassorganisation för att bekämpa kapitalisternas girighet och snikenhet. Ett av fackföreningarnas mest omedelbara vapen är strejken. Medlemmarnas bidrag används för att stöda strejker. Under strejkerna för arbetarna en våldsam kamp mot strejkbrytare som är produkten av en annan liberal princip, nämligen "rätten att arbeta". Under varje större strejk behöver fackföreningarna politiskt stöd, de måste vända sig till pressen, partierna, parlamentet. Den liberala pressens fientliga inställning till fackföreningarnas kamp var ett av skälen som förmådde dem att skapa Labourpartiet.

Om vi analyserar Labourpartiets ursprung och historia så kommer det att stå klart att partiet utifrån fackföreningarnas ståndpunkt är deras politiska del. Det behöver en strejkkass, en organisation av tillförlitliga personer, en tidning, pålitliga medlemmar i parlamentet. För fackföreningarna är utgifter för att välja parlamentsledamöter en juridiskt lika nödvändig och obligatorisk utgift som de som går till kontors- och sekreterarbete. Liberala eller konservativa medlemmar i fackföreningarna kan säga: "Jag betalar regelbundet min fackföreningsavgift men jag vägrar att betala bidraget till Labourpartiet, eftersom jag utifrån min politiska övertygelse röstar på liberalerna (eller de konservativa)", varpå fackföreningens representant skulle kunna säga till dem: "Under strejker för att förbättra arbetsförhållandena – och det är målet för vår organisation – behöver vi stöd från Labourpartiet, från dess medlemmar i parlamentet, från dess press. Men under sådana omständigheter kastar det parti du röstar på (liberaler eller konservativa) sig alltid över oss, försöker kompromettera oss, så osämja i våra led eller går till och med så långt som att organisera strejkbrytare. Vi har ingen användning för medlemmar som stöder strejkbrytare!" Det som utifrån den kapitalistiska demokratins synvinkel kan verka vara personlig frihet är alltså utifrån den proletära demokratins synvinkel frihet till politiskt strejkbryteri.

Den 10% rabatt som borgarklassen skaffat sig är inte alls någon oskyldig sak. Den visar att var tionde medlem i fackföreningarna är en politiskt medveten (det vill säga klass-) motståndare. En del av dessa kan givetvis vinnas över men resten kan i händelse av verklig kamp bli ett ovärderligt vapen i händerna på borgarklassen mot arbetarna. Under den fortsatta kampen måste vi därför oundvikligen kämpa mot de klyftor som parlamentslagen från 1913 har öppnat i fackföreningarnas murar.

Allmänt sett anser vi marxister att varje ärlig och uppriktig arbetare kan vara medlem i en fackförening, oavsett politiska, religiösa och andra övertygelser. Vi betraktar fackföreningarna som å ena sidan en kämpande ekonomisk organisation, och å den andra en skola för politisk fostran. Även om vi som allmän regel är för att släppa in efterblivna och icke klassmedvetna arbetare i fackföreningarna, så utgår vi inte från den abstrakta principen om åsiktsfrihet, eller religionsfrihet, utan från revolutionärt ändamålsenliga hänsyn. Men just dessa hänsyn säger oss att i England, där 90% av arbetarna som är organiserade i fackföreningar betalar de politiska bidragen, en del därför att de vill göra det, andra därför att de inte vill bryta solidariteten, och där bara 10% har beslutat sig för att bortse från Labourpartiets öppna vädjan, där blir det nödvändigt med en systematisk kamp mot dessa 10%. Man måste få dem att känna att de är desertörer och fackföreningarna måste få rätt att utesluta dem som strejkbrytare. Om den abstrakta medborgaren har rätt att rösta på vilket parti han vill, så har arbetarorganisationerna när det kommer till kritan rätt att vägra att i sina led släppa in medborgare som med sitt politiska agerande visar att de är fientligt inställda till arbetarklassens intressen. Fackföreningarnas kamp för att utestänga oorganiserade arbetare från fabriker är känt

som en yttring av ”terrorism” eller – i dagens språkbruk – bolsjevism. Just i England kan och borde dessa metoder överföras på Labourpartiet, som är en direkt fortsättning av fackföreningarna.

Den redan nämnda debatten i det engelska parlamentet den 6 mars 1925, angående de politiska bidragen, är mycket intressant som ett tecken på den parlamentariska demokratins karaktär. Bara i premiärminister Baldwins tal finner vi försiktiga hänvisningar till den verkliga fara som finns i Englands klasstruktur. De gamla förhållandena har försvunnit. De gamla goda engelska företagen med sina patriarkaliska sedvänjor existerar inte längre – herr Baldwin skötte själv ett sådant företag i sin ungdom. Industrin koncentreras och slås ihop. Arbetarna förenar sig i fackföreningar och dessa organisationer kan bli ett hot mot själva staten.

Baldwin talade om förenade arbetsgivare såväl som arbetarnas fackföreningar. Men han ser givetvis bara fackföreningarna som ett hot mot den demokratiska staten. Vad den så kallade kampen mot trusterna innebär har vi redan lärt från exemplet USA. Roosevelts¹ ljudliga trustfientliga agitation var bara tomma gester. Under och efter Roosevelt blev trusterna allt starkare, och den amerikanska regeringen visade sig vara deras direkt verkställande organ på ett mycket mer direkt sätt än vad Labourpartiet är fackföreningarnas politiska organ. Även om trusterna i England som organisationsform inte spelar samma stora roll som i USA, så spelar kapitalisterna en lika viktig roll. Hotet från fackföreningarna består av det faktum att de – hittills bara delvis, obeslutsamt och på ett halvhjärtat sätt – för fram principen om en arbetarregering, *som är omöjlig utan en arbetarstat*, mot kapitalisternas regering, som för närvarande bara kan fortsätta existera under demokratins täckmantel. Baldwin håller helt och hållet med om principen om ”personlig frihet”, som ligger till grund för den förbudslag som lades fram av hans vänner i parlamentet. Han betraktar också fackföreningarnas politiska bidrag som ett ”moraliskt otyg” men han vill inte störa freden.

När kampen väl har startat kan den leda till allvarliga konsekvenser: ”Under inga omständigheter kommer vi att skjuta först.” Och Baldwin avslutade: ”Oh herre, ge oss fred i vår tid!” Nästan hela kammaren hälsade talet med applåder, inklusive många Labourmedlemmar. Enligt sitt eget uttalande hade premiärministern gjort en ”fredsgest”. Varvid Labourmedlemmen Thomas, som alltid finns på plats när det behövs en gest av ynkligt kryperi, reste sig. Han gratulerade Baldwin, han pekade på den sant mänskliga tonen i Baldwins tal, han förkunnade att både arbetsgivare och arbetare hade mycket att vinna på ett nära samarbete, han pekade stolt på det faktum att inte så få vänsterarbetare i hans egen fackförening hade vägrat att betala de politiska bidragen på grund av att deras sekreterare var den store reaktionären Thomas själv. Och hela diskussionen om denna fråga, där de stridande klassernas livsviktiga intressen ständig stöter på varann, förs i denna ton av hypotetiska uttalanden, halvsanningar, officiella lögnar, rent engelska parlamentariska floskler.

De konservativas halvsanningar präglas av machiavellism. Labourpartiets halvsanningar är produkten av föraktlig feighet. Borgarklassens företrädare liknar en tiger som döljer sina klor och spinner vänligt. Labourledare av Thomas’ sort liknar mer en strykrädd hund med svansen mellan benen.

Den ekonomiska situationens hopplöshet uttrycks allra bäst i fackföreningarna. Dagen efter krigsslutet, när det i stundens hetta verkade som om Storbritannien hade blivit det land som obegränsat avgjorde världens öde, strömmade arbetarmassorna som hade väckts av kriget in i fackföreningarna i hundratusental och miljontal. Toppen nåddes 1919, därefter inleddes nedgången. Idag har antalet fackföreningsmedlemmar sjunkit mycket lågt och minskar fortfarande.

John Wheatley, en ”vänster”medlem i MacDonalds regering, sa vid ett möte i Glasgow i mars något i stilen att fackföreningarna nu bara är en skugga av sitt tidigare jag, och att de är lika oförmögna att kämpa som att föra förhandlingar. Generalsekreteraren i Transportarbetarförbundet Fred Bramley gick kraftigt mot denna uppfattning. Men diskussionen mellan dessa två teoretiskt lika hjälplösa

1 **Theodore Roosevelt** (1858-1919) var USA:s 26:e president. Han efterträdde McKinley vid dennes död (1901) och satt kvar ytterligare en ämbetsperiod (till 1909). Tack vare ”skandalspridarnas” ansträngningar inledde Roosevelt en aggressivt klingande kampanj mot amerikanska trustar och monopol.

antagonister är av utomordentligt symptomatiskt intresse. Bramley hänvisade till det faktum att i och med att den politiska rörelsen är ”mer lovande”, det vill säga ger större möjligheter att göra karriär, så drar den de mest värdefulla arbetarna från fackföreningarna. Å andra sidan, frågar Bramley, vad vore partiet utan fackföreningarnas politiska bidrag? I grund och botten förnekar inte Bramley att fackföreningarnas ekonomiska styrka har minskat, och han förklarar det med en hänvisning till Englands ekonomiska situation.

Men förgäves letar vi hos Transportarbetarförbundets generalsekreterare efter någon antydning om hur man ska komma ur denna återvändsgränd. Hans teorier nämner bara de dolda motsättningarna mellan fackföreningarnas apparat och partiapparaten. Och ändå är inte det den viktigaste frågan. Samma orsaker som ligger bakom de hårda slagen mot fackföreningarnas ekonomiska styrka ligger också bakom radikaliseringsen av de arbetande klasserna och följaktligen Labourpartiets tillväxt. Det ena kommer tveklöst att snart utvecklas på den andras bekostnad. Men det vore utomordentligt slarvigt att dra slutsatsen att fackföreningarnas roll tillhör det förflutna. Tvärtom har den engelska arbetarklassens industriförbund fortfarande en lysande framtid framför sig. Ty just på grund av att fackföreningarna inte har några stora framtidsutsikter inom ramen för det kapitalistiska samhället i dagens Storbritannien, så kommer arbetarnas industriförbund att bli tvungna att slå in på vägen mot en socialistisk omorganisering av ekonomin. Efter att ha ombildat den senare i linje med detta behov kommer fackföreningarna att bli den viktigaste hävstången för landets ekonomiska återuppbyggnad.

Men en nödvändig förutsättning för detta är att proletariatet griper makten – inte i betydelsen av MacDonaldregeringens sorgliga och bedrövliga fars, utan i den verkliga, materiella, revolutionära klassmeningen. Hela regeringsapparaten måste bli en apparat i proletariatets tjänst. Arbetarklassen, som är den enda klass som har intresse av en socialistisk revolution, måste få möjlighet att diktera sin vilja för hela samhället. Hela administrationen, alla domare och ämbetsmän, måste bli lika djupt uppfyllda av proletariatets socialistiska anda som dagens ämbetsmän och domare är genomsyrade av borgarklassens anda. Fackföreningarna är de enda som kan anskaffa den nödvändiga personalen. Slutligen kommer också organen för att sköta den nationaliserade industrin att tillhandahållas inifrån fackföreningarna.

Inom en nära framtid kommer fackföreningarna att bli proletariatets skolor i socialistisk produktion. Deras framtida roll är alltså oändligt stor. Men för närvarande befinner de sig otvivelaktigt i en återvändsgränd. Det går inte att undkomma situationen genom att skyla över situationen och vidta halv-mesyrrer. Den engelska kapitalismens förfall leder oundvikligen till maktlöshet för fackföreningarna. Bara en revolution kan rädda den engelska arbetarklassen och därmed dess organisationer. För att gripa makten måste proletariatet ha ett revolutionärt parti i sin ledning. För att göra fackföreningarna förmögna att genomföra sina framtida funktioner måste de befrias från sina konservativa funktionärer, från vidskepliga idioter som okunnigt förväntar sig ”fredliga” mirakel någonstans ifrån. Kort sagt från storkapitalets agenter, från överlöpare av Thomas’ typ. Ett reformistiskt, opportunistiskt, liberalt arbetarparti kan bara försvaga fackföreningarna genom att förlama massornas aktivitet. Men ett revolutionärt arbetarparti som har sin grund i fackföreningarna kommer att bli ett mäktigt vapen för att förbättra dem och få dem att växa.

Precis som ett frö innehåller en framtida stjälk och ax, så innehåller de obligatoriska, antiliberala, ”despotiska” insamlingarna av politiska bidrag alla de bolsjevikiska metoder mot vilka MacDonald outtröttligt skvätter sina nyuppväckta intellektuella begränsningars vigvatten. Arbetarklassen har rätten och plikten att sätta sin genomtänkta klassvilja över den borgerliga demokratins fantasier och spetsfundigheter. Den borde handla med samma revolutionärt självmedvetna anda som Cromwell fyllde den unga engelska borgarklassen med. Som vi har sett drev Cromwell på sina puritanska rekryter så här: ”Jag tänker inte bedra er med invecklade uttryck i mina order om att kämpa för kungen och parlamentet. Om kungen råkade hamna i fiendens led så skulle jag avlossa min revolver

mot honom precis som mot en menig soldat, och om ert samvete inte tillåter er att göra det så råder jag er att inte ta värvning under mig.” Det är inte en blodtörstig despotisms ord utan medvetenhet om en stor historisk uppgift som tillåter dess bärare att undanröja alla hinder i sin väg. Det är en ung progressiv klass som för första gången inser sin uppgift som talar via Cromwell. Om vi måste söka efter nationella traditioner så låt då det engelska proletarietet låna de gamla oberoendes anda av revolutionärt självförtroende och aggressivt mod. MacDonald, Webb, Snowden och liknande tar bara sina religiösa fördomar från Cromwells stridskamrater, och kombinerar dem med en verkligt fabiansk feighet.

Den proletära förtruppen måste förena de oberoendes revolutionära mod med en klar materialistisk förståelse av världen.

Den engelska borgarklassen har inte fel i att det största hotet kommer från fackföreningarna, och att Labourpartiet bara under trycket från dessa massorganisationer kommer att kunna omvandla sig till en revolutionär kraft – efter att först radikalt ha förändrat sitt ledarskap.

Ett nytt sätt att bekämpa fackföreningarna är att organisera den administrativt tekniska personalen (ingenjörer, driftsledare, förmän) i ett ”tredje parti inom industrin”. *Times* för en mycket påhittig och smart kamp mot teorin om det fysiska och intellektuella arbetets gemensamma intressen. I detta precis som andra fall utnyttjar de borgerliga politikerna skickligt de idéer som fabianismen har givit dem inspiration till. Arbetarnas motsättningar med kapitalet är förödande för nationens tillväxt säger *Times* tillsammans med Labourpartiets samtliga ledare, och *Times* drar slutsatsen att ingenjörer, driftsledare, administratörer och tekniker, som står mellan arbete och kapital, är bättre skickade att förstå industrins intressen ”i sin helhet” och att upprätta fred mellan arbetsgivare och anställda. Av detta skäl borde den administrativt tekniska personalen avskiljas i ett tredje parti inom industrin.

I grund och botten spelar *Times* direkt i händerna på fabianismen. Den grundläggande principen i de senares ståndpunkt, som är ett reaktionärt utopiskt motstånd mot klasskampen, sammanfaller bäst med den sociala ställning som små- och mellanbourgeoisens intellektuella, ingenjörer och administratörer har, som befinner sig mellan arbete och kapital, men som vill se sig själva som självständiga och därför desto mer betonar sitt oberoende från de proletära organisationerna och därmed alltmer hamnar i händerna på de kapitalistiska organisationerna. Vi kan redan på förhand utan svårighet förutsäga att vart efter fabianismen oundvikligen utesluts ur fackföreningarna och Labourpartiet, så kommer de alltmer att förena sitt öde med industrins mellanliggande element, den fackliga och regeringsbyråkratiska apparaten. Efter det nuvarande tillfälliga uppsvinget kommer ILP oundvikligen att slås ner och kommer efter att ha blivit ett ”tredje parti inom industrin” att gå vilse mellan kapital och arbete.

Kapitel 8. En framtidsförutsägelse

När förra brittiske premiärministerns hustru, fru Lloyd George, tappade bort ett värdefullt halsband uppmärksammade *Daily Herald*, Labourpartiets officiella organ, sina läsare på de liberala ledare som deserterar till fienden och ger sina fruar dyra halsband. Följande lärerika slutsats finns i tidningens ledare: "Labourpartiets existens är beroende av att det lyckas hindra arbetarledarna från att slå in på denna förödande väg." Den förtvivelade liberalen Arthur Ponsonby, som inte har slutat att vara liberal trots att han har gått med i Labourpartiet, ger i samma nummer av *Daily Herald* fria tyglar åt sina tankar om hur det stora liberala partiet förstördes av ledare som Asquith och Lloyd George: "Ja", upprepar ledarskribenten efter honom, "liberalernas ledare har övergivit sina enkla vanor och tagit efter uppförandet hos de rika som de ständigt umgås med. De har tagit efter de senares arrogans mot de lägre klasserna", etc, etc.

Det är egentligen inget förvånande i liberalernas partiledares livsstil, eftersom det liberala partiet är ett av de två borgerliga partierna. Men liberalerna i Labourpartiet betraktar liberalismen som ett abstrakt system av ädla teorier, och de liberala ministrar som köper halsband till sina fruar som förrädare mot de liberala idéerna.

Det är lärerikt att läsa funderingarna om hur man ska skydda Labourledarna från att slå in på denna ödesdigra väg. Dessa tankar är naturligtvis bara försagda och stapplande påminnelser till de halvliberala Labourledarna från halvliberala Labourjournalister som måste ta viss hänsyn till sina läsares uppfattningar. Det är inte svårt att se närvaron av karriärstisk valpsjuka hos det brittiska Labourpartiets regeringselit! Det räcker att slå fast att fru Lloyd George själv i ett protestbrev till *Daily Herald*s redaktör nämner händelser som de "kungliga" gåvor som MacDonald fick av sina kapitalistiska vänner. Efter att ha blivit påmind om det höll redaktören tyst. Det förefaller ytterst barnsligt att tro att Labourpartiets ledare skulle kunna få vägledning av moraliska berättelser om fru Lloyd Georges' halsband, som om politiken överhuvudtaget kan formas efter abstrakta moraliska regler. Tvärtom är en klass' och dess partis och ledares moral en följd av politiken i ordets mest vidsträckt historiska mening. Ingenstans är det lika tydligt än i just den brittiska arbetarklassens organisationer.

Under sitt djupsinniga grubblande har *Daily Herald* upptäckt faran av att låta Labourpartiets "ledare" frotera sig med borgarklassen, och förbiser helt det faktum att dessa relationer helt och hållet är beroende av den *politiska* inställningen till borgarklassen. Om vi intar en ståndpunkt av oförsonlig klasskamp kommer det inte att ske något som helst förtroligt umgänge. Labourledarna skulle inte gå med i borgerliga kretsar och inte heller skulle borgarklassen släppa in dem. Men Labourpartiets ledare försvarar faktiskt tanken på samarbete mellan klasserna och ett närmande mellan deras ledare. "Samarbete och ömsesidigt förtroende mellan arbetsgivare och arbetare", som herr Snowden exempelvis sa i ett av sina tal i parlamentet i år, "är de viktigaste förutsättningarna för landets välbefinnande." Clynes, paret Webb och alla de andra celebriteterna har hållit liknande tal. Fackföreningsledarna har samma inställning. Det enda vi hör från dem är påminnelser om behovet av täta möten mellan arbetsgivare och arbetare runt det "gröna bordet".

Men en politik av ständigt "vänkapliga" förhållanden mellan arbetarledarna och de borgerliga magnaterna och ansträngningar att hitta en gemensam plattform, det vill säga undanröja det som skiljer dem åt, utgör, som *Daily Herald* säger, inte bara en fara för ledarnas uppträdande utan även för partiets utveckling. Vad annat kan man förvänta sig? När John Burns övergav proletariet¹ började han säga: "Jag har inte mer användning av en speciell arbetaruppfattning än av arbetarkängor eller arbetarnas växtmargarin." Ingen kan förneka det faktum att John Burns, när han blev borgerlig minister fick avsevärt bättre både smör och skor, men man kan knappast säga att det är

¹ **John Burns** (1858-1943) var en arbetarledare och vänsterparlamentsledamot som 1905 blev medlem i regeringen i egenskap av ordförande för en lokal statlig styrelse.

troligt att hans utveckling till borgare kommer att förbättra kängorna för de varvsarbetare som hade fört Burns till makten. Moralen härrör ur politiken. För att Snowdens budget ska tillfredsställa City måste Snowden själv, både i sin levnadsstandard och sitt moraliska uppträdande likna bankirer mer än walesiska gruvarbetare.

Och Thomas då? Vi har redan nämnt järnvägs magnaternas middag där Thomas, sekreterare för järnvägsarbetarnas fackförening, förkunnade att hans själ inte tillhörde arbetarklassen utan "sanningen", och att det var i sitt sökande efter denna sanning som han, Thomas, hade kommit till middagen. Det är värt att notera att detta bedrövliga nonsens rapporterades i laga ordning i *Times* medan *Daily Herald* inte tryckte ett ord om det. Denna olycksaliga tidning föredrar att moralisera på ett mer abstrakt plan. Man kommer inte att lyckas tukta Thomas med liknelser om fru Lloyd Georges' halsband. Thomas måste drivas ut, och det kan man inte göra genom att hålla tyst om Thomas' omfamningar med fienden vid middagar och på andra ställen, utan genom att tala högt om dem och avslöja dem i all sin nakenhet och uppmuntra arbetarna att skoningslöst rensa sina led. För att ändra moralen krävs en förändring av politiken.

När jag skriver dessa rader (april 1925) präglas Englands officiella politik av kompromisser, trots att regeringen är konservativ: det krävs "samarbete" mellan industrins två parter, man måste göra ömsesidiga eftergifter, arbetarna måste på ett eller annat sätt "få del" av industrins profiler, etc. Denna sinnesstämning hos de konservativa illustrerar både det engelska proletariats styrka och svaghet, som har tvingat de konservativa att grunda sin politik på att "acceptera" skapandet av ett självständigt arbetarparti. Men genom att sätta personer som MacDonald och Thomas i ledningen för Labourpartiet gör proletariats det möjligt för de konservativa att bygga sina förhoppningar på detta "accepterande".

Baldwin håller tal efter tal om behovet av ömsesidigt tålamod för att landet *utan en katastrof* ska kunna resa sig ur de nuvarande svårigheterna. Labour "ledaren" Robert Smillie säger att han är helt överens med dessa tal: "en storartad maning till tålamod från båda sidor!"¹ Smillie lovar att följa uppmaningen obetingat och uttrycker förhoppningen att industrins ledare ska inta en mer mänsklig hållning till arbetarnas krav. "Detta är en fullständigt rimlig och förnuftig önskan", försäkrar *Times* med ärlig uppsyn. Och alla dessa honungslena yttranden faller under en period av svårigheter för industrin, kronisk arbetslöshet, med brittiska order till tyska varv, hotande konflikter inom många industribranscher, och detta i ett England med alla sina erfarenheter av klasskrig. Förvisso har de arbetande massorna kort minne och de härskandes hyckleri är utan motstycke! Borgarklassens minne finns i traditionerna hos dess herravälde, i landets institutioner och lagar, i den allt starkare konsten att regera. Arbetarklassens minne finns i dess parti. Det reformistiska partiet är det dåliga minnets parti.

Även om de konservativas samförståndspolitik är hycklande så har den ändå en sund grund. För närvarande inriktas de härskande partiernas ansträngningar i Europa på att upprätthålla inrikes- och utrikespolitisk fred. Den så kallade reaktionen mot krig och efterkrigstidens metoder går inte bara att förklara med psykologiska motiv. Det kapitalistiska systemets styrka och elasticitet som visade sig under kriget gav upphov till säregna *illusioner om militärkapitalismen*. En djärv centraliserad ledning av det ekonomiska livet, militära erövringar av de ekonomiska resurser som man saknade, leva på skulder, obegränsad utgivning av papperspengar, undanröjande av sociala faror med hjälp av å ena sidan blodiga repressalier och å den andra alla möjliga eftergifter – i stundens hetta föreföll sådana metoder kunna lösa alla frågor och övervinna alla hinder.

Men inom kort klippte den ekonomiska verkligheten vingarna av militärkapitalismens illusioner. Tyskland närmade sig ruinens brant. Regeringen i det rika Frankrike lyckas inte undfly sin klena kamouflerade konkurs. Den engelska regeringen tvingas underhålla en armé av arbetslösa som är nästan dubbelt så stor som den franska militärens armé. Europas välstånd har visat sig ha sina

1 Robert Smillie (1859-1940) var ordförande för gruvarbetarförbundet och deras företrädare i General Council.

begränsningar. Fortsatt krig och omvälvningar skulle ha inneburit ett oundvikligt krossande av den europeiska kapitalismen. Därav iver att uppnå ”ordnade” förhållanden mellan regeringar och klasser.

Vid det senaste valet satsade de engelska konservativa just på denna rädsla för omvälvningar. Nu när de har makten är de för försoning, överenskommelser, social välvilja. ”Trygghet är nyckeln till situationen” säger den liberala lorden Grey, understödd av den konservative Austen Chamberlain.¹ Den engelska pressen ur båda de borgerliga lägren lever på att upprepa dessa ord. Strävan efter ett tillstånd av fred, upprättandet av ”normala” förhållanden, skyddet av guldmyntfoten, återupptagandet av handelsfördrag kommer inte av sig själv att lösa en enda av de motsättningar som orsakade det imperialistiska kriget och som har förvärrats ännu mer av kriget. Men dessa ansträngningar och de politiska grupperingar som grundar sig på dem räcker för att visa på de härskande partiernas nuvarande inrikes- och utrikespolitik i Europa.

Vi behöver knappast påpeka att dessa pacifistiska tendenser om och om igen stöter på ett hinder i form av efterkrigstidens ekonomiska förhållanden. De engelska konservativa har redan börjat undergräva arbetslöshetsförsäkringarna. Den engelska industrin kan *i sitt nuvarande tillstånd* bara möta konkurrensen genom att sänka lönerna. Och det är omöjligt om man behåller arbetslöshetsförsäkringen, eftersom denna försäkring stärker arbetarklassens motstånd. De första skärmytslingarna har redan ägt rum på detta område och de kan utvecklas till verklig kamp. Hursomhelst kommer de konservativa på detta precis som på andra områden att tvingas träda fram under sina rätta färger, och således kommer situationen för Labourpartiets ledning att bli allt svårare.

Här passar det att tala om de förhållanden som uppstod i underhuset efter valet 1906, när det för första gången uppträdde en stor grupp Labourmedlemmar i parlamentet. Under de två följande åren behandlades Labourdelegaterna med stor hänsyn, men under det tredje året förvärrades saker och ting. Redan 1910 ”brydde sig inte” parlamentet om Labourmedlemmarna, inte på grund av någon oförsonlig inställning bland dessa utan på grund av att arbetarmassorna som inte satt i parlamentet blev alltmer krävande. Efter att ha valt så många medlemmar till parlamentet förväntade de sig att det skulle ske verkliga förändringar i deras liv, en förväntan som låg bakom den mäktiga strejkvågen 1911-13.

Dessa fakta får oss att dra slutsatser som går att tillämpa på dagens situation. Baldwinmajoritetens nuvarande flört med Labours medlemmar kommer snabbt att slå över i sin motsats när arbetarnas tryck på sina parlamentsrepresentanter, på kapitalet och på parlamentet självt blir mer ihärdigt. Vi har redan talat om detta i anknytning till frågan om demokratin och det revolutionära våldets roll för de ömsesidiga förhållandena mellan klasserna. Nu ska vi överväga samma fråga utifrån *Labourpartiets inre utveckling*.

Den ledande rollen i det brittiska Labourpartiet spelas naturligtvis av det Oberoende arbetarpartiets (ILP:s) ledare under ledning av MacDonald. Inte bara före kriget utan också medan det pågick hade ILP en pacifistisk inställning och ”fördömde” socialimperialismen och intog på det hela taget en centristisk ståndpunkt. Deras plattform var ”mot militarismen i alla former”. Kriget tog slut och ILP bröt med Andra internationalen.² Efter ett beslut vid 1920 års konferens inledde de Oberoende till

1 **Sir Edward Grey** (1862-1933) låg bakom konsolideringen av krigsförbundet mellan Storbritannien, Frankrike och Ryssland. Före 1914 hade han i hemlighet förbundit Storbritannien att i händelse av krig försvara Frankrike. **Austen Chamberlain** (1863-1937) var halvbror till Neville Chamberlain. 1921 hjälpte han till att formulera planerna att avreglera kolindustrin efter kriget, vilket ledde till lockout av gruvarbetarna och så småningom deras nederlag.

2 **Andra internationalen** grundades 1889 som organisation för de socialdemokratiska partierna. Den föll samman i och med Första världskrigets utbrott, när majoriteten av dess medlemmar valde att förena sig med sina respektive nationella borgarklasser i den imperialistiska konflikten. Efter kriget samlades den på nytt på grundval av klass-samarbete och reformism.

och med en brevväxling med Tredje internationalen, och ställde tolv frågor till denna, den ena mer djupsinnig än den andra. Den sjunde frågan löd: ”Kan kommunismen och proletariats diktatur bara genomföras med hjälp av väpnat våld eller kan partier som betraktar denna fråga som öppen också tas emot i Tredje internationalen?” Det är en lärorik ståndpunkt. Slaktaren har sin stora kniv men den dömda kalven har ett öppet sinne. Men under denna kritiska period övervägde ILP att ansluta sig till den Kommunistiska internationalen, medan det nu utesluter kommunister ur Labourpartiet.

Motsättningen mellan ILP:s politik igår och Labourpartiets idag, i synnerhet under dess månader vid makten, är i sanning häpnadsväckande. Idag är till och med fabianernas politik i ILP en annan än samma fabianers politik i Labourpartiet. Dessa motsättningar är en svag återspeglning av kampen mellan de centriska och socialimperialistiska strömningarna. Dessa strömningar möts och förenas i MacDonald och vi återfinner därför hur den kristna pacifisten bygger lätta kryssare i väntan på den tid när han kan bygga tunga sådana.

Den socialistiska centrismens främsta kännetecken är sin till intet förpliktande, obeslutsamma och osäkra ståndpunkt. Centrismen klarar sig så länge den inte tvingas dra slutgiltiga slutsatser, eller ge direkta svar på enkla frågor. Under en fredlig ”organisk” period kan centrismen hålla stånd som officiell lära till och med i ett stort och aktivt arbetarparti, såsom var fallet med den tyska socialdemokratin före kriget, ty under denna period berodde inte nationens avgörande frågor på proletariats parti. Men allmänt sett passar centrismen bäst för små organisationer, som genom sitt obetydliga inflytande är befriat från behovet att ge klara svar på politikens alla frågor och ta ett praktiskt ansvar för sina svar. Sådan var ILP:s centrism.

Det imperialistiska kriget visade bara alltför uppenbart att arbetarbyråkratin och arbetararistokratin under den föregående kapitalistiska expansionsperioden hade genomgått en djupgående småborgerlig omvandling, både vad gäller levnadsvanor och intellektuella egenskaper. Men småborgarna kommer bara att bevara ett *sken* av oberoende tills det första slaget faller.

I ett slag avslöjade och befäste kriget småbourgeoisins politiska beroende av storbourgeoisin och den allra största bourgeoisin. Socialimperialismen var den form detta beroende antog inom arbetarrörelsen. I så måtto som centrismen bibehölls eller återföddes under kriget och efterkrigsperioden var den därför ett uttryck för småbourgeoisins skräck inom arbetarbyråkratin inför deras totala och på det hela taget öppna kapitulation för imperialismen.

Den tyska socialdemokratin som under många år, till och med under Bebel,¹ hade fört en i grunden centrisk politik kunde just på grund av sin styrka inte upprätthålla denna ståndpunkt under kriget. Antingen måste den klart gå mot kriget, det vill säga i allt väsentligt slå in på en revolutionär väg, eller stöda kriget, det vill säga gå över till borgarklassens läger. I England kunde ILP, en propagandistisk organisation inom arbetarklassen, inte bara bevara utan tillfälligt till och med stärka sina centriska egenskaper under kriget, ”frånsäga sig allt ansvar”, engagera sig i platoniska protester, pacifistiska moralpredikningar, inte tänka igenom en enda tanke till slutet och inte ge den krigförande staten minsta svårigheter. De Oberoendes opposition i Tyskland hade också en centrisk karaktär. De ”avsade” sig också ”allt ansvar”, vilket dock inte hindrade Scheidemann och Ebert att ställa arbetarorganisationernas hela styrka till den krigförande kapitalismens förfogande.²

1 **August Bebel** (1840-1913) grundade tillsammans med Wilhelm Liebknecht den tyska socialdemokratin. Under hans ledning blev partiet mäktigt. Formellt avvisade han revisionismen men han bar ansvaret för tillväxten av de opportunistiska strömningar som tog över partiet strax efter hans död.

Centrism är den beteckning Trotskij använder för radikala strömningar som vacklar mellan reformismen, som är arbetarbyråkratins och arbetararistokratins uppfattning, och marxismen som uttrycker arbetarklassens historiska intressen. Eftersom de centriska strömningarna inte har någon självständig social bas måste de bedömas utifrån sitt ursprung, sin inre dynamik och den inriktning de tar eller tvingas till av händelserna.

2 **Philipp Scheidemann** (1865-1939) och **Friedrich Ebert** (1870-1925) tog över ledningen för det tyska socialdemokratiska partiet efter Bebels död 1913. De stödde den tyska militarismen under Första världskriget och bidrog

I England har vi sedan kriget bevittnat en mycket ovanlig "förenlighet" mellan arbetarrörelsens socialimperialistiska och centristiska strömningar. Som läsaren redan känner till var ILP ytterligt väl anpassat för rollen som oansvarig centristisk opposition, som ständigt kritiserade men aldrig orsakade några verkliga problem för de makthavande. Men inom kort var det de Oberoendes öde att bli en politisk maktfaktor och på så sätt både förändra sin roll och sina yttre drag.

ILP:s styrka berodde på två samverkande orsaker: för det första att historien hade ställt arbetarklassen inför behovet att bygga sitt eget parti och för det andra eftersom kriget och efterkrigsperioden hade väckt mångmiljonhövdade massor och skapat gynnsamma förhållanden för arbetarpacifistiska och reformistiska uppfattningar. Givetvis var de engelska arbetarnas sinnen redan före kriget fyllda av en hel del demokratiska och pacifistiska illusioner. Men skillnaden är enorm.

I den mån det engelska proletariatet tidigare deltog i det politiska livet innebar deras demokratiska och pacifistiska illusioner – i synnerhet under 1800-talets andra hälft – att det förblev knutet till det liberala partiets aktiviteter. Det senare "uppfyllde inte" dessa förhoppningar och förlorade arbetarnas tilltro. Då växte det fram ett särskilt arbetarparti, ett ovärderligt historiskt framsteg som aldrig kan upphävas. Men vi får inte förbise det faktum att arbetarmassorna snarare var besvikna på det liberala partiets goda vilja än på det demokratiskt pacifistiska sättet att lösa samhällliga frågor, i synnerhet som nya generationer, nya miljoner, för första gången drogs in i det politiska livet. De överförde sina förhoppningar och illusioner på Labourpartiet. Av denna och endast denna anledning fick de Oberoende möjlighet att leda partiet.

Bakom arbetarmassornas demokratiska och pacifistiska illusioner finns *deras nyvunnna klassvilja, deras djupa missnöje med sina villkor, deras beredvillighet att understöda sina krav med alla de medel som omständigheterna kräver*. Men arbetarklassen kan [bara] bygga ett parti av de ideologiskt och individuellt ledande element som har förberetts av landets hela föregående utveckling, av hela dess teoretiska och politiska kultur.

Allmänt sett är detta orsaken till den småborgerliga intelligentsians, givetvis inklusive arbetararistokraternas och -byråkraternas, starka inflytande. Det blev nödvändigt att grunda det brittiska Labourpartiet just därför att proletariatet gjorde en skarp sväng åt vänster. Det föll på de representanter för den kraftlösa konservativt protestantiska pacifismen som råkade finnas tillgängliga att politiskt formulera denna sväng. Men efter att flyttat generalstaben till en grundval bestående av flera miljoner organiserade arbetare kunde ILP inte längre fortsätta på samma sätt eller ens sätta sin centristiska stämpel på proletariatets parti. Efter att plötsligt ha blivit ledare över ett parti med miljontals arbetare kunde de inte längre nöja sig med centristiska klichéer och pacifistisk passivitet. Först i rollen som ansvarsfull opposition och sedan i regeringen tvingades de svara ett klart ja eller nej på de mest knepiga frågor i landets liv. Från det ögonblick då centrismen blev en politisk kraft tvingades den överskrida centrismens gränser, det vill säga antingen dra revolutionära slutsatser av sitt motstånd mot den imperialistiska regeringen eller öppet tjäna samma regering.

Naturligtvis gjorde den det senare. Pacifisten MacDonald började bygga kryssare, fångsla hinduer och egyptier, inlåta sig på diplomatiska manipulationer med hjälp av förfälskade dokument. Efter att ha hamnat vid den politiska makten reducerades centrismen som sådan till ett intet. Den engelska arbetarklassens djupgående vänstersväng som med förvånansvärd snabbhet hade fört MacDonalds parti till makten ledde i detta parti till en öppen högersväng. Det är sambandet mellan gårdagen och idag, och det är orsaken till att ILP med häpnad betraktar dess framgångar och försöker förvandla sig till ett centristiskt parti.

Under ILP:s ledning har det brittiska Labourpartiets praktiska program i grund och botten en liberal karaktär, och är i synnerhet i sin utrikespolitik en försenad upprepning av Gladstones kraftlöshet. Gladstone "tvingades" att erövra Egypten, precis som MacDonald "tvingades" att bygga kryssare.

till att besegra novemberrevolutionen i Tyskland 1918. De var ansvariga för mordet på tyska revolutionärer, inklusive Karl Liebknecht och Rosa Luxemburg. Ebert var Weimarrepublikens första president (1919-1925).

Beaconsfield företrädde kapitalets imperialistiska krav bättre än Gladstone.¹ Frihandeln avgör inte längre några frågor. Det är meningslöst att ge upp planen att befästa Singapore om man betraktar det utifrån hela Storbritanniens imperialistiska systems synvinkel. Singapore är nyckeln till två hav. Den som vill behålla kolonierna, det vill säga fortsätta den imperialistiska politiken, måste ha denna nyckel i sina händer.

MacDonald står på en kapitalistisk grund. Han genomför ett antal fega förändringar som inte löser någonting och inte betyder någonting, utan ökar alla svårigheter och risker. Vad gäller den engelska industrins öde finns det inga avgörande skillnader mellan de tre partierna. Det grundläggande kännetecknet på denna politik är förvirring som orsakas av rädslan för samhällliga omvälvningar. Samtliga tre partier är konservativa och är mer rädda för industrikonflikter än för något annat. Det konservativa parlamentet vägrar besluta om en minimilön åt gruvarbetarna. De medlemmar som gruvarbetarna har valt säger att parlamentets agerande är en ”direkt uppmaning till revolutionära handlingar”, även om ingen av dessa medlemmar på allvar tänker på revolutionära aktioner. Kapitalisterna föreslår att de gemensamt ska studera kolindustrins villkor, och hoppas på så sätt kunna bevisa det de behöver bevisa, nämligen att kolindustrin under det nuvarande privata ägandet har råkat i oordning och att det är dyrt att gräva upp kol även om lönerna är låga. Den konservativa och liberala pressen ser denna undersökning som en räddning. Labourledarna driver samma inriktning. Alla är rädda för strejker som skulle kunna stärka de utländska konkurrenternas överlägsenhet. Men om det under kapitalistiska förhållanden överhuvudtaget ska vara möjligt med någon sorts rationell produktion, så går det bara att uppnå med hjälp av tryck från stora arbetarstrejker. Genom att med hjälp av fackföreningarna förlama arbetarna så stöder ledarna den ekonomiska stagnationen och förfallet.

En av de mest uttalade reaktionärerna i det brittiska Labourpartiets ledning, chauvinisten, militaristen och protektionisten dr Haden Guest gottade sig skoningslöst i parlamentet över den linje som hans eget parti hade följt när det gällde frågan om frihandel eller tullskydd: enligt Guest var MacDonalds ståndpunkt bara negativ och utgjorde ingen utväg ur den ekonomiska återvändsgränd. I själva verket är det uppenbart omöjligt med frihandel: men störtandet av frihandlarna innebär också ett störtande av liberalismen.

Men England har lika litet att hoppas på från protektionismen. För ett ungt kapitalistiskt land som just börjat växa kan protektionismen vara ett oundvikligt och önskvärt skede i dess utveckling. Men för ett gammalt industriland som har varit aggressivt och stridslust och vars industri är tänkt att tillfredsställa världsmarknadens efterfrågan, för ett sådant land är en tillflykt till protektionism ett historiskt erkännande av att det har börjat falla sönder, och är i praktiken detsamma som att stöda de delar av industrin som är minst ämnade att klara sig under de nuvarande internationella förhållandena på bekostnad av andra engelska industribranscher som är bättre anpassade för världsmarknadens och hemmamarknadens villkor. Baldwins program av protektionism har överlevt sig själv och kan inte bemötas med den hopplösa frihandeln som har överlevt sig själv lika mycket, utan kan bara besvaras med ett praktiskt program för socialistiska omvandlingar. Men för att ta detta steg måste partiet först befrias från inte bara reaktionära protektionister som Guest utan också från reaktionära frihandlare som MacDonald.

Från vilken utgångspunkt och längs vilken väg kan en omvandling av Labourpartiets politik, som är otänkbar utan en radikal omvandling av ledarskapet, äga rum?

Eftersom den absoluta majoriteten i exekutivkommittén och andra viktiga institutioner i det brittiska Labourpartiet tillhör ILP, så är dessa den härskande fraktionen i Labourpartiet. Det måste påpekas att detta ömsesidiga förhållande i den engelska arbetarrörelsen innehåller mycket värdefullt material

¹ **Benjamin Disraeli, lord Beaconsfield (1804-1881)** var medlem i det Unga Englandspartiet och politisk motståndare till Gladstone. Han stödde spannmålslagarna och företrädde protektionism och var premiärminister 1868 och 1874-80.

i frågan om ”minoritetens diktatur”, ty det är just på detta sätt, det vill säga som minoritetens diktatur, som det brittiska partiets ledare beskriver det kommunistiska partiets roll i sovjetrepubliken. Men vi finner att ILP som har omkring 30.000 medlemmar, har en dominerande ställning i en organisation som – via fackföreningarna – har en bas på miljoners medlemmar. Men tack vare den numeriska styrka och roll som det engelska proletariatet spelar kommer denna organisation, med andra ord Labourpartiet, till makten. Alltså har en obetydlig minoritet på 30.000 medlemmar makten i ett land med 40 miljoner invånare och med makten över hundratals miljoner. Den mest fullständiga demokrati leder därför till en minoritetens partidiktatur.

Förvisso är ILP:s ”diktatur” i klassbetydelse inte värd ett öre, men det är en helt annan fråga. Men om ett parti med 30.000 medlemmar utan något revolutionärt program, utan kamperfarenheter, utan verkliga traditioner, bara med hjälp av ett brokigt Labourparti som grundas på fackföreningarna kan gripa makten med hjälp av den borgerliga demokratins metoder, varför ska dessa herrar bli så missnöjda eller överraskade när det i teori och praktik härdade kommunistiska partiet, med årtionden av hjältemodig kamp i spetsen för folkmassorna, ett parti med hundratusentals medlemmar, skulle komma till makten på grundval av arbetarnas och böndernas massorganisationer? Hursomhelst är ILP:s maktövertagande ojämförligt mycket mindre grundat och rotat i förhållandena än vad kommunistpartiets maktövertagande i Ryssland var.

Men ILP:s svindlande karriär är inte bara av intresse utifrån diskussionen rörande oron över den kommunistiska minoritetens diktatur. Det är mycket viktigare att bedöma de Oberoendes snabba uppgång utifrån det engelska kommunistpartiets framtid. Vissa slutsatser tränger sig på oss.

ILP uppstod i en småborgerlig omgivning och stod i sina känslor och böjelser nära den fackliga byråkratin, och kom naturligt att – tillsammans med denna byråkrati – leda Labourpartiet när massorna pressade och tvingade sina sekreterare att skapa detta parti. Och ILP:s sagolika utveckling, politiska metoder, och alla funktioner förbereder och röjer vägen för det kommunistiska partiet. Under loppet av flera årtionden lyckades ILP samla cirka 30.000 medlemmar. Men när den djupgående förändringen av den internationella situationen och det engelska samhällets inhemska struktur gav upphov till Labourpartiet uppstod omedelbart ett oväntat krav på ILP att ta ledarskapet. Samma politiska händelseutveckling förbereder ett ännu kraftfullare ”krav” på kommunismen under nästa skede i utvecklingen.

För närvarande är kommunistpartiet väldigt litet. I förra valet fick det totalt 53.000 röster – en siffra som när man jämför den med Labourpartiets 5½ miljoner röster kan förefalla oroande om vi inte inser logiken hos Englands politiska utveckling. Att tänka sig att kommunisterna under loppet av de följande decennierna steg för steg kommer att bli allt större och vid varje parlamentsval får några tiotusentals eller hundratusentals fler röster, vore en allvarlig missuppfattning av den framtida utvecklingen. Givetvis kommer kommunismen att under en förhållandevis utdragen period utvecklas ganska sakta, men sedan kommer det att följa en ofrånkomlig kris: *det kommunistiska partiet kommer att ta över den ställning som ILP idag har inom Labourpartiet.*

Vad krävs för att genomföra detta? Det övergripande svaret är uppenbart. ILP:s aldrig tidigare skådade uppsving berodde på att det gjorde det möjligt för arbetarklassen att skapa ett tredje parti, det vill säga sitt eget parti. Det senaste valet visar hur entusiastiska de engelska arbetarna är över det verktyg som de har skapat. Men ett parti är inte ett mål i sig själv. Arbetarna förväntar sig handlingar och resultat från det. Det engelska Labourpartiet föddes nästan över en natt som ett parti som siktade på att ta makten och det har redan uppnått en del framgångar i denna riktning. Trots den första Labourregeringens djupt kompromissande karaktär fick partiet vid det senaste valet mer än två miljoner nya röster. Men det uppstod en så kallad vänster i partiet, en formlös, ryggradslös strömning utan någon självständig framtid. Men det faktum att det uppstod en opposition vittnar om massornas ökande krav och en åtföljande allt större nervositet inom partiets övre kretsar. Redan en kort bekantskap med MacDonalds, Thomas', Clynes', Snowdens och alla de andras kvalitéer räcker

för att visa hur katastrofala motsättningarna kommer att bli mellan massornas krav och den trög-tänkta konservatismen hos Labourpartiets övre kretsar, i synnerhet om partiet kommer att komma till makten igen.

När vi skisserar dessa framtidsutsikter utgår vi från att den engelska kapitalismens nuvarande internationella och inhemska situation inte kommer att förbättras utan tvärtom kommer att bli allt värre. Om denna prognos skulle visa sig vara felaktig, om den engelska borgarklassen skulle visa sig förmögen att stärka imperiet, återge det sin tidigare ställning på världsmarknaden, återuppliva industrin, ge arbete till de arbetslösa och höja lönerna så kommer naturligtvis den politiska utvecklingen att få en annan karaktär: återigen skulle fackföreningarnas aristokratiska konservatism stärkas, Labourpartiet skulle halka utför, dess höger skulle stärkas och närma sig liberalismen vilken i sin tur skulle uppleva att livsandarna vaknade.

Men det finns inte den minsta grund för en sådan framtidssyn. Oavsett svängningarna i den ekonomiska och politiska situationen talar allt tvärtom för en skärpning och fördjupning av de svårigheter som England genomlever, och därmed samtidigt en allt snabbare revolutionär utveckling. Under dessa omständigheter verkar det ytterst troligt att Labourpartiet återigen kommer att få makten under någon av de kommande perioderna, och det är oundvikligt med en konflikt mellan arbetarklassen och deras fabianska ledare.

ILP:s nuvarande roll beror på att deras väg korsade proletarietets. Det betyder på inget sätt att dessa vägar kommer att fortsätta att sammanfalla. ILP:s snabbt ökande inflytande är bara ett tecken på arbetarklassens oerhört starka genomslagskraft. Men detta inflytande beror på omständigheterna och kommer att få de engelska arbetarna att drabba samman med sina Oberoende ledare. I den mån detta sker kommer det brittiska kommunistpartiets revolutionära *kvalitet* – under förutsättning att det för en riktig politik – att omvandlas till en *kvantitet* på många miljoner.

Det går att göra en viss liknelse mellan kommunistpartiets och ILP:s öde. Båda kan se tillbaka på en lång period som propagandistiska organisationer snarare än som arbetarpartier. I samband med en djup kris i Englands historiska utveckling kom så ILP i ledningen för proletarietet. Under en viss period kommer det kommunistiska partiet enligt vår uppfattning att genomgå ett liknande uppsving.¹ Vid en viss tidpunkt kommer dess utveckling att sammanfalla med det engelska proletarietets stora historiska väg. Men detta sammanträffande kommer att ske på ett helt annat sätt än vad fallet var med ILP, vars förenande element var fackföreningarnas byråkrati. ILP kan leda Labourpartiet så länge fackföreningsbyråkratin försvagar, neutraliserar och förvränger proletarietets självständiga klasstryck. Å andra sidan kan kommunistpartiet bara stå i ledningen för arbetarklassen genom att de intar en oförsonlig opposition mot fackföreningarnas och Labourpartiets konservativa byråkrati. Kommunistpartiet kan bara förbereda sig för rollen som ledare genom att skoningslöst kritisera hela den engelska arbetarrörelsens styrande grupp, bara genom att ständigt avslöja dess konservativa, antiproletära, imperialistiska och monarkistiska roll som lakej på samhällslivets och klassrörelsens alla områden.

Labourpartiets vänster utgör ett försök att återskapa centrismen inom MacDonalds socialimperialistiska parti. Den visar sålunda att en del av arbetarbyråkratin oroar sig över sina relationer till massorna som är på väg åt vänster. Det vore en fruktansvärd illusion att tro att dessa den gamla skolans vänsterelement kan leda det engelska proletarietets revolutionära rörelse och dess kamp om makten. De representerar en fullbordad formation. De har en ytterst begränsad elasticitet. Deras vänsterism är helt igenom opportunistisk. De kommer inte och kan inte leda massorna i kamp. De återskapar den gamla oansvariga centrismen inom ramen för sin reformistiska inskränkthet, och det hindrar inte MacDonald utan hjälper honom snarare att behålla ansvaret för partiets ledning och i

¹ Sådana här prognoser är naturligtvis hypotetiska och allmänna och kan ingalunda jämföras med astronomiska förutsägelser om mån- eller solförmörkelser. Den faktiska händelseutvecklingen är alltid mycket mer komplicerad än en framtidsförutsägelse med nödvändighet schematiska översikt. - Trotskijs anmärkning.

vissa fall för det brittiska imperiets öde.

Denna bild framstod tydligt under ILP:s kongress i Gloucester (påskan 1925). ILP klankade på MacDonald men godkände Labourregeringens så kallade "aktivitet" med 398 röster mot 139. Och oppositionen kunde tillåta sig lyxen att kritisera regeringen bara därför att MacDonalds majoritet redan var säkrad. Vänsterns missnöje med MacDonald är centrismens missnöje med sig själv. MacDonalds politik kan inte förbättras med hjälp av små förändringar. Om centristen får makten kommer den med nödvändighet att genomföra MacDonalds (det vill säga en kapitalistisk) politik. Den enda verkliga oppositionen mot MacDonalds metoder är proletariatets socialistiska diktators metoder. Det vore helt felaktigt att tänka sig att ILP kan utvecklas till proletariatets revolutionära parti. Fabianerna måste drivas ut, "avsättas från sina poster". Det går bara att genomföra med hjälp av en kompromisslös kamp mot de Oberoendes centrism.

Ju klarare och mer intensivt frågan om maktövertagandet ställs desto mer kommer ILP att försöka komma undan ansvaret genom att ersätta de grundläggande revolutionära frågorna med byråkratiska fantasifoster om det bästa parlamentariska och ekonomiska sättet att nationalisera industrin. En av ILP:s kommittéer kom till slutsatsen att det är bättre att köpa mark, fabriker och verkstäder än att konfiskera dem, eftersom nationaliseringarna enligt kommitténs uppfattning skulle ske gradvis, på Baldwins sätt, steg för steg, och det vore "orättvist" att beröva en grupp av kapitalister deras profiter medan en annan grupp fick utdelning på sitt kapital. "Det vore en helt annan fråga", säger kommitténs rapport (vi citerar ur *Times*), "om socialismen inte skulle uppstå gradvis utan plötsligt, som ett resultat av en katastrofal revolution. Då skulle argumenten mot konfiskeringar förlora det mesta av sin giltighet. Men vi", säger rapporten, "tror inte att denna eventualitet är särskilt trolig, och vi känner oss inte kallade att diskutera den i denna rapport."

Allmänt sett finns det ingen anledning att i princip vara mot att köpa mark, fabriker och verkstäder. Men olyckligtvis uppstår aldrig de politiska och ekonomiska möjligheterna till detta förfarande. Tillståndet för ekonomin i USA gör ett sådant förfarande helt genomförbart, ändå är det inte alls en praktisk fråga, och inte ett enda parti skulle på allvar våga föreslå det. Och vid den tidpunkt då ett sådant parti skulle kunna uppstå, så skulle den ekonomiska situationen i USA redan ha drabbats av mycket stora förändringar. I England ställs tvärtom frågan om nationalisering idag ohöljt som ett sätt att rädda den engelska industrin. Men nationens finanser är sådana att det är mer än tveksamt om detta uppköp är möjligt.

Dessutom är den finansiella sidan av frågan av andrahandsbetydelse. Den viktigaste uppgiften är att skapa de politiska villkoren för nationalisering, och det är oviktigt vare sig det blir genom inköp eller ej. Till syvende och sist handlar det om liv och död för borgarklassen. I och med att borgarklassen aldrig kommer att låta sig strypas av några fabianska bankoperationer är revolutionen oundviklig. I sin nuvarande form kan det borgerliga samhället inte genomföra ens en delvis nationalisering annat än genom att omge den med villkor som skulle göra en framgång för dessa åtgärder ytterst tveksam, och sålunda kompromettera principen om nationaliseringar och därmed Labourpartiet. Borgarklassen skulle som klass gå mot varje verkligt försök att göra till och med delvisa nationaliseringar. De andra industribranscherna skulle ta till lockouter, sabotage, en bojkott mot den nationaliserade industrin, det vill säga inleda en kamp på liv och död. Oavsett hur försiktiga första steg man tar kommer uppgiften ändå att leda till behovet att knäcka utsugarnas motstånd. När fabianerna försäkrar oss om att de inte känner sig "kallade" att diskutera "denna eventualitet" så känner vi oss tvingade att påpeka att dessa herrar har helt fel rörande sitt kall. Det är fullt möjligt att deras mest aktiva ledare skulle kunna bli användbara i ett eller annat kontor i en framtida arbetarregering, där man beräknar den socialistiska balansräkningens olika delar. Men de är inte till någon som helst hjälp när det handlar om att skapa arbetarregeringen, det vill säga det grundläggande villkoret för en socialistisk ekonomi.

I en av sina veckokrönikor i *Daily Herald* (4 april 1925) slinter MacDonald med pennan och

uttrycker några ganska realistiska ord: ”I vår tid är tillståndet för partiet sådant att kampen kommer att bli allt hårdare och våldsammare. Det konservativa partiet kommer att kämpa till döds och allt eftersom Labourpartiets makt blir alltmer hotfull kommer trycket från [det konservativa partiets] reaktionära medlemmar att bli alltmer våldsamt.”

Det är helt rätt. Ju mer omedelbar faran är för att arbetarklassen kommer att komma till makten ju större inflytande kommer personer som Curzon att få (det var helt riktigt av MacDonald att beteckna honom som en ”modell” för framtida ledare) inom det konservativa partiet. Den här gången har MacDonald gjort en riktig bedömning av framtiden. Men faktum är att Labourpartiets ledare inte själv förstår sina ords betydelse och vikt. Han gjorde bara sin hänvisning till det faktum att de konservativa kommer att kämpa till döds och allt hårdare ju längre tiden går för att visa att det är olämpligt med samarbete mellan partierna i parlamentariska kommittéer. När det kommer till kritan talar inte MacDonalds prognos bara mot parlamentariska partikommittéer mellan dem utan skriker högt mot möjligheten att lösa den nuvarande samhällskrisen med hjälp av parlamentariska metoder. ”Det konservativa partiet kommer att kämpa till döds” (helt rätt!) men det innebär att Labourpartiet aldrig kommer att kunna besegra det annat än genom att visa sin egen vilja att kämpa. Det handlar inte bara om rivaliteten mellan två partier utan om ödet för två klasser. Och när två klasser kämpar på liv och död avgörs frågan aldrig genom att räkna röster. Historien uppvisar inget sådant fall och kommer aldrig att uppvisa något så länge klasser existerar.

Men det viktiga är inte MacDonalds filosofi eller hans tillfälliga felsägningar, alltså inte hur han förklarar sina handlingar eller strävanden för sig själv, utan vad han gör och hur han gör det. Om vi närmar oss frågan ur denna synvinkel kommer vi att upptäcka att MacDonalds parti röjer vägen för en enormt omfattande och hård proletär revolution i England. Ty MacDonalds parti stärker borgarklassens självförtroende och prövar på samma gång proletariatets tålmod till det yttersta. Och när detta tålmod brister kommer proletariatet att slå tillbaka och hamna ansikte mot ansikte med borgarklassen vars tro på sin allsmäktighet bara har stärkts av MacDonalds parti. Ju längre fabrikerna lyckas bromsa Englands revolutionära utveckling ju mer illavarslande och farlig kommer brytningen att bli.

Genom sin ställning på en ö, sin kalvinistiska moralfilosofi, sin koloniala praktik och sitt nationella övermod har den engelska borgarklassen skolats i skoningslöshet. England tvingas alltmer i bakgrunden. Den engelska borgarklassen tvingas förödmjuka sig inför USA, göra eftergifter, manövrera, vänta och se, och fylls av en enorm ilska som den under inbördeskriget kommer att ge uttryck för på ett fruktansvärt sätt. På samma sätt hämnades de franska ligisterna, som hade besegrats under det fransk-preussiska kriget, på kommunarderna, och på precis samma sätt hämnades den splittrade Hohenzollernarméns officerare på de tyska arbetarna.

Den kyliga grymhet som det härskande England uppvisar i sina relationer till hinduer, egyptier och irländare har sett ut som rasistiskt högmod, men kommer under inbördeskriget att visa sin verkliga klasskaraktär när den riktar sig mot proletariatet. Å andra sidan kommer revolutionen oundvikligen att väcka den engelska arbetarklassens högst ovanliga lidelser som har hållits ner med hjälp av social fostran, kyrkan och pressen på ett konstlat sätt och avletts i konstgjorda kanaler som boxning, fotboll, hästkapplöpning och andra sporter.

Kampens verkliga förlopp, varaktighet och resultat kommer helt och hållet att bero på den inhemska och i synnerhet den internationella situation som existerar när konflikten bryter ut. Under sin avgörande kamp mot proletariatet kommer den engelska borgarklassen att få ett mycket kraftfullt stöd från borgarklassen i USA, medan det engelska proletariatet i första hand kommer att få sin styrka från arbetarklassen i Europa och de brittiska koloniernas undertryckta nationer. Det brittiska imperiets karaktär kommer oundvikligen att ge denna gigantiska kamp en världsomfattande skala. Den kommer att bli en av världshistoriens mest imponerande skådespel. Under denna kamp kommer det engelska proletariatets öde att knytas till hela mänsklighetens öde. Världssituationen

och det engelska proletariatets roll i produktionen och samhället garanterar det seger, under förutsättning att dess ledarskap verkligen är beslutsamt och revolutionärt. Det kommunistiska partiet kommer att växa och komma till makten som den proletära diktaturens parti. Det finns ingen omväg. Den som tror och förespråkar en sådan väg kommer bara att lura de engelska arbetarna. Det är den viktigaste lärdom vi kan dra av denna analys.